

המבשר תורני

ערש"ק פרשת ויגש
י' טבת תשפ"ד • גליון 786

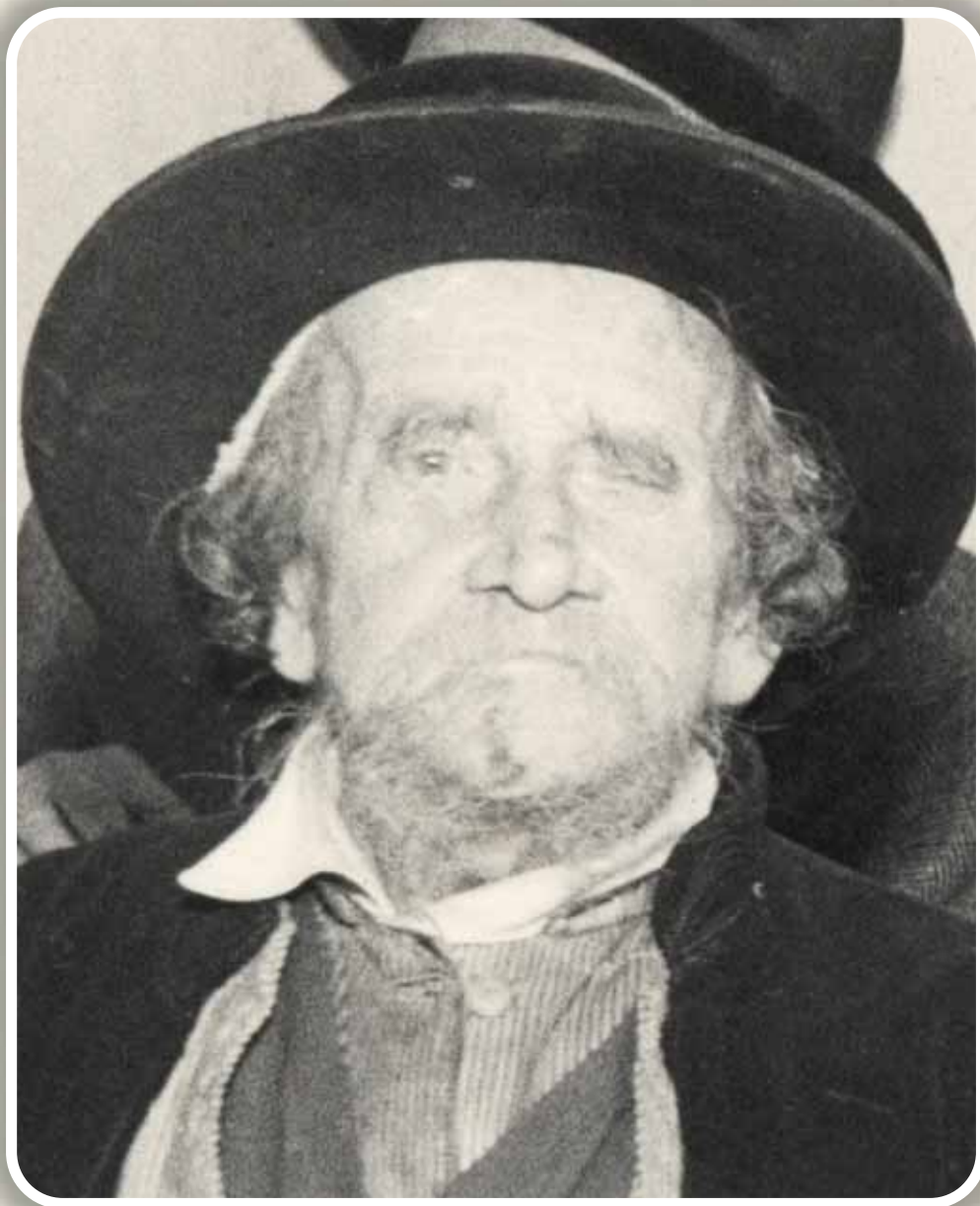
בקדושה של מעלה

שבעים שנה להסתלקותו לשמי רום של

הרה"ק רבי

מרדכי חיים סלאנים זי"ע

ילקוט נבחר של אמרות טהורות וסיפורי קודש
בדרכי עבודת ה' ונתיבותיה כפי שנשמעו מפה קודשו

יוסף שפיל

התייחסויות תורניות, מעניינות
ומאלפות, אודות קיום ה'יוסף
שפיל' - ההצגה הפופולרית
בהשקפתם של גדולי ישראל

שלא בכוונה

שיחה עם הרה"ג ר' לוי יצחק
אפשטיין שליט"א רב קהילת
חב"ד ליובאוויטש חריש בגדרי
חיוב כוונה והיסח הדעת

לבוש ה'פעלץ' || יוסף מאיר האס מתחקה אחר עקבותיהם של לבושי החסידים בימי עבר

.....
זיגש אליו ❖ אל תרגזו בדרך: ביאור שורש המילה 'רוגז' במקרא (ג)
❖ עבדך ערב: כיון שהרבי הוציא הבטחה מפיו - נסע עד לארה"ב לחתונת הנער (יא)
יהודה ❖ ויבך עליהם: סגולות, עצות וישועות מגאוני וצדיקי הדורות הכרוכות בהצלחת הילדים (ז)
.....

בכל דרכיך דעהו

"מעשה גשמי של אבוב" ק נארג ונעשה מהם תוה"ק"

זה. תהום פעורה ביניהם. זה העפיל במעשהו לגבהים, וזה – באותו מעשה עצמו! – חבק אשפתות. כי לא מחשבותיו של זה כמחשבותיו של זה, ולכן גבהו דרכיו של האחד מדרכיו של רעהו – ללא כל דמיון והשוואה. וכך מביא רבינו בחיי (שמות כ, ט) בשם הרמב"ם לפרש את הכתוב "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך": "יאמר: כל הששת ימים אפשר לך שתעבוד את השם ית' עם עשיית כל מלאכתך – כענין האבות שהיו עובדים את הש"י עם עבודת המקנה ושאר ענינים הגופניים" [ומסיים: "אבל יום השביעי שבת" – כולו יהיה לה' אלוך. לא תעשה בו מלאכה כלל"].

"תוכחת-מוסר גדול – כתוב ב'אוהב-ישראל' – יוכל כל איש ישראל ליקח לעצמו מזאת הפרשה ולפנות מחשבתו מהבלי-הזמן המדומ', ולדבק באהבת הש"י בהוב"ש, ולעבדו בתורה ובתפילה ובמע"ט בשכל אמת וזך; ועיקר – שכל מעשי האדם, היינו – הילוך, דיבור, שמיעה, ראייה, שכיבה, וקימה וכדומה – בכל דבר יהיה מעוטף בתוכו שכל אמת וזך לעבודת הש"י – בלי שום סיג ופסולת ח"ו."

"וצא ולמד מאבותינו הק' ולך בעקבותיהם. פקח עיניך וראה איך ממעשה גשמית של אבותינו הק' נארג ונעשה מהם תורה הקדושה, ואיך התורה מספרת לנו הליכת יעקב מבאר-שבע, ובאיזה מקום ישן, והדיבורים שדיבר עם רחל בת-זוגו, ואיך שנשק אותה, ואיך שהיה רועה את צאן לבן, ותחבולותיו שעשה המקלות. וכיוצא באלו – הלא מזה מוכח שכל מעשיהם – מקטן ועד גדול – היה הכל רק בהשכל ודעה מיושבת בחכמת אלוקות, והיאך רמזו בכל עניניהם לדברים עליונים נפלאים ונוראים."

התורה – כשמה כן היא: מורת-דרך ומלמדת אורחות-חיים. גם כל המסופר והמתואר בה – לא לשם סיפורי-מעשיות באו, ולא למען עצם ידיעת קורות-העיתים. אין דבר בתורה שאין יעודו להורות וללמד. ומכך, שאם מספרת תוה"ק על מעשיהם והליכותיהם הגשמיים של האבות הק', ועוד באורך ובפירוט, הרי שכל אותם מעשים תורה הם ולימודם הם צריכים.

כי אם למראה-עין הם נראים מעשי אנוש רגילים, הרי לאמיתו-של-דבר – דברים גבוהים ורמים לפנינו, מעשים שכל-כולם תורה וקדושה. וגם אם לאו כל מוחא סביל דא – להבין עומק ורום המחשבות והכוונות שעשואם לכאלו, הרי שאחת היא השווה לכל נפש – ללמוד ולהפיק – כי גם מעשים גשמיים יכולים וצריכים – בכוונה טהורה, כל אחד לפום דרגא דיליה – להפוך לעבודה קדושה, וגם החומר עשוי ונועד ללבוש צורה.

בוא וראה דברים נפלאים שכתב הר"ן (דרשות, דרוש השישי) בזה הענין: "... וראו ענין הכוונה מהו. כי מי שכוונותיו דביקות בש"י, גם כשהוא מתעסק בדברים המניים – בעניני העסקים והקנינים – עובד הש"י עבודה גמורה. ומי שאין כוונתו דביקה בש"י, גם כשהוא חושב לעבוד את השם, הוא ממרה אותו..."

"וזהו הדבר המטעה ההמון, וזה הטעות נמשך בכל הכוונות. כי ההמוני, כשרואה האנשים הטובים והחסידים מתעסקים בעניני העולם, כמו שאנו רואים האבות שהיו עושים עיקר מהוריעות והמקנה, ואמרו רז"ל: 'ויותר יעקב לבדו – שנשתייר על פכים קטנים'. ואומר ההמוני ליבבו: אעשה כך גם אני! ואוי להם לבריות רואות ואינן יודעות מה רואות. כי אינן רואים רק חיצוניות הדברים, לא פנימיותם. שהצדיקים עושים כל דבריהם לתכלית טובה וכראוי, ויתר האנשים – תכליתם ללא-דבר.

"ומה מאוד דומה לזה מה ששאל אבוקר"ט בספר 'הנהגת-החידוש': למה לא יכירו ההמון בין הרופא הטוב והרע? והשיב: כי באותם הדברים בעצמם שמתעסק בהן הרופא הטוב – במשקים ומרקחות ומשחות ואבקים, הרופא הסכל משתמש בהם ומתעסק ג"כ בהן, אלא שהרופא החכם עושה בכוונה ודבר-בעיתו, והסכל – בלי כוונה ובלתי עיתו. כן עניני המצוות והענינים ההמוניים בשווה החסיד וההמוני מתעסקים בהם, אך הטובים – כל ענינם עבודה שלימה, מפני הכוונה השלימה בהם, והאחרים – ג"כ כשעובדים את השם – אין עבודתם שלימה. כי הכוונה היא העיקר במצוות" – - -

תמצא שניים שעשו אותו מעשה – ולא קרב זה אל

דברי שיר

להבין משל ומליצה

י. העשיל

עצות ומליצות

עצה טובה דרך ישרה, על פי "פלא יועץ",
הכשרה במליצות וחרוזים וישרה

דבור (חלק ה')

החלק החמישי – "זהחלק האסור רב מאד מחנהו"

וחלק האסורים. ברע הדבורים. רב מאד מחנהו
תורת רשע. מלשוב על פשע. "מה לספר חקי" בפיהו
חרטה ותשובה. לרצון חשובה. משמי קדשו יענהו
אמירה ברוחה. חרטה גמורה. "הריני מתחרט" מעשהו
המפסיק ממשנתו. רבה חטאתו. נאכל גחלי רתמים
גהינם בכפלים. יורש פעמים. על למוד ועל פתגמים
ובפרט באמירתו. "לשם יחוד" שמירתו.
מלהפריד אלוף פגמים

ספר סגירה. בעת צורך עצירה. ויחזר ללמוד תמים

סם חיים. עץ חיים. תורת חיים למימינים

תורה טהורה. נוחה ואורה. לא לקנות דינים

מודה לאמת. מקבל האמת. בורח מנצוח ומדנים

לשון רבה. השפלה זכה. המקטין – מתגדל בעליונים

החומר חבורים. יזהר מחרחורים. לסתר דברי זולתו

בחירה בטוב. דעתו לכתב. רק לדינא בלאחר יד מלתו

ודרשות והטעמה. יודה בהסכמה. לכבוד לגלות מעלתו

בעלי תושיה. תורתם רצויה. יחדו ישנה יגלה דעתו

זהירות בתפלה. הוצאת מלה. בהלכה בכל האיברים

דבורים אסורים. ענשים ויסורים. באמצע התפלה אמרים

שחוק וקלות. בבית כנסת הוללות. קול גדול להרים

תפלות וברכות. בונה נצרכות. גוף עם נשמה מחברים

ברכות לבטלה. עוון הגדלה. וזהירות בכל ההלכות

המלבין פנים. שופך דמים. תוכחות בנעם הדרכות

עת לדבר. און לספר. ועת לשחק ולו ברכות

לאחר שלום. דבור בלום. ופוח חצי מחלקת ומערכות

זהירות מוצא פה. מנפה מיפה. בכל החקים הישרים

אלה קצות דברים. מחשבת דבורים. במקום שבר – שברים

חשב למצוה. ועשה תועבה. ויש עירובי חסרות וזדים

והשם לא יקפח. ושבר טוב לוקח. לא ימנע טוב לנזהרים

(עפ"י "פלא יועץ", ערך "דיבור", מ"זהחלק האסור" עד "זעתה נתחיל להזכיר")

יעקב לויפר

עיונים ודקדוקים שונים בפרשת השבוע

ביאורים וחידושים
על פרשת השבוע

הנאמן רבי אהרן ישעיהו רוטנר שליט"א מח"ס שערי אהרן

ועתה לא אתם שלחתם אותי כוונת יוסף בזה, להסיר מלבם חשש השנאה, לבל יחשבו כי יוסף ישטום אותם וישנאם על אשר נתאכזרו עליו, ויהיה בעיניהם דבר רחוק שיהיה לב יוסף נכון עמם, לכן אמר להם, הן אמת כי בשעת מעשה אשר מכרוהו, היו הדברים זרים בעיניו, איך יהיה אכזריות כזה בלב אחים על אחיהם, וראוים הם להיות שנואים אצלו, אכן עתה אחר ראותו כל הנמשך מירידתו למצרים, ידע כי המעשה היה מאת ה', והם שליחותו יתברך עשו, ולא שליחות עצמם, ובזה אין מקום לשמור להם איבה, ולא להרחיק מדת אחוה מהם (אזה"ק).

וכענין זה פירש המלבי"ם [ועתה על תעצבו] כי עדיין יוכל להיות שידאגו על גוף המעשה שמכרו אותו, השיב להם, שאין להם להתעצב על גוף המעשה ג"כ. והנה בצד זה שיתעצבו על גוף המעשה יש שני ענינים. [א] שיתעצבו על החטא בעצמו שמכרו את אחיהם, על זה אמר לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים, כי דבר כללי הנעשה לפליטה גדולה להחיות עם רב, הגם שנדמה לנו שנעשה במקרה, הוא באמת פועל ההשגחה, ואתם הייתם ככלים ביד האלהים שהוא מכר אותי הנה לטובת הכלל, ואתם הייתם משוללי הבחירה בפועל זה ההשגחה, ולא יתיחס אליכם כלל רק אל האלהים שהוא פועל כל זאת. [ב] עדיין יעצבו על זה בעצמם מה שמינה ה' אותם להיות שבט אפרו ושיעשה פועל רע הזה על ידם, על זה השיב שבאמת לא היה דבר רע, כי וישימיני לאב לפרעה ועשה עמי בזה טובה גדולה, בענין שאין לכם להתעצב לא על גוף המעשה, שלא היה בבחירתכם רק הייתם מוכרחים לזה מצד ההשגחה, ולא מהנצמח על ידה שהיה אך טוב וחסד, וזה כמשל אם ידחה אדם את חברו למים בשגה וינצל ושם ימצא אבן טוב, שאין לו עון מצד המעשה כי היה בשגה, ולא מצד המסובב ממנו שלא נטבע רק מצא כלי חמדה, ואמר וישימיני לאב לפרעה, הוא סדר שלש המדרגות שהעלהו פרעה זה אחר זה, תחלה אב לפרעה, שיעץ לו בענין החלום, ואח"כ אדון לביתו כמ"ש אתה תהיה על ביתי, ואח"כ למושל על ארץ מצרים כמ"ש בפ' מקץ [מ"א, ג'] "ונתתן אותו על כל ארץ מצרים".

ויש מפרשים ועתה לא אתם שלחתם אתי וגו' מפני דאחרי שבירר להם דמעשה המכירה לא נחשב עליהם על שהיו שלוחי המקום כנ"ל, א"כ קשה על יוסף על מה שציער אותם במה שהעליל עליהם שהם מרגלים ובהגביע, דטעמו מזה טעם מוות, ע"ז אמר להם "ועתה לא אתם שלחתם אותי וגו'", פי' שרק "עתה" שכבר נודעתם במדה כנגד מדה במה שקבלתם על עצמכם להיות עבדים כדי לפדות את בנימין מהעבדות, לא נקרא השליחות עליכם אלא על ה', אבל מקודם שנודעתם היה נקרא המכירה גם עליכם. והוא שהגם שהקב"ה שלח אותי, אבל יסוד המכירה היה ע"י מדת השנאה והקנאה מהשבטים עליו, ועל זה היסוד נתן השי"ת בדתם שיהיה נראה להם דלמצוה יחשב המכירה כדי לבער הקוץ מהכרם, ולכן כל זמן שלא נודעו על מדת השנאה והקנאה היה מתואר השליחות גם עליהם, ורק עתה שנודעו ע"י בהעלילות שעשה עליהם ובתשובת המשקל, יהיה נקרא גם התחלת השליחות על השי"ת בלבד. ולכן אחרי "ועתה" הנאמר בפסוק ה' יהיה פסיק, להורות שרק "ועתה" אל תעצבו וגו', אבל מתחילה היו צריכים לעצבות על שה' נקרא אז המכירה גם עליהם. אבל תיבת "ועתה" הנאמר בפסוק זה, פירושו דעתה לא נחשב עליכם המכירה גם מהתחלתה.

וישימיני לאב לפרעה וגו' אפשר לומר דמה שאמר "וישימיני לאב לפרעה וגו'", קאי ג"כ על תיבת "ועתה". והוא דבאמת לא ה' בדעתו של פרעה להחזיק את יוסף בגדלותו רק על שנות הרעב, שאז ה' צריך לו, אבל אח"כ היה מוריד אותו מגדלותו, כדרך הרשות שאין מקרבין לאדם אלא בשעת הנאתו. ורק ע"י שאחיו השתחו לו אחרי שנודעו מחטאם ע"י מעשה הגביע, דקבלו אז עליהם עבדות דהי' זה במדה כנגד מדה על דבר מכירתם את יוסף לעבד, דאז היו מתוארים בשם כוכבים, שע"כ נתקיים אז עליו החלום דאחד עשר כוכבים, אז משתחווים לו, שע"כ נתעלה אז מזלו למעלה מהמזל של מצרים, אז עשה השי"ת אותו "לאב לפרעה" ולמושל על מצרים על כל ימי חייו, כי גם על מעשי הנסים צוה הקב"ה למשה ולאהרן לעשות מעשה שיחולו עליו השפע אלקי. ובזה הודיע להם הטעם על מה שלא נתודע להם עד אחרי שנודעו בהעלילה עליהם בהגביע (תפא"צ).

כשיוסף שולח את אחיו להביא את אביהם, הוא אומר להם "אל תרגזו בדרך" (בראשית מה, כד), הבקשה הזאת נראית קצת תמוהה, מדוע יש חשש שהם ירגזו? רש"י, אחרי הבאת שני פירושים מהמדרש, כותב "ולפי פשוטו של מקרא יש לומר: לפי שהיו נכלמים, היה נדאג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו, להתווכח זה עם זה ולומר: על ידך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו לשנאותו". וכן מפרש ראב"ע: "וטעם אל תרגזו – שיכעוס איש על אחיו בעבור מכירתו". וכן רד"ק בפירושו כאן.

בדומה לזה פירשו התרגומים, כמו אונקלוס: "לא תתגצון באורחא", ובדומה לזה המיוחס ליונתן: "לא תתגצון על עסק זביתאי דילמא ירגזון בכון עברי אורחא". אלא שהת"י שילב כאן לכאורה גם את פירוש המדרש המובא ברש"י "שלא תרגזו עליכם הדרך", ומפרש 'הדרך' = עוברי הדרך. רק שרש"י תלה את סיבת רגיות הדרך בעיסוק בדבר הלכה, והתרגום במריבתם עצמם.

רוגז - פחד וחרדה

אך רשב"ם מפרש באופן אחר לגמרי:

אל תרגזו – אל תיראו כלום בדרך מפני ליסטים, כי שלום לי מכל צד. וכן: 'רגזו ואל תחטאו' (תהלים ד, ה) – הי' יראים מן הקב"ה ולא תחטאו. וכן: 'ונתן ה' לך לב רגז' (דברים כח, סה) – דחיל, כתרגמו. וכן: 'ירגזון יריעות' (חבקוק ג, ז) – לשון ניענוע כאדם המתירא. וכן 'רגזו בטחות' (ישעיה לב, יא), 'המרגזי ארץ מקומה' (איוב ט, ו). אבל רגזה של תרגום של דניאל ושל עזרא לשון כעס. טרנבל"ר - לעז של רוגז של כ"ד ספרים.

נסביר את כוונת רשב"ם: הוא מביא רשימת פסוקים שמכולם עולה שענין רוגז בלשון המקרא אינו כעס אלא לשון ניענוע כאדם המתירא. לכן את 'לב רגז' מתרגם אונקלוס 'דחיל' ולא בלשון רוגז. ורשב"ם מביא ראיה יפה מהפסוק 'ירגזון יריעות' שהוא לשון מושאל, וענין הרגיזה ביריעות הוא התנועה. בלשון מקרא מובע הכעס ע"י מילת קצף, כמו 'פרעה קצף על עבדיו' שקראנו בשבוע שעבר (לעיל מא, י), או חרון, כמו 'ויחר אפו' שבפרשת וישב (בראשית לט, יט). רק בארמית, הן המקראית, והן של התרגומים – לשון רוגז הוא תמיד כעס [וכן בלשון חכמים המושפעת הרבה מן הארמית, ומשם לעברית המדוברת בימינו].

זו כוונת רשב"ם במשפט המסכם שלו: "אבל רגזה של תרגום [=ארמית] של דניאל ושל עזרא – לשון כעס. טרנבל"ר לעז של רוגז של כ"ד ספרים". כלומר: בארמית המקרא אכן בא לשון רוגז במשמעות כעס, 'ברגז וקמה' (דניאל ג, יג), 'מן די הרגזו אכהתנא לא-לה שמיא' (עזרא ה, יב). ואילו לשון רוגז של כ"ד ספרים – פירושו הוא רעדה. רשב"ם משתמש במילה מצרפתית בת זמנו, אבל גם בצרפתית ימינו קיימת מילה דומה, tremblant, ובדומה לזה באנגלית, trembling, איטלקית ושפות נוספות.

וכן מפרש ר"י בכור שור: "אל תרגזו בדרך – אל תפחדו מאחר, כי מאחר שנודע שאתם אחי אין לכם לירא כלום. שאם יגזול מכם שום אדם כלום, לא אמכור לו תבואה, וימות ברעב עד שישב הכל".

וכן נוקט הרמב"ן:

אל תרגזו בדרך – ענין רגז הוא רתת ותנועה. ויאמר בבאו מן הפחד על הרוב: 'לב רגז', 'ורגזו ויחלו' (דברים ב, כה), 'ותתפי ארצו' (חבקוק ג, טז), 'ומימיך ברגזה ובדאגה תשתה' (יחזקאל יב, יח). ולכן, הנכון בעיני בפסוק הזה שאמר להם יוסף: אל תפחדו בדרך. והענין: כי בעבור נשאם בר ולחם ומזון וטוב מצרים בימי הפצרות, ואלי יפחדו בדרך בלכתם, וכל שכן בשובם עם כל רכושם, ואל ימירו לדרך. ולכן אמר להם שילכו בזריות וימהרו לבא, כמו שאמר 'מפרו ועלו אל אבי' (בראשית מה, ט), ולא יפחדו כלל בדרך, כי שמו עליהם, כי הוא המושל בכל ארץ מצרים וחיי כל הארצות הן בידו, וממוראו ייראו הכול, וילכו ויבאו לשלום.

רוגז, רגש ורעש

ואכן, אינן ספק שמשמעותו הבסיסית של הרוגז היא הרעדה. ניתן להיווכח מכך שהפועל רגז מופיע כנרדף לצד הפועל רעש, שעניינו הרעדה, כמו 'ותגעש ותרגש הארץ ומוסדי

הרים ורגזו" (תהלים יח, ח), 'רגזה ותרגש הארץ' (שם עז, יט) "מרגזי הארץ מרגיש ממלכות" (ישעיה יד, טז), 'לחמך ברעש תאכל ומימיך ברגזה ובדאגה תשתה' (יחזקאל יב, יח), 'ברעש רגזו ינמא ארץ' (איוב לט, כד). וקרוב לשניהם השורש רג"ש, כמו 'למה רגשו גוים' (תהלים ב, א), הכול עניין רעדה וטלטלה והיפך המנוחה.

וישם לב לדבר מעניין: בכל השורשים האלו האות הראשונה היא ר"ש, האות האחרונה היא ממוצא השפתים (זש"ס"ץ), דהיינו ז' או ש'. והאות האמצעית היא גימ"ל או ע"ן, שיש ביניהן קרבה, כפי שאפשר לראות מהסוג השני של הע"ן, עליו הארכנו בפרק השני במאמר 'האותיות החבויות' שהתפרסם בגיליון לך לך תש"פ. נביא כאן תמצית עם תוספת אקטואלית.

השם עמון נכתב בתרגום השבעים אָמָאן, כמו העיר 'עמאן' בירדן של ימינו. וכך גם השם 'עֲדָלָם' שנכתב 'אודולם', אלעזר נכתב אֶלְאָזָר, ועוד הרבה כהאי גוונא. אבל 'עֲתָנְיָאֵל' מתועתק בתרגום השבעים 'אֶתֹנְיָאֵל'! וכך גם העיר 'עמורה' שנכתבת 'אֶמֹרָה', העיר 'ע'י' נכתבת 'צ'י', 'פֵּעוֹר' - 'פֹּעוֹר', עֵיבָל - גֵּיבָל, והעיר 'עֲזָה' נכתבת 'עָזָה'. מדוע יש ע' שהשבעים מתעתקים כרגיל, ויש ע' שהם הופכים לג'?

התשובה היא שבלשון הקודש הובחנו בעבר שני סוגי ע"ן, והם קיימים עד היום בערבית; יש בערבית ע"ן רגילה - כמו בעברית אצל עדות המזרח, ויש גם ע' חפית, שכולנו מכירים אותה מהעברית המדוברת; אנו הוגים את העיצור בתור רי"ש, שיבוש מפורסם שחדר ללשוננו ממקומות כמו צרפת וגרמניה ועוד. אצל התימנים ועדות נוספות העיצור הזה הוא הגימ"ל הרפה שהשתכחה מרוב עדות ישראל.

הע' החפית הזאת מסומנת בכתב הערבי על ידי נקודה מעליה, ובערבית יהודית נהגו לתעתק אותה על ידי ג' עם נקודה מעליה, שכן היהודים בארצות המוסלמיות השתמשו בעיצור זה כג' רפה, כמו אצל התימנים כיום. השיטה הזאת נשארה עד ימינו, ולפיכך כשמתעתקים לעברית מילים ערביות שיש בהן את העיצור הזה, הע"ן החפית הזו, כותבים אותה עם ג'. אבל מכיון שהג' הרפה אינה מוכרת אצלנו בתור ג', אנו הוגים אותה כגימ"ל דגושה. כך למשל נולדו השמות 'שכונת המוגרבים', ו'שער המוגרבים'. למעשה 'מוגרבי' בערבית פירושו 'מערבי', אלא שבערבית - הע"ן במילה זו היא ג'ין, דהיינו גימ"ל רפה [לא גימ"ל דגושה שלנו שבכלל איננה קיימת בערבית], והתעתיק גורם לנו לחשוב שהיא גימ"ל דגושה שלנו. ולפעמים כותבים אותה ברי"ש משום שהיא נשמעת לנו הישראלים כמו רי"ש. כך למשל עם אחמד ע'נדור ימ"ש, מבכירי מחבלי חמאס, שבשבוע שעבר הצטרף אליו בנו, חמדי ע'נדור. לישראלים זה נשמע כמו 'רנדור', ולכן יש הכותבים רנדור.

לשורשים האלו, דהיינו רגז, רגש ורעש, יש לצרף גם את רחש שעניינו התנועה כמו 'מִרְקָשָׁת' (ויקרא ב, ז) שמעשיה ורחשין (מנחות סג, ורש"י שם), וכן השורש רעד, שאמנם האות האחרונה שלו אינו מקבוצת זש"ס"ץ, אבל גם כאן – הדל"ת והז"ן קרובות, שכן כמו שהובחנו בעבר שני סוגי ע"ן בלשון הקודש, כך היו שני סוגי ז"ן והז"ן השנייה, הנהגית כמו TH באנגלית קרובה לדל"ת [אליבא דהתימנים היא היא הדל"ת הרפה], עיצור זה נמצא עד היום בערבית, ובנדון דגן אין צורך אפילו לערבית אלא מספיקה הארמית המוכרת לנו הרבה יותר. עשרות מילים עבריות המכילות ז', תבאנה בארמית עם ד'. כגון זה – דָא, זהב – דְהָב, זכר – דְכָר, חזה – חֲדָיָא, אוזן – אֹזְנָא, וכך הלאה. (גם על כך הארכנו, בפרק א' של 'האותיות החבויות' שהתפרסם בגיליון בראשית תש"פ).

רוגז - כעס

האם כל הראיות האלו מוציאות את פירוש רש"י וסיעתו מתחום פשט המקרא? ובכן – לא. שכן יש גם במקרא, ולא רק בארמית, לשונות רוגז שפירושם הכעס, דוגמת 'למרגזי א-ל' (איוב יב, ו), 'ברגז רחם תזכור' (חבקוק ג, ב), ובסופו של דבר, כפי שכותב רד"ק בשורש רגז: שהרוגז הוא "ענין הרעדה והתנועה מן הפחד, או מן הכעס". לפיכך, אל תרגזו בדרך יכול להתפרש הן חרדה ופחד, והן סערה פנימית מחמת רוגז וצער "על דבר מכירתו".

מפני קרתו מי יעמוד. הרה"ק ה'דמשק אליעזר ז"ל מו"צ ניצא לבוש במעיל פרווה ברחובות סניאטין חורף תרצ"ד

יוסף מאיר האס

וילבש את המעיל

לקט צרי ודבש מפיהם ומפי כתבם של גדולי וצדיקי הדורות על לבוש המעיל בעיצומם של ימות החורף וקור בעונת הגשמים המבורכים ☁️ וכפור כאפר יפזר

"אדוני לא הכיר את הסבתא שלי. אני כה בטוח בדבריה שאני מוכן להתערב על כך - אלף רובלים שלי מול עשרה רובלים בלבד של כבוד, היום עוד ירדו גשמים בועף!"

"התערבנו" - חייך המושל בחיך והושיט את ידו ללחיצה. סיפרו לו על חכמתו של רב היהודים, והנה ניצב מולו אדם המאמין בכל מיני חלומות מפוקפקים ודמיוניים. "אבל הרי לא לשם כך הגיע כבודו. ברצוני להבהיר, אם כבודו הגיע בנוגע להחלטתי על תלמוד התורה, כבודו טרח לחינם. אני מנוי וגמור לסוגרו!"

אכזבה ניכרה על פניו של הגר"ח מבריסק. "האמת, שלשם כך אכן הגעת, אך רבותינו לימדונו שכשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. אם כך, לא אומר דבר!" רבי חיים קם ממקומו, עטה על עצמו את המעיל העבה, עטף עצמו בצעיף ובכובע הצמר, נטל בידי את המטרייה ויצא מן הבית.

במשך כל אותו היום עמד המושל צמוד לחלון ביתו, הוא לא יכול היה להסיר את מבטו מהשמים. כפי שחשב, כל שינוי לא חל במזג האוויר הקיצי הלוהט. כשירד הערב משך בכתפיו ואמר לעצמו: "בדיוק כפי שחשבתי! הרב שאמור להיות חכם מחוכם, התפתה להאמין לחלום משונה..."

למחרת מיד עם בוקר, הודיעו למושל שהרב היהודי מבקש לראותו. המושל הורה להכניסו ללשכתו. היום הגיע הרב בחליפתו הקיציית ומבלי כל התוספות מיום האתמול. "מסתבר", הודה הגר"ח, "שכבודו צדק... החלום ככל הנראה היה חלום שווא! עם זאת, איך שלא יהיה, באתי לשלם לכבודו את דמי ההתערבות."

"לא אין צורך, הייתה זו רק מהתלה", אמר המושל. "חלילה", מחה הגר"ח, "מילה זו מילה!" והושיט לידי המושל את המעטפה. המושל 'נכנע', נטל לידי את המעטפה וספר את השטרות - אלף רובלים טבין ותקילין, והכניס את המעטפה עמוק לכיסו.

הגר"ח פנה לצאת והשמיע ביציאתו משפט אחרון: "כעת אני מצפה שהתלמוד-תורה לא ייסגר!" והותיר את המושל בפה פעור, ממשש את המעטפה שבכיסו... התלמוד-תורה נותר על כנו!!!

הפרנסים הנדהמים שהתכנסו בבית הרב רצו לדעת מניין שאב רבם את הרעיון המבריק. חייך הגר"ח ואמר: "היודעים אתם מה שלח יעקב מנחה לעשו אחיו?" הם החלו לצטט מפרשת וישלח: "עזים, תישים, רחלים ואילים." "את העיקר שכחתם!", אמר להם הגר"ח. תמהו העסקנים וניסו להיזכר מה שכחו, אך ללא הועיל.

מעיל של קודש. כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש צוק"ל בצעירותו בפריז עם מעיל פרווה

מעליו את הפרוות והצמר, שאל המושל בעדינות אך בסקרנות: "כבוד הרב חולה?" כשהוא מצביע על כל הכבודה המשונה שלא זכתה לראות אור שמש בתקופה זו של השנה.

"יאמין לי כבודו, חם לי לא פחות מאשר חם לכבודו! אלא מאי", לחש כממתיק סוד, "סבתי התגלתה אלי אמש בחלום הלילה והזהירה אותי שהיום ירד גשם זלעפות, ומזג האוויר הלוהט יתחלף ברגע למזג אוויר חורפי וסוער! אני החלטתי שאיני מסתכן, הגשמים יתפסו את כולם בלתי מוכנים בבגדי קיץ קלילים, ואילו אני אהיה מוכן במעיל החורפי ובמטרייה", סיים הגר"ח את דבריו בארשת ניצחון.

המושל לא ידע כיצד להגיב לדברים, הוא פסע לכיוון החלון והביט בשמש היוקדת בעוז. הוא חזר לשולחנו ואמר, "כבוד הרב, אין סיכוי בעולם שירד היום גשם!". אבל הגר"ח מבריסק התעקש:

אחרי התגובות החמות והנהלות שהתקבלו בשולחן המערכת בעקבות המאמר הראשון על מלבושי החורף ובעיקר על המעיל, אותו אנו לובשים בימים אלו כחלק בלתי נפרד מה'שמונה בגדים' הנלווים אלינו לכל מקום בימות החורף, אנו ממשיכים בסייעתא דשמיא עם מאמר נוסף על מלבושי החורף, הפעם ניגע גם בלבוש ה'ראשוואלקע' וב'פעלץ', אותו נוהגים גדולים וצדיקים ללבוש בימי הקור כדי להגן עליהם מפני הצינה, ואילו במקומות רבים משמש ה'ראשוואלקע' לבגד קבוע גם בימי הקיץ, כאשר תחזינה עיניכם מישרים להלן.

נפתח בסיפור משעשע ומעניין המובא בס' 'בשערי המלך' (הקדמה עמ' י):

מושל חדש הגיע לעיר בריסק. הוא קרא לפרנסי הקהילה היהודית והודיעם שחדרי התלמוד-תורה קטנים מידי, מספר התלמידים רב מידי, ומצב הניקיון אינו משביע רצון. ולכן, בתוך שלושים יום, תלמוד התורה ננעל על מסגר ובריח! הפרנסים נתקפו בהלם. הם ניסו להסביר, להתחנן, אך דבריהם נפלו על אוזניים ערלות ובעיקר אנטישמיות.

בצר להם עלו להתייעץ עם רבם הנערץ מרן הגאון רבי חיים מבריסק צוק"ל. הם סיפרו לו את עיקר הבעיה: המושל החדש הוא אדם קשוח העשוי ללא רבב, והבעיה המרכזית היא שהוא בשום פנים אינו מוכן ליטול שוחד! מה עושים? אמר להם הגר"ח: "השאיירו לי את הטיפול בעניין, אל דאגה הכול יסתדר!". פרנסי הקהילה שחששו מאוד פן ייתן רבה של בריסק שוחד למושל, הבהירו מיד בחשש: "אם הרב יציע לו שוחד, יאסרו את הרב בשלשלאות של ברזל וישליכו אותו לכלא". הגר"ח לא התפעל: "אמרתי לכם שאין מה לדאוג, הכול יסתדר בע"ה!"

שלח הגר"ח מבריסק בקשה להיפגש באופן אישי עם המושל. הפגישה נקבעה למחרת בשעה עשר בבוקר. התקופה הייתה עיצומו של הקיץ הלוהט. למחרת, בשעה היעודה הופיע הגר"ח בביתו של המושל כשהוא עוטה על עצמו מעיל פרווה עבה ומסורבל, צעיף צמר עבה כרוך על צווארו, כובע צמר לראשו, מגפי חורף גבוהים לרגליו, מטרייה בידו, וכל כולו נוטף פלגי זיעה...

כשנכנס לבית, ביקש הגר"ח מבריסק את רשות המושל לפשוט מעל עצמו את בגדי החורף המסורבלים, ותוך כדי שהוא מוריד

השוחד יעוור: איך הצליח מרן הגר"ח מברסק לשחד את המושל על ידי מלבושי החורף בעיצומו של הקיץ הלוהט? א צדיק מיט א פעלץ: האמרה החריפה מבית מדרשו של השרף מקאצק ומשמעותה הנוקבת בבית או בחצר הקודש: מתי לובשים את ה'ראזשוואלקע' בחצרות הקודש באבוב ובעלזא? בין מעיל קצר לארוך: פסק דין מעניין לגבי חיוב שומר חינום בגניבה

בגדי קודש הם לכבוד ולתפארת. מרן הגר"ח זוננפלד זצוק"ל לבוש במעיל עליון בקבלת פנים לנשיא צ'כסלובקיה שהגיע לביקור בירושלים עיה"ק

באבובער מופת. כ"ק מרן אדמו"ר הישועות משה' זצוק"ל מויזניץ מלווה את מחותנו כ"ק מרן אדמו"ר ה'דברי שלמה' זצוק"ל מבאבוב בעודו לבוש במעיל ופעלץ

פסקתי". הגיב על-כך הרבי מבאבוב זצוק"ל בצחות ואמר: "נו, דא האט איר א באבוב'ער מופת"...

אור מקיף במחיצת הרבי

כיוון שנגענו בשולי אדרתו (תרתי משמע) של מרן האדמו"ר מבאבוב זצוק"ל, נציין בזאת כי בחצר הקודש באבוב מקפידים גם על לבישת ה'ראזשוואלקע' (מעיל משי) בשעת התפילה של ליל שבת. למעשה, גם בחצר הקודש בעלזא ובחסידויות נוספות לובשים בליל שבת 'ראזשוואלקע'. אולם באותן חצרות לובשים אותו רק כאשר נמצאים בבית ולא במחיצת האדמו"ר. לעומתם, בבאבוב לובשים את מעיל המשי גם כשהוא בצל האדמו"ר. ההקפדה בבאבוב על לבוש זה היא גדולה מאוד, עד כדי כך שבליל שמחת תורה רוקדים במשך שעות, כשהחסידים לובשים עם ה'ראזשוואלקע', למרות החום הכבד.

ה'ראזשוואלקע' הוא מעיל מיוחד העשוי ממשי. בחסידויות שמוצאן בגליציה נהגו ללבושו בליל שבת. הסיבה ללבישת ה'ראזשוואלקע' בליל שבת היא משום 'אור המקיף' (בני יששכר) חודש תשרי). בשבת בבוקר מתעטפים בטלית משום 'אור המקיף', אך היות ובליל שבת לא נהגו במרבית המקומות להתעטף בטלית, נהגו ללבוש מעיל מיוחד ממשי ל'אור המקיף'. מסיבה זו, כשנסעו חסידים לאדמו"ר לא לבשו את ה'ראזשוואלקע', שכן הרבי הוא ה'אור המקיף'.

זו הסיבה שעד היום בחסידות בעלזא לובשים החסידים בליל שבת את ה'ראזשוואלקע' רק כשהם נמצאים בבית. כשנסעים לאדמו"ר, או חסידים המתגוררים בירושלים בצל האדמו"ר, לא לובשים את המעיל.

בין מעיל ארוך לקצר

שח וסיפר מרן גאב"ד 'העדה החרדית' הגאון רבי יצחק טוביה וייס זצ"ל:

היה לי פעם דבר פלא עם כ"ק מרן אדמו"ר ה'דברי שלמה' מבאבוב זצוק"ל. בהיותי באנטוורפן הגיעה לפניי שאלה במעשה שהיה: יהודי אחד שלח סכום כסף לארץ ישראל על ידי 'שליח'. השליח היה שומר חינום. הלה הכניס את הכסף לכיס מכנסיו, ולפתע שם לב שאי מי הצליח לגנוב ממנו את צרור הכסף. הוא הגיע אלי לשאול מה עליו לעשות והאם חייב בתשלום הגניבה?

הסברתי ליהודי השואל, כי מסתבר שאם לבש מעיל ארוך אשר שוליו מכסים את כיס המכנסים – אין זו פשיעה, אך אם לבש מעיל קצר – נחשב הדבר כפשיעה. באותו יום בו פסקתי את אותו פסק, הגיע הרבי מבאבוב זצוק"ל לאנטוורפן ובא לבקר בביתי. בתוך הדברים סיפר מעשה ארוך שאירע בגליציה, בבית דינו של הגאון רבי אריה לייב הורוויץ זצ"ל, אב"ד סטריא ובעל שו"ת 'הרי בשמים'. הגיעה לפנייה שאלה בדבר שליח שהניח במכנסיו סכום כסף גדול של 'חברה' מסוימת, וצרור הכסף נגנב ממנו. בעלי החברה תבעוהו וקבעו בית דין שאין זו פשיעה. אולם התובעים חזרו וטענו כי מרן ה'חתם סופר' זי"ע חייב בכהאי גוונא (עייין שו"ת חת"ס חו"מ סי' קסח), ואמרו חברי בית הדין, כי ממנו אי אפשר להביא ראיה, כי הוא דיבר בפרשבורג ששם לבשו מעיל קצר, ולכן שם נחשבת הנחת כסף בכיס המכנסים כפשיעה, מה שאין כן בגליציה שם הלכו במעיל ארוך, שוב אין נחשב הדבר כפשיעה, כיון שכיס המכנסים מכוסה במעיל.

"כשסיים לספר את דבר המעשה", סיפר הגר"ח וייס זצ"ל, "אמרת לי לפניי בהתרגשות כי היום ממש באה לפניי שאלה כזאת וכך

אמר להם הגר"ח: "ויקח מן הבא לידו מנחה לעשו אחיו" (בראשית לב, יד). כותב רש"י על אתר: 'מדרש אגדה, מן הבא בידו, אבנים טובות ומרגליות שאדם צר בצרור ונושאם בידו'. ותמוה: עיזים ורחלים, פרות וגמלים, מה מחירם? והם כתובים בפירוש ובפירוט. ואילו האבנים הטובות והמרגליות, שערך כל אחת מהן רב יותר מכל המנחה המפורטת, הן כתובות ברמז ובהעלמה?".

"אלא", תירץ הגר"ח, "לימדנו התורה הקדושה שאת הכסף הגדול צריך לתת בתחום ובהעלמה! כי הכול כתוב בתורה הקדושה – גם מה, וגם כיצד!"

מעיל מן השמים

והנה חלום נוסף הקשור למעיל מבית מדרשו של הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע.

היו אלו הימים הראשונים להגעתו של הרה"ק רבי פנחס דוד הורוויץ זי"ע לקבוע את משכן קודשו בעיר בוסטון בארה"ב. היהודים המקומיים עדיין לא עמדו על טיבו ועוד לא הכירוהו לעומק, עד שהמקרה הבא הסעיר את יהודי בוסטון והכול חרדו לקראתו מכאן ואילך.

היה זה עם אחד היהודים המבוגרים שנמנה על חסידי אבי-זקנו של הרה"ק מבוסטון, הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע, ושמו רוזנבלט. בימים הראשונים לבואו לבוסטון, היה הרבי שרוי בדחקות עצומה. מי החורף הגיעו קור עז שרר בחוצות, אולם הרבי הלך לבוש בחלוק דק שהיה לו. באחד הלילות חלם אותו יהודי שהוא רואה את הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע עומד לפניו ומכה במטהו בפנים זועפות, והרה"ק מלעלוב אומר לו: 'לנכדי קר, ואתה ישן לך פנעימה?' נרעש רוזנבלט מדבר החלום המופלא, אולם חשב לעצמו כי רק חלום הוא זה וניסה להירדם שוב, ללא הצלחה, כי החלום חזה ונשנה.

בבוקר הלך רוזנבלט להתפלל בבית המדרש וחשב לעצמו, כי בוודאי מדובר באותו יהודי ירושלמי שהגיע להתגורר כאן זה עתה. הוא פנה אל הרבי מבוסטון ושאלו מי הוא, והרבי השיבו בתשובתו הקבועה: 'א ארץ ישראל דיגער איד', יהודי מארץ ישראל... רק לאחר הפצרות רבות גילה לו שהוא אכן נכד של הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע. מיד לאחר התפילה הלך מר רוזנבלט וקנה לרבי פנחס דוד מעיל חורפי חם וטוב.

הרבי מבוסטון לבש את המעיל שנים רבות עד שהתבלה וכבר לא היה ראוי עוד ללבישה, אבל גם לאחר-מכן לא זרק אותו לאשפה, אלא הניחו בחיבה בתוך ארון הבגדים ברגישות ובכבוד, באומרו: "מעיל שבגללו הטיח זקני הקדוש הרבי ר' משה'לי את עצמו מהעולם העליון, מן הדין הוא שאשמור עליו כראוי..."

"א צדיק אין פעלץ": המשמעות הפנימית והדרישה הנוקבת

ורבנים מדורי דורות, וכיום מתעטפים בו בעיקר אדמו"רים ורבנים בחודשי החורף הקרים בארה"ב. בטנת המעיל עשויה פרווה יוקרתית הגולשת לצווארון, דשי המעיל ושולי שרווליו. ה'פעלץ' לבושו בימים הקרים ביותר, ומובטח לו למי שלובש זאת שהינו מתחמם בתוך שניות ספורות. אכן ישנן חצרות בהן יש קפידה שלא לעטוף בו גם את כפות הידיים, אולם בחצרות קודש אחרות הוא מכסה גם את כפות הידיים. בשנים עברו, לפני השואה, שימש המלבוש כל אדם מכובד, החל מראש הקהל ועד לאדמו"רים גדולים וקטנים, אך כהיום הינו בעיקר לאדמו"רים.

אמרה פולנית חריפה מיוחסת להרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק זי"ע, שאמר פעם על רבי אחד שהוא "א צדיק אין פעלץ" - "צדיק במעיל פרווה". והסביר לחסידיו התמהים: כאשר מגיע החורף ועמו הקור, ניתן לנקוט בשני אמצעים. אפשר להדליק מדורה, או לחילופין להתעטף במעיל פרווה. בשני המקרים הללו, חם לו לאדם. אך כשהוא מדליק מדורה, כל האנאספים סביב יתחממו אף הם, ואילו כשהוא לובש מעיל פרווה, רק הוא מתחמם. כך הדבר אף באשר לחום רוחני – יכול אדם להיות צדיק, אך במעיל פרווה – מבלי להשפיע על הזולת... ה'פעלץ' הוא מעיל פרווה מיוחד בו מתעטפים אדמו"רים

'פעלץ' יקר על בגדי עניים: מוסר השכל נוקב מבית מדרשו של הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע

ומימיו, עד שלאחר ימים רבים של חיסכון הצליח לצבור סכום הגון הנצרך בשביל מעיל יקר זה. ותכף יצא בנסיעה מיוחדת לאותה עיר רחוקה שאמר הגביר, ורכש גם הוא לעצמו 'פעלץ' נאה ומהודר כמו שיש לעשיר...

בהגיעו לבית הכנסת הדור בלבוש ה'פעלץ' היוקרתי, החלו הכול שוחקים ולועגים לו: מה לך עם 'פעלץ' שכזה! ומכל הצדדים הקניטוהו ועקצוהו. לא הבין העני מה רוצים ממנו? הוא שאל את חבריו לספסל: "אמרו נא, מדוע כשהעשיר במזרח הגיע לבית הכנסת ב'פעלץ' כזה, רחשו לו הכול כבוד ויקר, ואילו כשנכנסתי אני עם אותו 'פעלץ' בדיוק, צוחקים ממני?"

"אינך מבין", הסבירו לו חבריו, "הבט נא במראהו של אותו גביר נכבד, ראה אלו נעלים יקרות ומצוחצחות נועל הוא... איזה כובע 'המבורג' חדש ונאה חבוש לראשו, הרי כולו אומר הוד והדר! כשהניח על עצמו את אותו 'פעלץ' נאה ויוקרתי, הוסיף לו בזה חן וכבוד רב, לבוש עשיר על איש עשיר! אבל אתה, עני ודלפון, ראה נא איך אתה נראה! נעליים קרועות ומלוכלכות לרגליך, כובע ישן ומרופט על ראשך, מנסיך בלואים וטלואים; כשאתה עוטה על עצמך את אותו 'פעלץ' יקר והדור, הרי זה מראה מצחיק ביותר בהתאמה לשאר בגדיך!"

"הנמשל מובן מאליו", סיים הרבי ר' זושא את 'מוסר ההשכל' הנוקב. המשנה בריש פאה (א, א) שאנו אומרים בכל בוקר, פותחת: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקורן קימת לעולם הבא, כיבוד אב ואם וגמילות חסדים" וכו'. ורק בסוף, לאחר הרשימה הארוכה מסיימת המשנה: "ותלמוד תורה כנגד כולם".

ללמדך, שאם הולך אדם דרכי ישרים ומקיים את כל אותה רשימת מצוות שהקדימה המשנה והברייתא שם (שבת כזו.), הרי זו תורה מפוארת בכלי מפואר, תלמוד גדול שמביא לידי מעשה! לא כן הדבר כשמתפללים הלומדים ב'לימוד' בלבד, וחושבים רק על מילוי כרסם העצמית בש"ס ופוסקים... ואין התורה מראה להם 'הוראה' למעשה, להזכירם את נותן התורה ב"ה ואת התכלית הנרצית 'לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו', הרי נראית אותה תורה כמו ה'פעלץ' הנאה על גופו של העני הנבזה.

עד הנה.

על מרן הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע מסופר, שראה פעם את אחד מבני משפחתו שהגיע לבית הכנסת בבעלזא ללא 'ראזשוואלקע', ועל אף השעה המאוחרת הורה לו לחזור לביתו וללבוש את ה'ראזשוואלקע', כשאדהכי והכי המתינו ולא התחילו את התפילה. ונימק אז מרן מהרי"ד זי"ע את דבריו, כי יש תורה שבכתב ויש תורה שבעל פה, וכשנתמעטו הדורות נכתבה גם התורה שבעל פה, ונתרו רק מנהגי ישראל שהם תורה שבעל פה, ולכן עלינו להיזהר בהם ביותר.

כיוצא בזה סיפר הרה"ח המפו' ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל:

המנהג היה בבעלזא שחנתים לא היו עוברים לפני רבותינו הק' זי"ע לומר 'גוט שבת', אלא היו נכנסים אחר כך לביתם ושם אמרו 'גוט שבת'. פעם היה חתן שלא לבש 'ראזשוואלקע' כמנהג החתנים, ולא רצה שכ"ק מרן מהרי"ד זי"ע ישאל אותו על זה, לכן התחכם ומיד אחר התפילה עבר בין הקהל לומר 'גוט שבת'. אלא, מרן מהרי"ד זי"ע הבחין בו ומיד קרא אותו ואמר לו: "דו ביסט דאך א חתן, עס איז א מנהג צו גיין א ראזשוואלקע".

עמד שם חתן אחד שכבר היה בשבת שלאחר חתונתו, והיה לבוש 'ראזשוואלקע'. פנה אליו מרן מהרי"ד זי"ע ואמר לו: "דו ביסט דאך שוין א אינגערמאן, גיב עס פאר איהם", ואכן מסר לו את ה'ראזשוואלקע'. אחר כך אמר מרן זי"ע לחתן הראשון, שיבוא לביתו לומר 'גוט שבת', כנהוג. כשהגיע החתן לבית מרן מהרי"ד זי"ע, אמר לו מרן: "השית נתן לנו שתי תורות, תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, וכשנתמעטו הדורות נכתבה תורה שבעל-פה, ואם כן הרי חסרה לנו תורה שבעל-פה, אלא מנהגי ישראל הם לנו כתורה שבעל-פה".

- תשואות חן לידידי היקר ספרא רבה הר"ר דוד רינגל הי"ו מחצר הקודש בעלזא על עזרתו המרובה -

דרכו בקודש של הרב הקדוש הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע, לטובב לפעמים בערי ישראל ולעורר לב העם לתשובה. במקומות מסוימים כשראה איש ישראל הצריך לעזרה ולישועה, היה מיד נרתם לסייע בעדו בכל דרך. רבים נושעו על ידו ברוחניות ובגשמיות כידוע, ויצא שמו בכל הארץ כאחד מגדולי צדיקי הדור.

פעם ביקר בעיר אחת מלאה חכמים וסופרים, שדרכי החסידים לא מצאו חן בעיניהם... כפי שמצוי היה בימים ההם... בעת שהותו של הרב ר' זושא בעיר, נודע לו על אחד מאחינו בני ישראל, יהודי פשוט שנקלע לצרה קשה רחמנא ליצלו, ונצרך לסכום עצום כדי לחלצו ממצוקתו.

יצא אפוא הצדיק תכף לעסק המצוה, להתרים את ישראל קדושים למצוה יקרה זו. אך היות והוא לא הכיר את עשירי המקום, נכנס לבית המדרש, שם ישבו באותה עת אברכים מופלגים בעסק התורה בשקידה, וביקש אם יכול אחד האברכים להתלוות אליו בדרך מצוה, כדי להראות לו היכן גרים העשירים ואצל מי ראוי להתדפק בבקשת הצדקה. אולם אותם אברכים התחמקו ממנו בתירוץ שזהו 'ביטול תורה', ואין להם זמן ל'חסדישע מעשיות'...

אמר להם הרבי ר' זושא: "אם כן הבה אספרה לפניכם 'טיב מעשה' נאה, א חסידישע מעשה..."

בעיר אחת גר 'גביר' נכבד, יהודי עשיר מורם מעם, שבנשיעותיו הרבות לרגל עסקיו רכש לעצמו בעיר רחוקה 'פעלץ' (מעיל פרווה) יקר והדור במיוחד. כשהגיע לעירו ונכנס בשבת קודש לבית המדרש באותו 'פעלץ', כשהפרווה ההדורה גולשת בנעימות על כתפיו ועל אצילי ידיו, ניגשו אליו כולם והתפלאו על ה'פעלץ' הנפלא והמכובד, שאלו על טיבו, מהיכן הוא מגיע, וברכוהו בכל לב בברכת 'תתחדש'.

מן הצד עמד שם אחד מעניי העיר ובראותו את הכבוד הרב שרוחשים כולם לעשיר בשביל אותו 'פעלץ', התקנא בו מאוד ועל אתר גמלה החלטה בליבו: אינני גרוע מעשיר זה! אף אני אוכיח לכולם שהנני מסוגל להתלבש ב'פעלץ' הדור שכזה... החל אפוא לאסוף פרוטה לפרוטה, קובץ על יד, הוא חסך מפיתו

היהודים שהיה שם, שילך לחפש 'ראזשוואלקע'. ונימק מרן זי"ע כי אסור לוותר על מנהג ישראל.

אכן, הלה יצא באישון לילה ובחירוף נפש לחפש בגטו מלבוש ה'ראזשוואלקע', ולבסוף מצא אצל אחד משוכני הגיטו מלבוש זה, והביאו לפני מרן מהר"א זי"ע שהמתין והתעכב לקריאת התורה

משליך קרחו כפתים. כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא זצוק"ל - ארה"ב לבוש במעיל ופעלץ

כשכ"ק מרן אדמו"ר ה'דברי שלמה' זצוק"ל מבאבוב הגיע לארצות הברית אחרי המלחמה, הבחין כי חסידיו באים לבית המדרש בליל שבת ללא ה'ראזשוואלקע', משום שהיו בצל האדמו"ר. קרא האדמו"ר מבאבוב למספר חסידים וציווה עליהם להתחיל ללבוש 'ראזשוואלקע' גם כשהם מתפללים במחיצתו. והוא נימק את בקשתו: "הרי רוב החסידים מתגוררים לידי בשכונות בורו-פארק. אם לא ילבושו פה 'ראזשוואלקע', הדורות הבאים כבר לא יידעו שהיה לבוש כזה..."

בספר 'בית צדיקים' (באבוב) מובא בשם הגאון רבי עזרי' פאללמאן זצ"ל, ששמע ממרן האדמו"ר מבאבוב זצוק"ל, כי אין שום מקור לכך שבמחיצת האדמו"ר אין לובשים 'ראזשוואלקע'. לפי עדותו, הסיבה שבמחיצת האדמו"ר לא נהגו ללכת עם ה'ראזשוואלקע', נעוצה רק בכך שכשהיו נוסעים 'נסיעה' לאדמו"ר, היו סוהבים חבילות רבות, שכללו בגדים לימי החול ובגדים לשבת. לכן, כדי להקל מעט על המשא, השאירו את ה'ראזשוואלקע' בבית...

ה'ראזשוואלקע' בחצר הקודש בעלזא

תחת אחד השיחים סיפר הגה"ק מהר"ם מבילגורייא זי"ע מעשה פלא מוקדמוני מרן הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע. פעם אחת הגיע אליו חסיד אחד וקבל לפניו שכל מסחרו בסכנה, שהיה עוסק בכריתת עצים והיה עושה מהם רפסודות ומשלחם על גבי הנהר, והיות כי נהייתה קרה גדולה וקפאו הנהרות, לא היה יכול לשלוח את העצים, ועמד לפני הפסד גדול.

ביום שבת קודש בבוקר, כאשר הלך מרן מהר"י זי"ע לבית הכנסת, לבש את ה'ראזשוואלקע' הקייצי במקום ה'טיליפ' החורפי, והנה ביום ראשון הגיע טלגרם לבעלזא שנפשו המים והייתה הרווחה. ולמדו מכאן החסידים ה'יושבים' בבעלזא, עד כמה גבהו ושגבו מלבושי הצדיקים אשר אין לנו השגה בהם, כי הנה הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע שידד מערכות הטבע ועשה חורף לקיץ על ידי מלבוש הקיץ כדי להיטיב עם אחד מאנשי שלומנו למעלה מדרך הטבע.

כאמור לעיל, בחצר הקודש בעלזא הקפידו ללבוש 'ראזשוואלקע' בליל שבת ויו"ט, ועד כדי כך הייתה גדולה הקפידא כמסופר, שבלייל שמחת תורה תש"ג, כאשר שהה מרן הרה"ק מהר"א זי"ע בגטו בקראקא בעיצומם של ימי הזעם, ערך את ההקפות כרגיל לפני מניין מצומצם בחדר קודשו. בגמר ההקפות לפני קריאת התורה, שאל מרן זי"ע אם נמצא כאן 'שטריימל' ו'ראזשוואלקע' על מנת להלביש את העולים לתורה כנהוג, וכאשר השיבו בשלילה, ביקש מרן זי"ע מאחד השוטרים

עם סגולה:

לקט סגולות עצות וישועות
מגאוני וצדיקי הדורות

ויבך עליהם דמעות להצלחת הילדים

בנחלי דמעות, שזוכה לבנים צדיקים, ערליכע קינדער.."

פעם בערב יום כיפור, נכנס א' אל הגה"ק בעל 'ערוגת הבושם' ז"ע לקבל ברכתו, וכפי הנהוג נתן גם סכום כ'פדיון נפש', שאלו ה'ערוגת הבושם': במה אברך אתכם?, ענה היהודי, שיברך אותו שיהיו לו 'ילדים טובים'. אמר לו ה'ערוגת הבושם': מה אתה חושב, שבוה שאתה נותן לי 20 קראנען [- סכום גדול בימים ההם] ואני אברך אותך, על ידי זה יהיו לך בנים טובים?, בכדי לזכות לילדים טובים צריכים להתגלגל על הקרקע, ולשפוך נחלי דמעות בתפילה ותחנונים להשי"ת שיזכו לכך!!

די כח פון א מאמע (ח"ב) [כת"י]

על כולם התפללו, עליו בכו

מספר הרה"ג ר' אלימלך בידערמאן שליט"א:

ישנו מו"צ ב"ב שיושב בבית"ד, והוא אומר: הי' לו סדרה של ילדים וכולם נישאו מאוחר, וגם ילדים היו להם מאוחר, הכול הלך מאוחר, והי' לו בחור חלש, עם כשרונות חלשים, ודווקא הוא התארס ב-18, נולד לו בן ב-19, זה נראה כך כי רק עליו בכתה האם, הוא ספוג עם דמעות.

בדומה לזה ממש סיפר ידיד חשוב, שיש לו בלי עין הרע משפחה גדולה, וב"ה כבר חיתן רובם, עם כולם עשה ב"ה שידוכים יפים, אבל אצל הילדים שאצלם היו לו קשיים [- כאשר היו קטנים] - עשה השידוכים הכי יפים - כי עליהם התפלל הכי הרבה..

הגאון רבי מיכל ליפקוביץ, [- אשר אצלו הלא למדו דורי דורות, היו יכולים להיות אצלו סבא אבא ונכד, כך למדו אצלו סדרות סדרות של אחים] -, צעק דבר מעניין, שאין לו פירוש על זה. רואים הרבה פעמים סדרה של אחים שהם אחד אחד 'פצצות', והרבה פעמים רואים שבתוך כל הפצצות ישנו אחד שנפלט, אחד ש'אינו', קלאטש'.

אומר רבי מיכל יהודה, איני יודע, אבל עקבתי אחרי הדבר, ואצל רוב רובם היה שדווקא ה'קלאטש' הזה, זה שהוא לא כל כך... רק הוא הצליח, הוא גדל ה'ראש כולל' או ה'ראש ישיבה', או ה'איש מצליח' הגדול אם הי' בענייני העולם, רק הוא הצליח, האחים האחרים גם כן הצליחו אבל 'רגיל', ה'איש מצליח', ה'ראש ישיבה' הוא גדל. פירוש על זה אין לי, אבל דבר אחד צריך להיות הפירוש, כי עליו 'בכו' האבא והאמא בהדלקת הנרות, על כולם 'התפללו', עליו 'בכו', כי הוא הי' ה'קלאטש'. ישנו תפילה וישנו שפכי כמים לבך, אצלו הי' ה'שפכי כמים לבך'!

די כח פון טאטע מאמע

לשאלות הארות והערות אפשר לפנות לכתובת המערכת, ולציין 'עבור עם סגולה'

מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל מתפלל בדמעות בקבר 'מאמע רחל' ערב ר"ה תשכ"ט

כאן שונה כי האמא בתמונה

הגה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר ז"ע אמר פעם: העולם אומרים ש'ילדים לא יכולים לבחור' רק מקבלים מה שה' נותן, אבל חתנים טובים יכולים לבחור בעצמם. אבל אני אומר להיפוך, שחתנים לא יכולים לבחור רק יהיו מוכרחים לקחת מה שהכריזו ארבעים יום קודם יצירת הוולד שמכריזים 'בת פלוני לפלוני', אבל ילדים טובים יכולים לבחור על ידי זה שיתנהגו כראוי וגם ישפכו דמעות ויתחנונו לה' על בנים טובים.

היה תלמיד ישיבה בישיבת פוניב'ו' הקטנה, שהר"מים החליטו לסלק אותו. והייתה לכך סיבה מוצדקת.

האמא באה אל הגאון הגדול ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' וטענה: "מסלקים את הילד שלי על דברים שאני מסכימה שצריך לסלק, אבל הייתה פה תקלה חמורה! זכותי כאמא - אם הייתי שומעת על זה מקודם - לבכות!!! אבל לא ידעת..."

נכון, הילד הגיע למצב כזה שצריכים לסלק אותו, אבל למה לא באו אלי?! למה אפילו פעם אחת לא דיברו איתי?! למה לא גילו לי מה קורה?!... הייתי בוכה עליו!!!

רבי מיכל יהודה הורה מיד לצוות: "להחזיר את הבן!" צוות הישיבה לא הבין... מה השתנה? הרי הוחלט לסלק אותו!!

אמר להם רבי מיכל יהודה: "כאן זה שונה! כי כאן אמא שלו בתמונה, והיא יכולה לשנות אותו בכוח הדמעות שלה!!!"

די כח פון א מאמע (ח"ב) [כת"י]

כמה נחלי דמעות שפכתי על זה

אמרו רבותינו ב'תנא דבי אליהו': מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר, וכל מעשיו הטובים שהיה עושה היה עושה בסתר, והיה לו עשרה בנים ששה זכרים וארבע נקבות, ובכל יום ויום היה מתפלל ומשתטח ומבקש רחמים ומלחך בלשונו עפר כדי שלא יבוא אחד מהן לידי עבירה ולידי דבר מכוער. ואמרו, לא יצתה אותה שנה ולא שנית ולא שלישית עד שבא עזרא, והעלה הקב"ה על ידו את ישראל מבבל ואותו הכהן עמיהם, ולא נכנס הכהן ההוא לעולמו עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהונה מבניו ומבני בניו עד חמישים שנה.

סיפר הגאון רבי רפאל סאלאווייציק: פעם כאשר הלך הגר"ז ה'בריסקער רב' זצוק"ל לטייל (- כפי שהיה דרכו לצורך בריאותו -), ובנו רבי רפאל ליווה אותו והם שוחחו ביניהם, באמצע טיולם בא נגדם יהודי ואמר: "בריסקער רב אני מקנא אתכם!, אחר המלחמה הנוראה היו ל"ע בכל בית

אבידות בנפש, כי כמעט בכל משפחה היה א' שרח"ל יצא לתרבות רעה ה", אם לקומניזם או אצל, לח", מזרחי, ואילו אצל הרב הולכים כל הילדים שלו בדרך התורה וכו'."

הגר"ז לא ענה כלום, והלה הלך לו לדרכו. רבי רפאל המשיך לדבר עם אביו ממה שדיברו מקודם, וכך זה המשיך עד קרוב לסיים הטיול. פתאום פנה ה'בריסקער רב' לבנו רבי רפאל ואמר:

"יעזי זיי ווייסן דען, וויפיל טייכן טרערן כ'האב פארגאסן ווען איך האב געוויגט די וויגאלאך פון מיינע קינדער ווען זיי זענען קליין געווען?... [- יעזי! וכי הם יודעים, כמה נחלי דמעות שפכתי כאשר הייתי מנדנד העריסות של הילדים שלי כאשר היו קטנים].

יצויין כי בדומה לכך סיפרה בתו, שפעם במקרה שקרה ומישהו טען לפניו כעין הנ"ל, אחר שהלה יצא, פנה לבניו ואמר: "מה שהם לא יודעים, כמה דמעות, כמה תהלים, כמה תעניתים, וכמה לילות נדודי שינה מסרתי שיהיו לי כאלו ילדים...!"

די כח פון טאטע מאמע

כמה כרים הרטבנו

בהזדמנות כאשר שיבח מישהו לפני הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ ז"ע את בניו הקדושים ומעלותיהם הנשגבות בתורה ועבודת הבורא.

נענה הרה"ק רבי חיים מאיר ואמר: "היא (הרבנית הצדקנית מרת מרגלית ע"ה) ואני, יודעים כמה כרים הרטבנו

משולחן גבוה

ילקוט נבחר של אמרות טהורות סיפורי קודש בדרכי עבודת ה' ונתיבותיה
כפי שנשמעו מפה קודשו של

מון הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע

מוגש לרגל מלאות שבעים שנה להסתלקותו - י"ב טבת תשי"ד

70 שנים
להסתלקותו

מראה פניו של רבינו זצ"ל

הודאה לה'

ביושבו בפעם הראשונה עם הציבור בחג השבועות אחר שנתרפא ממחלתו, אמר אודך ה' בכל לבבי ואכבדה שמך לעולם (תהלים פו, יב), בתו של הרבי רבי ברוך'ל הייתה חולה מסוכנת ונתרפאה, ועשה סעודת הודאה, ובתוך הסעודה אמר: אודך ה' בכל לבבי, תמיד על כל מצב אני מודה להשי"ת, ואכבדה שמך לעולם אימתי, כי חסדך גדול עלי, היינו בזמן שכולם רואים החסדים, אז אני יכול להודות להלל ולכבד את שמך על כך גם בפני כל העולם.

ובתוך הדברים אמר: פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי (תהלים נה, יט), לאמיתו של דבר הייתי צריך ללכת לעולמי, אבל מה היה הזכות שהחזיק אותי בזה העולם, כי ברבים היו עמדי, היינו כוח הרבים שלא נתנו לי ללכת, זה מה שהחזיק אותי. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות עמ' ח)

כבוד

הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו, וכל הבורח מן הכבוד רודף אחריו. (תנחומא ויקרא ג, עיין עירובין יג:)

ולכאורה אם בורח הוא מן הכבוד מדוע שלא יתנו לו משאלות לבו ויפטר מכך, ולא עוד אלא שמענישים אותו ברדיפת הכבוד אחריו. אלא שחטאו הוא מפני שעדיין לא הגיע למידת ההשתוות, שעדיין מתפעל ממה שנותנים לו כבוד והוא בורח מזה, ועל כך מענישים אותו, שכן הכבוד היה צריך להיות אצלו כדבר שאין בו ממש. (אמרות טהורות, עמ' טו)

נשאל רבנו ז"ל אם הוא יודע שבסופו של דבר יקבל הכבוד הרי מיד נפגמת לימודו במחשבת פיגול, והשיב לעולם חייב האדם ללמוד לשמה, אבל שמא דואג הוא שאולי פסקו לו כבוד מן השמים והוא מתחמק חלילה מגזירת המקום, אל לו לדאוג על כך, סוף הכבוד לבא אם נגזרה עליו גזירה, לא יוכל לחמוק ממנה. (אמרות טהורות)

מדות האדם

ידוע הסיפור עם הרמב"ם ז"ל, שהיה לו ויכוח עם שרי המלוכה בארץ מצרים אם ייתכן לשנות מזגם של בעלי חיים ולאלפם בינה להתנהג כבני אדם, הרמב"ם טען שהוא בלתי שייך במציאות, ולעומתו טענו השרים שייטכן הדבר.

והם ברצותם להראות חכמתם והשכלתם לקחו חתול ואילפו אותו משך זמן לשמש לצרכי בני אדם, וכשהיה נראה להם שהצליחו הזמינו את הרמב"ם לראות בהצלחתם, והראוהו כיצד החתול נושא כלי מאכל והמאכלים בתוכם, כשראה הרמב"ם את המחזה

ומושל, רק על ידי היציה"ר שאי אפשר לאדם להנצל ממנו אלא א"כ הקב"ה עוזרו, אז נודע שיש לעולם בורא ומנהיג.

משל למי שזימן מקום שכל אחד מי שרוצה לבא שם לאכול ולשתות וללון ימצא לו כל המצטרך שם, ולא היה צריך לשאול מי הבעה"ב, כי הוא מוצא הכל מוכן לפניו ע"י המשרתים ולמה לו לשאול מיהו הבעה"ב, לכן ציוה הבעה"ב שדבר אחד כגון אם ירצה למשל חומש או גמרא לא יתנו לו המשרתים אלא יאמרו שזה אצל הבעה"ב, כדי שהחכמים יבואו לפניו וידבר עמם וידעו מיהו הבעה"ב.

כמו שמצינו אצל אברהם אבינו שהיה העולם בשלווה, הכל היה מוכן לפניהם, וראה את הפלא פלאות של השקר של אביו ושל נמרוד, והתפלא על זה ואמר כלום יש בירה בלא מנהיג, והתחיל לחקור אחר המנהיג כאמרם ז"ל (ב"ר לט, א) מיד הציץ עליו בעל הבירה ואמר אני הוא בעל הבירה. וכן מצינו אצל איוב שהיה תם וישר וירא אלוקים וסר מרע (איוב, א, והיו נכסיו מצליחין מאד, אבל את בעל הבירה לא ראה ולא חקר אחריו, עד שקטרג עליו השטן ואמר שאין יראתו רק יראת אנשים מלומדה ואינו מכיר אותך, ובאו לו יסורים והתחיל צוות, ונודע לו אז שהקב"ה הוא בעל הבירה וזכה לנבואה. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות, עמ' כ)

ענוה

והאיש משה עניו מאד מכל האדם (במדבר יב, ג). יש הרבה פירושים במידת עניו, אבל כל הפירושים לא

הוציא מכיסו קופסא שהיה בתוכה עכבר ושיחרר אותו לעיניו של החתול המאולף, וכראות החתול את העכבר שכח מכל גינוניו והשליך את כל הכלים עם המאכלים והתחיל לרוץ אחר טרפו, ונוכחו כל השרים בצדקת דבריו של הרמב"ם ז"ל שלא יתכן לשנות מזגו של בעל חי. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות, עמ' יז)

מחשבה

אמר שמואל ברשב"א שמי שחלם שחילל שבת במזיד צריך כפרה. והביאור הוא, מפני שחלום הוא מהרהורי לבו, ואם חלם כן סימן הוא שחלפה מחשבה כזו במוחו רח"ל.

וסיפר, שפעם ראה בחלומו שהוא נוסע בעגלה מורשא, ובאמצע הדרך נזכר ששכח את הטלית ותפילין שלו בעיר, ופנה לעגלון שיחזירו לוורשא כי אינו יכול לנסוע בלי טלית ותפילין, ולא הסכים העגלון לחזור חזרה עד שהפציר בו מאוד ונעתר העגלון, ובתוך כך נתעורר משינתו.

והוסיף, שאם נחנק במוח שבלי טלית ותפילין לא נוסעים, אזי אפילו בחלום גם כן אי אפשר לנסוע בלי טלית ותפילין. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות, עמ' יט)

מלחמת היצר

ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו (קידושין ל:). באמת קשה למה ברא הקב"ה את היציה"ר. נוכל לומר, שבלא היציה"ר לא היו יודעים העולם שיש בורא ומנהיג

מזכרונותיו של הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א

לפני את כל הסיפור דלהלן:

"זה מכבר מסרתי כיסא שבור לנגר לתקנו, והיום החזיר לי הנגר את הכיסא המתוקן, וממש כמה דקות לפני שנכנסת ללמוד עבר הנגר בסמטה מול פתח ביתי, ואמרתי לו שבאותו יום שהחזיר לי את הכיסא המתוקן נשבר שוב, לו היה נשבר כעבור שבוע או שבועיים גם זה לא היה מתקבל כ"כ על הדעת, אבל יום אחד גם לא החזיק מעמד... והנגר השיב: כנראה שאחד יושב על הכיסא ולכן נשבר... ולא בי האשמה, זאת הייתה סיבת החיור, סיים ר' מאטיל סלאנים."

מאוד התפעלתי מעובדא זו, כי הרי ר' מאטיל היה איש קדוש מורם מעם, שנים רבות שימש כדיין בעיר שרבו בה הגאונים והלומדים, והיה ידוע בחריפותו ובשקדנותו בתורה, ולעומת זה הייתי אני נער עני מעיר העתיקה שר' מאטיל לא הכיר אפילו את משפחתי, ולפי השנים הייתי יכול להיות ניו, ואעפ"כ מצא חובה להתנצל על חיוך פשוט שמא גרם לי לחלישות הדעת ולהרבות בשיחה עבור זה, והיה זה לי ללימוד עד היכן עומק הדין של חשש קל מאוד של פגיעה בכבוד הזולת יהיה מי שיהיה. (ונכתב בספר, "ח"א עמ' כ"א)

זכרתי ימים מקדם, בן חמש עשרה שנה הייתי, וזכיתי ללמוד אצל הגאה"ק רמ"ח סלאנים זלה"ה, שהיה מכונה ר' מאטיל דיין, שהייתי נכנס אליו ללמוד. כי זה היה דרכו, שבמשך כל שעות היום עד שעות הלילה המאוחרות היו נכנסים אליו צעירים ואברכים וקראו לפניו במשניות, גמרא, רמב"ם, טור וזהר הק', ללימוד בדרך הבקיאות.

והסדר היה שהנכנסים היו קוראים לפניו מן הספר, והוא מחמת כובד ראייתו היה קשה לו להביט בתוך הספר, רק היה אומר פשוט בכל אשר קראו לפניו, וברוב גאונותו ובקיאותו מטייל היה בכל הש"ס ובשאר חלקי התורה בשליטה מלאה שהייתה מפליאה מאוד אוזן השומעים, והיה ממלא את ימיו ולילותיו באהבת התורה.

ובכן, זמן לימודי עמו היה בשעות הצהריים בהפסקה שבין שני הסדרים. פעם בהיכנסו עם המשניות ללמוד, ראיתי יושב עם עוד יהודים ומחייכים. ולפני שהתחלתי ללמוד התנצל לפניי שמא הייתה לי חלישות הדעת ונפגעת מן השחוק - מפני שזה קרה תיכף בהיכנסו לביתו - הרי הוא מוצא חובה לספר לי סיבת החיוך שלא אחשוך שממני צחק... וכדי להפיס דעתי לגמרי שה

יוצדקו במה שאמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו (מגילה לא.), ואלו הפירושים לא יוצדקו בהשי"ת.

אלא ענין עונה הוא, שאחר כל גדלותו הוא מתבונן ושומע לכל מי שידרוש ממנו איזה דבר, כאמור (תפלת י"ח) כי אתה שומע תפלת כל פה. על כן הרבותא הגדולה במשה רבינו ע"ה, שאחר כל חכמתו ודבקותו בהשי"ת היה שומע מכל אדם ונותן לב לדבריו, כמו שמצינו בפסוק (שמות יח, יג) וישב משה לשפוט את העם, שכל דבר היה שומע ונותן לב לכל הטענות ודן בעצמו, עד שביקש ממנו יתרו שימסור הדברים לשופטים. על כן בשעה שדברו אהרן ומרים במשה על פרישותו מן האשה, חש השי"ת שמרוב ענוותנותו של משה כשישמע את דבריהם יסתפק לו שמא לא טוב עשה, על כן מיהר הקב"ה וקרא לשלשתן והודיעו שאל יחוש לדבריהם. וזהו סמיכת הכתובים וישמע ה' וגו' והאיש משה עניו מאד, ויאמר ה' פתאום. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות, עמ' כא)

משכילים

אחד ממנהיגי המשכילים הכופרים חלה, ולפני מותו קרא אליי את כל חבר מרעיו, והתוודה בפניהם על כל פשעיו בהודיעו להם שכל מה שלימד אותם כל ימי חייו הכול שקר והבל ורעות רוח, ושידעו שמוכרחים לילך בדרך התורה והמצווה שניתנה מסיני שזה ורק זה אמת היא, וכל השאר הוא שקר.

הם נדהמו למשמע אוזנם וטענו כלפיו, הרי כל השנים שבהם הלעטת אותנו בתורתך ודעותיך גם כן טענת שרק זה האמת וזו היא הדרך וכו', ומי ערב לכך שמה שאתה אומר עכשיו זהו האמת, ואולי מה שאתה טענת כל השנים זוהי האמת ולא מה שאתה דורש לנו עכשיו לפני מיתתך.

ענה להם מנהיגם גם אני חשבתי הרבה בדרך זה, כי אולי כעת אני טועה, ולא כל השנים, ומהרהורים אלו עצמם באתי להכרה שרק תורתנו הק' היא תורת אמת וכל התורות והדעות אחרות הם שקר וכזב, כי התחלתי להרהר מדוע תמיד שומעים שרק רשעים לפני מותם מתחרטים על דרכם בחיים ועושים תשובה, ומדוע לא שמעתם ולו פעם אחת להיפך שיהודי שומר תורה ומצוות יתחרט לפני פטירתו על דרכו בחיים, ויתחרט על כך ששמר תורה ומצוות, ויכפור ח"ו בכל, ויתהפך אז לרשע, הרי זה אומר דרשני.

הלקוחות הקבוע, משא"כ מי שמוכר סחורה גרועה שאין עליה קופצים בגלל טיבה הירוד, ולכן הוא נאלץ כל פעם במשהו אחר, תחת שם אחר, בכדי למשוך לקוחות חדשים.

ולסוחר כזה אתם, עוזבי התורה, נמשלים, המחליפים סחורתכם עשרת מונים, פעם בשם בייחוסיים, צדוקים, קראים, ופעם בשם פילוסופיים, חוקרים, פרנקיסטים, ואח"כ בשם רפורמיים, מתבוללים, משכילים, ציונים, כל פעם סחורה חדשה בשם חדש, והצד השווה שבהם שכולם מנוגדים לתורה ולמסורה.

אבל לא כן אנו, אלפי שנים שיש לנו תורה אחת, וזאת התורה לא הוחלפה לא היא ולא שמה, ובה אנו דבקים ודוגלים לאורך כל שנות קיומנו כעם, ממתן תורה ועד עכשיו, אותה התורה, אותה שם, אותה הדרך, ואם כן הגד נא אתה סחורתו ותורתו של מי עדיפה. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות, עמ' כב)

נישואין

כשהשיא את אחד מצאצאיו בשנת תרע"ד זמן מלחמת העולם הראשונה, ואנשי העיר לא רצו לקבוע חתונה לצאצאיהם באין יודעין מה יולד יום, אבל הוא ז"ל לא שת לבו לכך וקבע החתונה וניגשו אליו כמה אנשים ושאלוהו איך הוא עושה חתונה בזמנים טרופים אלו, נענה ואמר כתיב (בראשית ט, ו) שופך דם האדם באדם דמו ישפך, וסמיך ליה קרא ואתם פרו ורבו, מה הקשר בין ב' הפסוקים הללו, אלא התורה מלמדת אותנו שאפילו בתקופה של שופך דם אדם וכו' אעפ"כ אל תעשו חשבונות, אלא ואתם פרו ורבו. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות, עמ' כב)

כוח הצדיקים

אמר: אנשים תמהים על כוחם של הצדיקים לראות מרחוק וכו', והאמת היא כי אינה פליאה כלל. שהרי השמיעה והראייה הם חושים רוחניים, ועל כן באמת לא יוכל שום דבר גשמי למנוע הראייה והמחשבה לראות רחוק, אמנם כשהאדם חוטא הרי הוא גורם שיהיו חושים אלו אצלו גשמיים, וממילא יכולים דברים גשמיים למנועו מהראייה והשמיעה וכו'. משא"כ צדיקים שאצלם חושים אלו רוחניים, אין שום פלא / שהם רואים ושומעים למרחוק. (מאמר מרדכי, אמרות טהורות, עמ' כט)

שפלות

מרגלא בפומיה המובא מעניין הוויכוח בין הרה"ק הרבי רבי אלימלך והרבי רבי זושא זי"ע, שנחלקו בדרך העיקר בעבודת ה' ית',

הגה"ק רבי משה קליערס רבה של טבריה ולצידו רבינו זצ"ל בסביבות שנת תר"צ בהיכל ישיבת 'אור תורה' בעיה"ק טבריה

(מאמר מרדכי, מאמרי צדיקים, עמ' נה)

חסד ורחמים

פעם כשהתגברו הגזירות על יהודים, נכנסו כמה אנשים אל הרה"ק רבי יצחק מאיר זי"ע בנו של הרה"ק מאפטא זי"ע ושאלו: הרי אביכם אמר שלא ייכנס לגן עדן כל זמן שבני ישראל לא ייושעו וכו'. והשעין רבי יצחק מאיר ראשו על ידו ושהה כך זמן מה, וזקף ראשו וא"ל: אבי נראה אלי ואמר לי בלשון הכתוב (תהלים מה, י): דימינו אלהים, אלעס וואס מיר האבן געקלערט דא אז ס'איז אלהים – דינים, חסדך בקרב היכלך, דארט אין היכל המלך האבן מיר גאר געזען אז ס'איז אלעס חסדים [כל מה שחשבנו כאן שהוא בחינת אלהים בחינת דינים, חסדך בקרב היכלך, שם בהיכל המלך, רואים אנו שהכול חסדים] ממילא אין יכול אבי לבקש שיקחו זאת מאתנו. (מאמר מרדכי, מאמרי צדיקים, עמ' סד)

עבודת ה'

הרה"צ רבי דוד מלובין זי"ע היה רגיל לומר בשם הרה"ק מזידיטשוב זי"ע: ה' איש מלחמה (שמות טו, ג), היינו כי שרי מעלה עורכים טענות עם הקב"ה אודות ישראל שאינם ראויים לקבלת הטובה והברכה, וכשאין הקב"ה חפץ לקבל טענותיהם אומר להם: ה' שמו, וויל איך אזוי [כך אני רוצה. שמו בגימטריא רצון]. ואמר בזה"ל: אז דוא האסט געואלט האסטו דיקענט, [וסיים על זה רבינו ז"ל] וכן אני חושב שיש רשות לאדם במעשי העבודה בכוה. (מאמר מרדכי, מאמרי צדיקים עמ' עד)

היסוד העבודה זי"ע אמר: מ'דארף יעדן טאג טאן לכל הפחות כאשט איין צו להכעיס דעם יצה"ר. [צריך בכל יום לכל הפחות פעם אחת להכעיס את יצרו הרע]. (מאמר מרדכי, מאמרי צדיקים עמ' עח)

שמעתי מהרה"צ רבי דוד מלובין זי"ע, שכהיום יותר בניקל לאיש ישראל עבוד את ה' באהבה מביראה, כי אהבה איננה בגלות, כי אין אהבה לשונאים ח"ו, אבל היראה היא בגלות [כלומר שהתפשטה עד למטה עד היראה שיראים בגשמיות מהגויים]. (מאמר מרדכי, מאמרי צדיקים עמ' עד)

מרה שחורה

הרה"ק רבי מרדכי מלכוביץ זי"ע אמר: אז א איד וועט זיך וועלן להתקרב אליו ית', או איזה צורך, און וועט בעטן גאט ברוך הוא ער זאל אים העלפן, און וועט וועלן איך זאל אים אויך העלפן משם בתפלה עבורו, אויב נאר מיט מרה שחורה, וועל איך ממליץ זיין פאר אים לטובה. [הס"ק מלכוביץ זי"ע היה אומר, כשיהודי ירצה להתקרב אליו ית' או יהיה לו צורך אחר מעיני העולם ויבקש על זה מהשי"ת, וירצה שגם אני אבקש עבורו ממרומים, אם רק יבקש בלי מרה שחורה אמליץ עליו לטובה]. (מאמר מרדכי, מאמרי צדיקים עמ' עג)

צדיקים

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע היה חולה מאד, ובאו אליו כל אחיו הצדיקים לבקרו. באותה שעה היה אצלו הרופא, ואמר שמצבו קשה מאד, והיה משמע מדבריו שמסתבר כי חא יתפא בדרך הטבע, נענה אחיו הרה"ק משטעפינישט זי"ע וסיפר, שהרה"ק רבי זאב מזאבריו זי"ע אמר פעם לפנות בוקר לסופרו ר' שניאור, שיצא לראות אם כבר האיר השחר, ויצא שוב ואמר: ס'איז שוין מחויב טאג צו ווערן, ונתרגש רבי זאב מזה ואמר: מה זה 'מחויב', אם ה' יצוה למשמש שתצא תצא, ואם לאו לא תצא. וסיים הרה"ק משטעפינישט, מאחר שהצדיקים מה שהוא מדרך הטבע הוא אצלם שלא מדרך הטבע, הרי מה שהוא חוץ לדרך הטבע יכול להיות אצלם בדרך הטבע, וכעבור שעה קלה הוקלה לגמרי מחלתו של הרה"ק מסאדיגורא זי"ע. (מאמר מרדכי, אמרות צדיקים עמ' עז).

רבינו זצ"ל יושב בשמחת חתונה בראש השולחן

אם צריכה להיות מההתבוננות בשפלות עצמו, או מהתבוננות בגדלות הבורא, ושאלו את פי המגיד זי"ע, ואמר שאלו ואלו דא"ה, אבל זה שעובד משפלות עצמו, בטוח יותר – פון דער ערד פאלט מען ניט. [מן הארץ לא נופלים].

הלימוד בספר "בית יוסף"

מרגלא בפומיה שלימוד הטור סגולה היא ליראת שמים. סיפר, שמרן הבית יוסף בא בחלום אל הרב דצפת הגה"צ רבי שמואל העליר זצ"ל, ואמר לו שהלימוד בספרו בית יוסף סגולה הוא לאריכות ימים. (אמרות טהורות, עמ' לו)

בעלי תשובה

במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. (ברכות לד:) הכול מקשים על זה, ויש מתרצים מפני שבעל תשובה אחר שחטא קשה לו לפרוש, על כן שכרו יותר גדול מהצדיקים גמורים שלא טעמו טעם חטא.

אהבת ישראל

הרה"ק מרוזין זי"ע אמר: בני אדם חושבים שאהבת ישראל הוא לטפוח על כתף הזולת. אהבת ישראל הוא שכאשר כואב ליהודי בקצה העולם והוא מרגישו, זוהי מידת אהבת ישראל.

דמות פלאים. רבינו זצ"ל במסיבה של מצוה עם תלמידי ת"ת 'אור תורה' בטבריה

להתענג בתענוגים

שביבי חיזוק ואמונה
באספקלריה
אקטואלית

יוסף מאיר האס

הם עומדים בחנות משקפיים נואשים בלי פרוטה לפרוטה, ובסוף הישועה מצפה להם מאחורי הדלפק בהשגחה פרטית מופלאה ביותר; סיפורו של הגה"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

בשיעוריו היומיים הנהדרים, מרבה מגיד המישרים הגה"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א לשלב סיפורי אמונה וביטחון בני ימינו שהתקיימו ממש לאחרונה, כדי להרבות ולחזק את האמונה הפשוטה בקרב שומעי לקחו וכל בית ישראל אליהם מגיעים הדברים כטללי תחייה. כזה הוא הסיפור המופלא שלפנינו:

סיפר לי יהודי אחד בעל חנות משקפיים בבורו-פארק: אם יהודייה נכנסה השבוע לחנות לקנות משקפיים חדשות לבתה תחת הראשונות שנשברו לה, אך היות שמצבה הכלכלי היה דחוק מאוד כי היא לאחר חיתון אחד הילדים, ביקשה לקנות מסגרת חדשה בלבד, ולהעביר אליה את הזכוכיות הישנות. המוכר בחנות הסתכל על המשקפיים הישנות ופסק את פסקו: "זה לא אפשרי! מדובר בזכוכיות שנעשו לפני חמש שנים ואין כאן מסגרת שמתאימה להן". בלית ברירה החליטה האמא להזמין גם זכוכיות חדשות. הן בחרו משקפיים והסך לתשלום היה מאה ושמונים דולר. המוכר ראה שכל-כך קשה לה לאם להוציא מאה ושמונים דולר, אך לא היה לאל ידו לעזור לה. הוא חשב וחשב מה באפשרותו לעשות ולעזור לה, ופתאום קפץ ממקומו וביקש מהן להמתין כמה רגעים כי הביזק רעיון במוחו. הוא נכנס לאחורי הדלפק, חיפש שם מעט וחזר עם ארבע סוגי מסגרות.

האמא והבת בדקו והנה הפלא ופלא יש מסגרת שמתאימה לזכוכיות הישנות. שאלה כמה היא צריכה לשלם, והמוכר ענה: "אין צורך לשלם, קחו לכם חינם אין כסף". כשהאמא הביעה את פליאתה על כך, הסביר המוכר: "נכדה יש לי, כלה שעוד מעט נכנסת לחופה. בימים האחרונים היא סידרה את חפציה לקראת המעבר לדירתה הפרטית אחרי החתונה, והנה מצאה שם כמה מסגרות משקפיים שנאספו לה במשך השנים ונראות ממש חדשות. היא הביאה אותן אלי ושאלה אותי אם יש לי מה לעשות בהן. אמרתי שאין לי מה לעשות בהן שהרי הן משנים עברו ואי-אפשר למכור אותן. אמרה לי נכדתי הכלה שאם אין לי מה לעשות בהן, היא הולכת לזרוק אותן לפח האשפה, אולם בטעות היא הניחה אותן כאן על השולחן מאחורי הדלפק, ושם נשארו המסגרות והמתינו רק לכן".

איזו השגחה פרטית! אך לא זהו סוף המעשה.

המשך המעשה היה שכאשר אם הבת שמעה את הדברים, היא התרגשה התרגשות גדולה ואמרה: "לפני שיצאתי מביתי דיברתי עם בעלי על הצורך לקנות משקפיים חדשות לבתנו ואין לנסות מוצא, ביקשתי ממנו אפוא שיברך אותי למצוא משקפיים בזול, והוא הגדיל לעשות וברך אותי שאמצא משקפיים בחינם!!! אין כזה דבר בחינם, אמרתי לו. אך הוא בשלוי: 'הקב"ה הוא כל-יכול ואם ירצה ייתן לך משקפיים חינם אין כסף' - והנה כעת אני רואה כיצד ברכתו התקיימה בצורה מופלאה כל-כך".

מסיים הגר"ש שפיצער את הסיפור המרגש ומדגיש: "הנה סיפורים של השגחה פרטית מתרחשים כל יום ויום ואין להם מספר, שהרי הקב"ה מנהל את העולם והכול נעשה בהשגחה פרטית מדוקדקת, וכל הפוקח את עיניו - מיד רואה, אבל כדי להוציא משהו מהסיפור צריך ללמוד אותו, וכשאנו לומדים סיפור זה אנו מוצאים בו את העניין של 'בעתו'.

"אנו רואים איך הקב"ה הקדים רפואה למכה, כאשר עורר רצון בלב הנכדה להביא את מסגרות המשקפיים שלה לסבה ו'שכחה' אותן על השולחן. אך זה כשלהצמנו לא היה בכוחו להמשיך הישועה. רק האמונה והביטחון שהייתה לה לאותה אישה כשרה כאשר הרגישה תלויה לגמרי בהקב"ה שהוא עוזר דלים, כי כך דרכו של מי שאין לו כלום, שמרגיש תלוי לגמרי בהקב"ה, הוא זה שהביא לה את הישועה. כשהאדם מרגיש כך ומתפלל כך, הוא יוצר בכך את העת. אמור מעתה: לא המצב תלוי בעת, אלא העת תלויה במצב. כשהאדם יוצר את המצב הנכון, ממילא באה עת ישועתו, שהרי הוא נעשה ראוי לזה".

במשנת

הרה"ק ה'דבר חיים' מנדבורנה זי"ע
לרגל יומא דהילולא החל בט"ו טבת

שגדל בינתיים ונעשה לאיש, ובמכתב הייתה הזמנה לשמחת נישואיו שתיערך באמריקה, תיכף בראותו את המכתב ידע אאמו"ר במי המדובר, ונזכר את אותה הבטחה שהבטיח לו לפני שנים, והחל מכין את עצמו לקראת נסיעה לחו"ל להשתתף בשמחת הנישואין, נסיעה לאמריקה בימים ההם ובפרט כאשר הפרוטה לא הייתה מצויה כלל בבית עד כדי פת לחם ממש ללא שום גוזמא, הריהי כמו לעלות לרקיע, מקורביו ובני ביתו ניסו להניאו מנסיעה זו, וטענו שבוודאי לא לכך נתכוון כאשר הבטיח לנער את אותה ההבטחה, והחתן ודאי לא מצפה לכך שהרבי יטריח את עצמו מארץ ישראל למענו, אך כל הניסיונות להשיבו אחור מאותה נסיעה לא הועילו.

וכך אמר למקורביו הינכם בטענותיכם, אך מכיון שהוצאתי מפי הבטחה, איני יכול לשנות דברי ומוכרחני לקיים את אשר דיברתי. וכך בלא לחשוב מהיכן יקח את הוצאות הנסיעה ובלי לדאוג לאכסניה ראויה בשהותו בניכר, קם ונסע לאמריקה להשתתף בחתונת בחור זה שלא הכירו משום הבטחה שהבטיח.

כ"ק מרן אדמו"ר ה'באר יעקב' מנדבורנה זצ"ל - בשיחת קודשו אלול תש"ט

(קובץ "בנתיבותינו" טבת תשס"ח)

פירוש אחד מצא בו אמיתי למאוד, ולדעתו היה כל הספר כדאי בשביל אותו הפירוש.

והוא אשר הטעם לאמירת 'אדון עולם' בתחילת התפילה, הוא ע"ד אומרים ז"ל (ברכות ז, ב) מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון, עד שבא אברהם וקראו אדון, ועל כן פוחחין באדון עולם' כדי להזכיר זכות אברהם אבינו בראשית התפילה ע"כ.

ולפי זה יתפרש הכתוב דנו, אשר האיש היהודי בגשתו להתפלל אומר "בי אדוני", כלומר, יש בי זכות זקני אברהם אשר קרא להקב"ה 'אדון' ובוזה הכוח יכול אני לפצוח את פי להתפלל לפני השי"ת.

"דבר חיים" - בפרשתנו

זופרא דזופרא

"אל תפרח בעננים, חשוב על הילדים"

ואשימה עיני עלי (מד, כא).

היה זה לפני כארבעים שנה (בשנת תשכ"ט) בשבת, בזמן רעווו דרעווין בשולחנו הטהור של הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנה זצוק"ל, ואני עודני אברך צעיר, יושב הייתי אל השולחן כשליצידי יושבים שניים מילדיי הקטנים. בית הכנסת היה שרוי בחשיכה ואווירת הוד קדושה אפפה את יושביו. הרבי זימר זמירות של סעודה שלישית, דיבר דברי תורה וכשהגיעה שעת יציאת השבת על פי שיטת רבנו תם קרא הרבי כנהוג - 'לעכט' (אור) האור הודלק והקהל פתח בשירת 'נר לרגלי דבריך' (תהלים קיט, קה). אני שישבתי למטה בסוף בקצה השולחן עם ילדיי הקטנים, נתון הייתי עדיין תחת רישומה של השענה האחרונה, עיני היו עצומות, והנה לפתע השתררה דממה, ואני שומע את הרבי אומר בזו הלשון: "אל תפרח בעננים, חשוב על הילדים". פקחתי את עיני ומולי אני רואה את פניו המאירות של הרבי כשהן מביטות בי ומחייכות. צעיר לימים הייתי אז ולא ירדתי מספיק לעומקם של המילים, אך השנים שחלפו כמו גם הניסיון הנוצב בהם, העמיקו בי את ההבנה במשמעות דברי קודשו אלו.

"שבילי המידות והערכים" (ח"ה עמ' 141; יו"ל בשנת תשס"ט)

אמירה נעימה

כיון שהוציא הבטחה מפיו - נסע עד לארה"ב להתנות הנער

פי עבדך ערב את הנער וגו' (מד, לב).

סיפר כ"ק מרן ה'באר יעקב' מנדבורנה: בשנים הראשונות שגר אאמו"ר הרבי זצ"ל בעיר יפו, בא לפניו פעם נער צעיר ועול ימים, והרבי בחן את ידיעותיו בתורה, הנער הפליא בתשובותיו הקולעות והבהירות, וגרם קורת רוח מרובה לרבי זצ"ל, אשר א"א לתאר גודל אהבה והתרגשות שהיה לו לאאמו"ר זצ"ל, כאשר היה פוגש בנער צעיר השוקד על משנת תלמודו ומשננה היטב עד ששגורה על פיו בהבנה ובבהירות, מרוב התפעלות וחביבות אמר הרבי לאותו נער שביום שמחת נישואיו יבוא להשתתף אישית בשמחתו, זאת על אף שלא הכיר את הנער מקודם. כחלוף כמה שנים הגיע לבית אאמו"ר זצ"ל מכתב מאותו נער

אמרי פלא

תורה שלומדים בחיות ובהתלהבות - נותנת מרפא לכל בשרו

אמרו חז"ל (אבות פ"ו, משנה א) גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה וכו' שנאמר (משלי ד, כב) פי חיים הם למצאייהם וקל בשרו מרפא.

הקשו בספרים, לכאורה הוי תרתי לסתרי, דכאן אומר גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה, ובסנהדרין (כו, ב) אמרו כי התורה 'מתשת כוחו של אדם'.

והנראה לתרץ בעזה"י ע"פ מה שדרשו בגמרא (עירובין נד, א) על הכתוב הנ"ל, שינא פתח פומיך קרי, פתח פומיך תני, כי היכי דתתקיים ביד ותוריד חיי, שנאמר 'כי חיים הם למוציאיהם ולכל בשרו מרפא' אל תקרי למוציאיהם אלא למוציאיהם בפה. ובוזה תתבאר כוונתם ז"ל, אימתי 'גדולה תורה', כאשר היא 'נותנת חיים לעושיה', פי שלומדים אותה בחיות, וכמו שדרשו מן המקרא, 'כי חיים הם למוציאיהם בפה', שלומד בקול גדול בחיות ובמתקנות, ואז 'ולכל בשרו מרפא', אבל כשאינו לומד כן, אזי היא מתשת כוחו של אדם.

"דבר חיים" (ח"ב עמ' רנט)

אמרי רוס

אדון עולם - להזכיר זכות אברהם בתפילת שחרית

ויגש אליי ה'הודך ויאמר פי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני וגו' (מד, יח).

יש לומר, הטמין הכתוב ברמז ע"פ המעשה הידוע (מובא בהקדמה לשו"ת כנפי יונה, וילנא תרל"ו), אשר מחבר אחד בא לפני הגר"א מווילנא זיע"א להראותו פירוש שכתב על סידור התפילה, ונטלו הגאון לעיין בו וכאשר החזירו לידו, אמר לו כי

עיון תפילה

הרב יחיאל ורטהיימר

-פרק צד-

'ברכת גבורות' [א]

ברכת אתה גבור - מחיה המתים

אבות וגבורות וקדושת השם

בטרם שאנו עוברים לביאור הברכה הבאה, נבאר תחילה את הטעם לסדר הברכות. כאמור שלוש הברכות הראשונות הם "סדר השבח" שמסדרים לפני אמירת הבקשות, ו"סדר שבחו של מקום" מורכב משלוש ברכות אלו: 'אבות', וגבורות, וקדושת השם'. (לשון המשנה ר"ה לב, א) הראשונה היא 'אבות', בה עסקנו במה שהשי"ת קשור אלינו, שייכות הקב"ה אלינו שהוא נקרא 'אלוקינו'. אחריה אנו ניגשים אל ה' באמירת ברכת 'גבורות', הוא השבח העוסק בפעולות השי"ת עם כללות הנבראים. 'קדושת השם' עוסקת בשבח השי"ת מצד עצמו, שהוא קדוש ומרום על הכול. בגמרא דרשו זאת מהכתוב (מגילה יז, ב) 'תנו רבנן מנין שאומרים אבות, שנאמר הבו לה' בני אלים, ומנין שאומרים גבורות, שנאמר הבו לה' כבוד ועוז, ומנין שאומרים קדושת

בשמונה עשרה, אבל אין את יודע אם שלי קודמת אם שלך קודמת, א"ר אחויה בשם רבי זעירא שלך קודמת לשלי, בשעה שהוא אומר מגן אברהם אחר כך מחיה המתים'. כלומר שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שתיקבע על שמו ברכה בשמונה עשרה, והיא 'מגן אברהם', ואילו 'אתה גבור' היא ברכתו של הקב"ה, שהיא עוסקת בגבורותיו ופעולותיו של הקב"ה בבריאה, ולמרות זאת מקדימים את ברכתו של אברהם אבינו, העוסקת בהתקשרותו של אברהם אבינו להקב"ה. והדבר מבטא את עוצם החביבות שזכה לה אברהם מאת הקב"ה. ובספה"ק "שפת אמת" מבאר: 'והיה ברכה ברכתך קודמת לברכתי מגן אברהם ואחר כך מחיה המתים כי צריך כל אחד למצא אלוקותו יתברך מצד התבוננותו בדת וגבורות הבורא ויכול לבא לכך מצד מה שהשרישו אבותינו הקדושים בנפשותינו, וזה שהקדימו אבות לגבורות' (לך לך תרנ"ה).

ותיקנום כסידורן, כשניצל אברהם מאור כשדים, פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מגן אברהם. כשנעקד יצחק אבינו על גבי המזבח ונעשה דשן, והיה אפרו מושלך על הר המוריה, מיד הביא עליו הקב"ה טל והחיה אותו, וכו' מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו, בא"י מחיה המתים. כשבא יעקב אבינו ונפגע בשערי שמים והקדיש שמו של הקב"ה, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך הא-ל הקדוש'. וכך מובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל) אחר פירוט כל מעשה העקידה: 'וכיון שהשמיע קולו מבין הכרובים ואמר לו אל תשלח ידך נפשו חזרה לגופו וקם ועמד יצחק על רגליו וידע יצחק שכך המתים עתידים להחיות ופתח ואמר ברוך אתה ה' מחיה המתים'.

מהותה של הברכה:

"גבורות" - "תחיית המתים"

ומפני מה נקראין 'גבורות גשמים' מפני שירדין בגבורה

"קוונה הכל" - כוכבים בחלל

בטרם שנביא את הביאור במילות הברכה, נבאר כדרכנו את כללות תוכנה ומהותה. הברכה השנייה בשמונה עשרה הפותחת ב"אתה גבור", נקראת בחז"ל בשני שמות: "ברכת גבורות" [משנה ר"ה ל, א 'אבות וגבורות וקדושת השם']. וגם "תחיית המתים" [מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים" משנה ברכות לג, א]. הרי שמעיקרה ומהותה של ברכה זו, היא מורכבת משני מוקדים, מצד אחד היא ברכת "גבורות", וכלשון פתיחתה "אתה גבור לעולם ה'", וכן מסיימת - "מי כמוך בעל גבורות". ומצד שני היא ברכת "תחיית המתים" כלשון חתימתה "בא"י מחיה המתים". וגם נוסח הברכה מלא בהזכרות של תחיית המתים: "מחיה מתים אתה" רב להושיע, מכלכל חיים בחדס "מחיה מתים ברחמים רבים" וכו' "ומקיים אמונתו לישיני עפר". "מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה", "ונאמן אתה להחיות מתים" [נמצא שמזכירים עניין תחיית המתים חמש פעמים! בברכה זו]. והיינו, שכן שני העניינים מתאחדים לאחד, גם אם עיקר המטרה היא לפרט את גבורותיו של מקום, אזי תחיית המתים היא הגבורה הגדולה מתוכם, ובה מתבטאת עוצם גבורת הבורא.

שלושה מפתחות בידו של הקב"ה

כדי להבין את עניינה של הברכה, עלינו להתבונן בכללות עניין 'גבורותיו' של הקב"ה, שהרי בברכה זו מפרטים פעולות של הקב"ה שהם הנחשבים "גבורות", ומאידך לא נזכרים בברכה זו פעולות אחרות אף שגם לגביהם מצינו בכתוב לשון כוח וגבורה, כגון 'יוצר הרים ובורא רוח' "מכין הרים בכוחו". זאת השמש

הסדר בשלוש ברכות ראשונות

בספר הק' "מגלה עמוקות" (על ואתחנן - אופן רלט) כתב ששלוש ראשונות נלמדות מן הכתוב בפרשת ואתחנן: 'גם כן בתפלה את גדלך, זה מגן אברהם. את ידך החזקה, מחיה המתים. אשר מי אל, אתה קדוש. ואחר כך התפלה אעברה נא ואראה'. וראה מה שכתב ב"פני יהושע": (ברכות לב, א) 'לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה כו' מנא לן ממשה כו'. דמה שאמר את גדלך היינו מעין ברכת מגן אברהם, שהיא נגד מדת הגדולה שהיא מדת אברהם, ומה שאמר ואת ידך החזקה, היא נגד ברכת אתה גבור, שהיא מדת הגבורה, דמשום הכי מזכירין בה גבורות גשמים, והיא נגד מדת פחד יצחק, ומה שאמר אשר מי אל בשמים ובארץ, היא מעין ברכת האל הקדוש שהיא נגד מדת יעקב, וא"כ שלשה דברים הללו שהזכיר משה הן מעין ג' ברכות הראשונות של י"ח, ואח"כ אמר אעברה נא שהיא שאלת צרכיו, כן נראה לי'. ומצינו מדרשי חז"ל רבים (מובא ב'אבודרהם', 'גבורות השם' למחר"ל פרק מד) המקבילים את שלוש הברכות אבות גבורות וקדושת השם, כנגד אברהם, יצחק, יעקב. וכך אנו רואים בפיוטי הקליר [הן בימים נוראים הן בשאר ימים טובים] לשלוש הברכות הראשונות, שבברכה הראשונה ייסד את הפיוט אודות אברהם, בברכה שנייה אודות יצחק, ובברכה שלישית אודות יעקב. וב'שבלי הלקט' (הלכות תפילה עניין יח): 'מצאתי אגדה מאי על הסדר, זה סדר עולם שכך מצינו י"ח ברכות של תפילה מעולם היו מתקנות זו אחר זו, כיון שבאו אנשי כנסת הגדולה כללום

שנאמר הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש'. כלומר שאנו פונים אל ה' אזי תחילה אנו נגשים מתוך עמידה המסבירה מדוע אנו בכלל באים לפניו, ומדוע אנו סבורים שהוא יאזין לבקשותינו, ולכן אנו פותחים באבות, כאומרים לפניו, הן אתה אלוקינו שלנו כבר מהדורות הקודמים, ואתה הוא אלוקינו מאז ולתמיד. אנו צאצאי האבות, בני הצדיקים והאיתנים, "בני אלים", ואי לכך אנו באים אליך שתשמע את תפילתנו. ואחר כך אנו נגשים עם הטיעון המרכזי, הן אתה העושה הכול, והכל בידך, אתה גיבור לעולם ה', 'הבו לה' כבוד ועוז, משבחים אותו על מעשיו - כל הפעולות בעולם נעשים על ידך, אתה ממית ומחיה מוריש ומעשיר משפיל ומרומם. אצל בשר ודם שמבקשים ממנו דבר, ייתכנו שתי סיבות שיכולות למנוע ממנו למלא את רצון המבקש, או מפני שאינו רוצה, או משום שאינו יכול. ובשתי הברכות הללו אנו אומרים לפני ה', הרי אתה רוצה להיטיב לנו, וגם הרי אתה כל יכול. מלא אפוא את בקשותינו.

מדוע אין פותחים שמו"ע תחילה

בברכת "אתה גבור"

לכאורה בסדר ברכות זה ישנה תמיהה רבה, האם לא היה נכון יותר לפנות תחילה להקב"ה עם סדר שבחו על פעולותיו, שזה תוכן ברכת גבורות "אתה גבור". לשאלה זו אנו מוצאים תשובה מפורשת בחז"ל: במדרש רבה (ב"ר לט, יא): 'והיה ברכה - אמר רבי יודן, קובע אני לך ברכה

בגבורתו, ועצירת הים בגבולו.

המפתח להבנת עניינה של ברכה זו קשור בדברי הגמרא (תענית ב:) 'אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן מפתח של גשמים, מפתח של חיה (יולדת), ומפתח של תחיית המתים... במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה. [ולא פליג רבי יוחנן על בני מערבא, רק שסבר שנכלל פרנסה במפתח של גשמים]. וראה בטור (או"ח סימן קיד) שכתב שמספר אותיותיה של ברכה זו, הוא כמניין תיבות הפסוקים שמהם נלמדו ארבעה דברים אלו.

והנה מבואר בגמרא שיתר הדברים שבבריא נמסרו בידי שליח. והביאור בזה הוא שאף שהקב"ה מנהיג את הכול, והוא מחליט וקובע כל פרט כרצונו, אולם ברוב הדברים כבר קבע לזה סדר בבריא. ככתוב עוד כל ימי הארץ קיץ וחורף. וכתוב (תהלים קמח) 'ועימדם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור' וכבר גילה רצונו יתברך שדברים אלו הוא מנהיג על פי חוקים קבועים ומסודרים.

וטובו. וראש לכל הגדולות היא עצם הבריא, וכן ההנהגה וההשפעה במשך כל ימות העולם הם חסדים וגדולות עד אין חקר. וכנגד זה מתעוררים רגשי אהבה והערצה לה. מאידך, מתוך אותה בריאה והנהגה עצמה, מתעורר האדם גם לידיעה שהכול מאתו, וממנו הכול ובלעדיו אין כלום ואיהו רב ושליט על כולא. וזוהי ה'גבורה', הברואים רואים בבריא את העוצמה והכוח שביד הבורא. וכמו שאנו רואים באשרי ששבחי גבורותיו ומלכותו באים כאחד.

מתוך אותה בריאה ויצירה, במבט אחד רואים את הטוב שבו, ובמבט השני רואים את השלטון והכוח שבידיו. הרגש זה כבר מעורר רגש של פחד ויראה עצומה. תקיף ובעל היכולת, כוח כל הכוחות. ובשורש טמון בזה הפחד, שהוא גם יכול להפסיק זאת כל רגע. אך גם בלא זה, עצם הדבר שכל הכוח בידו מביא רגש של פחד ויראה, השתוממות ויראת הכבוד מן העוצמה. משל למה הדבר דומה, לעני המרגיש כלפי בעל הבית רגש הודאה והכרת

וכן יחשוב כי הא-לוה משיב הרוח ומוריד הגשם וכדומה ומתיר אסורים ושאר התארים הכול לפי רצונו כל אלה דברים שנתאמתו בקורות בני ישראל.

והיינו כפי שנתבאר שעניין הגבורות הוא התייחסות לשליטת ה' התמידית בכל, הכוח שהכול נתון בידו. [ויתכן שבפשטות מה שנקראים "גבורות גשמים", הכוונה שהם באים בדרך של עוצמה וזעף בזרם עז בליווי רוחות וברקים ורעמים, אולם הא גופא בעי טעמא משום מה קבע הקב"ה סדר זה לגשמים, אלא הוא משום שהגשמים הם מהדברים המתחדשים תמיד גם לאחר הבריא הראשונה, והם מראים את תוקף הנהגת ה', על כן הם יורדים בגבורה].

סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים

נראה שכל תוכן ברכה זו, מיוסד על סדרי מלכות ה' כמו שמבואר באשרי. והארכנו שם בביאור העניין והבאנו את דברי חז"ל הידועים במדרש (במדב"ר גו, ויק"ר ח, א). תנחומא וישלח י. מדרש שמואל ה) שאלה מטרונה אחת לרבי יוסי בן חלפתא, אמרה לו הכול מודים שבששת ימים ברא אלהים את העולם, משהו ולכאן מהו עושה, אמר לה מעלה סולמות ומוריד סולמות, פלוני שהיה עשיר יעני, ופלוני שהיה עני יעשיר, שנאמר (שמואל א, ב) ה' מוריש ומעשיר וגו'. [וראה במקו"א בנוסח אחר קצת (בר"ר סח, ד, ובמדב"ר כב, ז). תנחומא מטות ו. משפיל לזה ומרים לזה ומוריד לזה, ומעלה לזה הוא אומר (תהלים עה) אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים].

וביאורו שהקב"ה מלאחר הבריא ואילך שכבר נקבע כ"בורא",

...מצינו מדרשי חז"ל רבים המקבילים את שלוש הברכות אבות גבורות וקדושת השם, כנגד אברהם, יצחק, יעקב. וכך אנו רואים בפיוטי הקליר לשלוש הברכות הראשונות, שבברכה הראשונה ייסד את הפיוט אודות אברהם, בברכה שנייה אודות יצחק, ובברכה שלישית אודות יעקב...

ברכת "מחיה המתים" על הקברות

הוא גם מתייחד בתפקיד "מנהיג" את העולם. וזה מתבטא בעיקר בשני חלקים שאין בהם קביעות: א. שהוא משפיל ומרומם. ב. מספק מזון לבריות.

ועל פי זה ייסדו את הברכה, שמה שאומרים "משיב הרוח ומוריד הגשם - מכלכל חיים בחסד" הוא כנגד 'פוחת את ידיך ומשביע לכל חי רצון', שהוא חלק אחד מהנהגתו התמידית שמתבטא בה גבורת מלכותו, שהמזון והגשמים נתונים בידו.

והמשך הברכה מכאן ואילך הוא כנגד חלק 'משפיל ומרומם', 'סומך ה' לכל הנופלים' - 'סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים'. וכו'. כי עניינים אלו הנתונים ביד ה' להטותם, והם מעוררים ביותר את ההרגשה של גבורות ה', וכנגדם את היראה והפחד.

והנה כשביארנו באשרי כתבנו שהצניעו את חלק הנפילה, והעלימו את אות הנו"ן 'משום שיש בהם מפלתם של ישראל', ושבת זה מובן רק ברמזיה מתוך הפסוק בהמשך, וכך גם בברכת גבורות אף שהמטרה לברך ולשבח על כלל גבורות ה', אין מזכירים אלא את חלק הטוב והתקומה. ומתוך כך מתעוררים לראות גבורת ה', שהרי הוא זה שסומך נופלים ואם כן בידו הגבורה לקבוע מי מן הנופלים ייסמך, ומי מן החולים ירפא, ומי מן האסורים יותר. והן הן גבורת גבורותיו המעוררים פחד ויראה אצל כל הנבראים. ובסוף הברכה מזכירים פעם אחת במפורש את צד השלילה 'מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה'. בכדי להדגיש כי הוא מלך המחיה אפילו את המתים מזכירים גם כי הוא מלך ממתים, ובסופו של דבר הוא מחיה.

מי כמכה בעל גבורות

הטוב, אך כנגד זה מרגיש כלפיו פחד ובושה, שהוא נתון בידיו.

הטעם שנקראת ברכת 'גבורות'

בגמרא (תענית שם) הקשו: 'וליתני מזכירין על הגשמים, מאי "גבורות גשמים"'. אמר רבי יוחנן מפני שירדין בגבורה, שנאמר וכו'. ולמדו שם מגזירה שוה שהגשמים נקראים גבורות. והדבר צריך ביאור למה קראם גבורות מחמת ילפותא רחוקה. ובאמת יש בזה תמיהה רבה, שהרי אין חסד גדול מירידת הגשמים, ולמה נקראים גבורות. וכן ייפלא לכאורה, על כל הדברים כאן, מדוע נקראים 'גבורות', שהרי כולם ענייני הטבה נפלאים, מכלכל חיים בחסד, סומך נופלים, ורופא חולים ומתיר אסורים.

ועיין בריטב"א שם שפירש: 'שירדין בגבורה, שמפתח של גשמים לא נמסרים בידי שליח, אלא כדי לרדות בהם את הבריות, שחיי בני אדם בעוה"ז תלויים בהם וכו'. ועוד שכל ענייני החסדים שבברכה זו מבטל מערכת הכוכבים ולפיכך נקראת ברכה גבורות. וכן במאירי שם - ומה שקראם גבורות גשמים פי' בגמ' מפני שירודים בגבורה, ורומז על בואן הרבה פעמים שלא בזמן ירידתם מדרך הטבע, להשגחת האל על בניו לרוב תפלתם, כדכתיב ויצו עליו במפגיע.

ובכוזרי (מעמך שלישי א - ל): 'בברכה השנייה הנקראת גבורות יכוון המתפלל כי לא-לוה בעולם הזה ממשלה מתמדת, לא כמו שיחשבו חכמי הטבע כי העולם יסודו בטבעים הידועים מן הניסיון, ויחשוב כי הא-לוה מחיה מתים בעת שיעלה רצון לפניו אם כי דבר זה רחוק מן ההיקש ההגיוני של חכמי הטבע

משיב הרוח ומוריד הגשם

אבל הותיר בידו אי אלו דברים שהחלטה בהם נתונה תמיד בידו של הקב"ה, ואין בהם סדר קבוע, ודברים אלו הם המבטאים גבורתו.

ובברכת גבורות, אנו כוללים את כל הדברים שהם נתונים ביד ה', ולא נמסרו להנהגה קבועה בידי שליח, ועל כן אין מזכירים כאן גבורות קבועות של חוקי הטבע. רק חיים ורפואה וגשמים ופרנסה. שאלו הם הדברים שהקב"ה השאיר בהנהגה שלו, התלויה בכל עת כפי רצונו יתברך.

אתה גבור לעולם ה' - פעולות ה' שמתערבות בסדרי הבריא

והנה כתיב - 'לך ה' הגדולה והגבורה'. הרי שאנו מייחסים להקב"ה ורואים בפעולותיו שתי מידות אלו, וצריך להבין מה ההבדל בין גדולה לגבורה, מה הם מעשים המעוררים לנבראים התפעלות מגדולת ה', ומה הם מעשי גבורה המעוררים בקרב הנבראים התפעלות מגבורת ה'.

ובכלל כל עניין גבורה לכאורה מתאים רק בנברא המוגבל שיש בו גבורה להתגבר על מגבלות. אך מה שייך כלל גבורה ביחס לבורא הגדול. מי שברא הרים ברוב גדולתו, האם זוהי גבורה שהוא יכול להעתיק אותם ממקומם או לעשותם כאין ברגע.

אכן הביאור הוא שהגדולה והגבורה הם שני עניינים הנובעים מאותה בריאה, רק הם שתי התייחסויות אליה. שני צדדים של אותו המטבע, 'הגדולה' היא מה שה' יתברך משפיע רוב טובה לעולם, וזה מעורר התפעלות בקרב היצורים, מצד רוב גדולתו

אור המאיר

זהרורי אור לזכרם של

הגאון החסיד רבי מאיר עקשטיין זצ"ל ואחיו

בני הגאון החסיד רבי מוטיש עקשטיין זצ"ל מריי שא

ועוד בחיים חיותו השתוקק מאוד להיות נזכר חד"ת מאתו בספר הזה, ובכך, אמרתי להעריך גרגיר אחד של אגדה אשר חידש, ומביא בסוף 'פתח השער' דבר נאה ומתקבל ממנו, ומסיים יהיה שפתותיו דובבות בקבר ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים עד יעמוד לתחיה בביג"צ אמון.

בקשר להסתלקותו של ר' מאיר, סיפר שאר בשרו האדמו"ר ר' יענק'לי מפשעווארסק זצ"ל, עניין פלא שהיה אצל רבו האדמו"ר מקאלאשיץ זצ"ל הי"ד, והיא לו נדפסה בספר י"ג אורות (ח"א, עמוד ת"י) בזה"ל: ראש הקהל של העיר ריישא היה תלמוד חכם וחסיד מפורסם ונגיד נכבד ומהולל מאוד בשם ר' מרדכי עקשטיין, מגדולי חסידיו דזיקוב. ולו בני חשובים, ר' מאיר, ר' ראובן, ור' מענדל, כולם אהובים כולם ברורים תלמידי חכמים ועובדי השי"ת. ר' מאיר הבכור היה בר אוריין ובעל מדרגה ערום ביראה ואציל הרוח, ועל מדת חסדו מסופר שניהל עסק מיוחד של מסחר לצרכי צדקה. אך לדאבון לב כל מכיריו נפטר בדמי ימיו, כי פעם נטה ללון בפונדק בחדר שהיה שם תנור, והואיל ולא הייתה ארובת התנור פתוחה, קרה אסון נורא שר' מאיר נחנק שם ל"ע ויצתה נשמתו הזכה, ותהום כל העיר ריישא, וכולם בכו את השריפה אשר שרף ד' והתאבלו קשות על האי שופרא דבלי.

אחר ימים אחדים, באו בחורים מתלמידי הגה"ק מקאלאשיץ בהשכמה למקווה, ושמעו חסידיו דזיקוב משיחים ביניהם שר' מאיר נתגלה בחלום לרבנו מקאלאשיץ. הם לא ידעו מזה, וכשבאו לשיעורו של רבנו שלמד עמהם באשמורת הבוקר, שאלו את בנו רבי משה אהרן באם שמע דבר מהחלום, והשיב בשלילה. בינתיים נכנס רבנו, ושאל במה המדובר, שתקו, עד שחזר ושאל במה המדובר, ואמרו ששמעו מעשה מחלום עם ר' מאיר עקשטיין, אמר רבנו: אמת, ראיתי אותו אתמול לפנות ערב והבנתי שבא לצורך איזה תיקון, ואמרתי לו שלא ניהא לי לדבר עם בר מיין ואיני מתעסק עם נשמות, ואם רוצה בדווקא לשאול ממני דבר מה, ישלח נא אלי רע טוב שלו, בבוקר בא אלי אחי ר' ראובן, ואמר לי שאחיו בא אליו בחלום שיזכרהו לפניי. וסיים רבנו: מי שיכול לבוא מעלמא דקשוט לבקש טובה, צריך להיות במדרגה גדולה. אחרי כן ביום ההוא בא לרבנו הרבני החסיד ר' מרדכי (אביו של ר' מאיר), אף שלפני זה לא בא אף פעם אצלו, והתבודדו יחדיו למשך שעות אחדות, לא ידוע מה ששוחחו שם, אלא את זאת ראו המקורבים, שבצאתו היו עיניו של ר' מרדכי רטובות מבכי, עכ"ל האדמו"ר מפשעווארסק.

הגה"ח

רבי ראובן עקשטיין זצ"ל הי"ד

בספר ריישא הנ"ל, אחרי כותבו על ר' מאיר, פונה את עטו לעומת אחיו הצעיר ר' ראובן, וכותב בזה"ל: הבן השני ר' ראובן, גם הוא כאחיו תלמוד חכם, ירא שמים וחסיד, נפש עדינה ואצילה, ביתו פתוח לרווחה, בצדקה וגמילות חסדים לא היה שני לו בעירו, גם הוא כאחיו קבע עתים רבות לתורה עם תלמידים, לפנות בוקר עד תפילת שחרית ובערב עד שעה מאוחרת, שעות רבות אחרי הצות לילה עסק בחסידות וקבלה, היה בקי בכל מכמני היהדות וביחוד בתולדות הספרות הרבנית, כתב פירוש על

הגה"ח רבי מאיר עקשטיין זצ"ל

לא נפרדו הרב ותלמידו. וכאשר הדפיס ידידו הרה"ג ר' חיים מנחם דוד הורוויץ זצ"ל הי"ד אבד"ק דזיקוב, את ספר שו"ת עטרת ישועה למר זקנו ז"ע, רצה לעשות נח"ד לנשמת ידידי הרב הגדול מופלג בתורה חסיד וירא מו"ה מאיר בן יוטא ז"ל המכונה עקשטיין מעיר ריישא, אשר כל ימיו הסתופף בצל כ"ק אא"ז המחבר זצלה"ה,

"...בחדא מחתא נעלה את זיכרונם של שאר בני רבי מוטיש ז"ל, הגאונים החסידים ר' ראובן ור' מנחם מענדל זיכרונם לברכה הי"ד, מפארי יהדות גאליציה בכלל וחצר דזיקוב בפרט, שנרצחו בשואה ולא ידע איש את קבורתם..."

אשרי מי שראה פניו בחלום. הרה"ק מקאלאשיץ ז"ע הי"ד מסובב בתלמידים

בגיליון 'המבשר' לשב"ק פר' בהעלותך שנת תשע"ט לפ"ק הוקדש פרק לדמותו של הגאון החסיד המקובל והנגיד ר' מוטיש עקשטיין זצ"ל ראה"ק בריי שא מגדולי חסידיו דזיקוב. השבוע לקראת היארצייט של בנו בכורו הגאון החסיד רבי מאיר עקשטיין זצ"ל, שנפטר בדמי ימיו בעת שהותו בדזיקוב על יומא דהילולא של רבו האדמו"ר העטרת ישועה ז"ע, אנו מקדישים פרק לזכרו של האי גאון וחסיד. ובחדא מחתא נעלה את זיכרונם של שאר בני רבי מוטיש ז"ל, הגאונים החסידים ר' ראובן ור' מנחם מענדל זיכרונם לברכה הי"ד, מפארי יהדות גאליציה בכלל וחצר דזיקוב בפרט, שנרצחו בשואה ולא ידע איש את קבורתם.

הגה"ח

רבי מאיר עקשטיין זצ"ל

בספר ריישא (עמוד 280) בתוך מאמר על ר' מוטיש עקשטיין, נאמר בזה"ל: בניו וחתניו הלכו בדרכיו, כולם היו תלמידי חכמים וחסידים, עוסקים בגמילות חסדים ומעוררים בחיי הציבור, כל אחד מהם דמות מיוחדת במינה, ע"כ. והולך ומפרט בלשון הזה: בנו הבכור ר' מאיר נחשב לאחד הלמדנים המובהקים ועסקנים בריי שא, שהייתה מלאה חכמים וסופרים, קבע עתים לתורה ביחידות ועם אברכים בעלי כישרונות, פניו ההדורים וכל הופעתו החיצונית אמרה כבוד, וכו', היה גם מועמד לסיים הפולני מטעם, אגודת ישראל" בטרנוב.

בספר הזיכרון לקהלת סטריזוב (עמוד 86) מסופר בזה"ל: פעם היה הגאון ר' יצחק שמלקיס מלובוב בעל בית יצחק, בריי שא, שם כיהן ברבנות חתנו הרב ר' נתן לוין (אבי הרב ר' אהרן לוין הי"ד), וכדרך הרבנים הגאונים בימים ההם, באו בחוריה בית המדרש לשוחח עמו בדברי תורה. אחד הבחורים, מהמופלגים שבהם, מאיר – מי שהיה לאחד זמן ר' מאיר צ'ה אקשטיין מיקירי יהדות גליציה – הביא לפני הגאון שאלה חמורה במשנה 'ביצה שנולדה ביר"ט'. הבחור החרוף סמך על בקיאותו וחריופותו של הבית יצחק, התחיל לצטט קצת את הגמרא, ואמר 'הרי הרבי יודע מה שאמר הרא"ש, הרמב"ן וכו'". הסתכל הגאון הישיש על הלמדן הצעיר ואמר: באר דבריך, דער רבי ווייסט נישט... (הרבי לא יודע), הרבי צריך ללמוד לאט לאט, מתון מתון...

ר' מאיר לא היה אברך חובק ידיים, וכאביו גם הוא התמסר רבות לענייני ציבור, וראה לקמן מה שסיפר ש"ב כ"ק אדמו"ר ר' יענק'לי מפשעווארסק זצ"ל, שר' מאיר ניהל עסק מיוחד שרווחה הוקדשו לצדקה. ובשער ספר תיקון עולם (עמוד י"ב) כתב המחבר הרה"ג ר' אלטר חיים לעווינוואה ז"ל מריי שא בזה"ל: ולטוב יזכר שם ידידי הרה"ח הנדיב ועושה חסד הר' מאיר עקשטיין שליט"א, אשר תיקן ועשה עירובין בכל העיר בריישון הממשלה כדת וכהלכה.

ר' מאיר נפטר בדמי ימיו כשנסע לדזיקוב ביומא דהילולא של רבו הרה"ק העטרת ישועה זצ"ל, י"א טבת שנת תרפ"ח, ונתאכסן שם בבית מוסק בפחמים, בעל האכסניא שכח לפתוח את ארובת העשן, ור' מאיר נחנק ומת על משכבו בלילה, וביום המחרת קברוהו שם בדזיקוב סמוך להאוהל של צדיקי בית דזיקוב, כך שגם במוותם

ביה ירה מרחשון תרפ"א. רישא יציו.

כני אהובי מחמד נפשי טוהר מנחם נ"י. כעת בוועין.

קבלתי את ספרך שחברת. והשתוממתי מאד על רוחב בינתך. באיזו אומנות נפלאה עלה בידך להוריד רעיונות נשגבים ונעלים כאלה על-ידי פשלים והקדמות. ולהסבירם היטב לכל בני-אדם. עלה בידך באופן נפלא מאד. להלביש יפה במלים. קיים דקים מאותו האור הנדול. המסלא את נשמת בני ישראל הרבוקים בתורת ד'. ולהראותם כבוד לכל אדם. בכח הרמזיה שבך. כלשונך העתה והקלה ובסגנון היפה הנך טכנים את הרבוקים בעל-פיהם בלב הקוראים. ואין שום ספק אצלי. שספרך יעשה בעדה רשם גדול מאד אף בלב אותו החלק שבכעט. אשר לדאבוננו כבר נטרחק סאמונטו ותורחטו. יתן ד'. שהפעולה הזו תקרב אותם ללמוד התורה וקיום מצותי. כדי שיתעורר גם בנשמתם אותו הכח האלקי הטמיר בנפש כל אדם מישראל. וידעו כלם מה היהדות הורשת סן האדם ומה היא נותנת לו. – ואתה בני אהובי לך הלאה בכחך זה כי עשך תרב חדה. ויהי ד' בעורך. שתוכה להיות מסובי דרכים. ולעבוד כל ימי חיך להרשת קרן התורה ולספרי.

ירחם ד' את פלמח עמו בספרה ויגאלנו נאולת עולם. ויסיים בנו מקרא שכתוב. כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון אמן.

אביך אהובך כנפשו
מרדכי עקשטיין.

מכתב מר' מוטיש לבנו הג"ר מנחם מענדל עקשטיין זצ"ל

"תנאי הנפש להשגת החסידות" שהדפיס כעבור שנים (וינה תרפ"א) ניכרת היטב השפעתו של ר' יקותיאל אריה.

וראה עוד שם (עמוד 147): בימיה האחרונים של שנת תרע"ו נוצר קשר מכתבים בין ר' א' קמלהר ור' מענדל אקשטיין – תלמידו היקר והמסור לו, שמכתביו הארוכים אף הם מעידים עליו (כספרו "תנאי הנפש להשגת החסידות") כי לפנינו אדם מעמיק הגות ובעל לב רגש וער לבעיות העם והשעה, שניהם ששו להזדמנות שאיפשרה להם להחליף דעות ומחשבות באשר לעתיד הצפוי ליהדות, והתכתבותם זו – שנמשכה לאורך חורף תרע"ז – היא בבחינת "שתי נשמות המספרות זו עם זו", איש את רעהו יעזרו ולאחי יאמר חזק. [חילופי מכתבים הללו שמורים בהספרייה הלאומית]. וכן אנו מוצאים ברשימות הרב קמלהר (שם, עמוד 158) שכתב: בערב פסח תרע"ח בהיותי בכפר נאגמאראש אצל ווייצען, בבית יד"נ הר' מנחם עקשטיין נ"י על חג הפסח.

ר' מאניע היה גר איזה תקופה בנאווארדהאק לרגל מסחרו, ובני הישיבה דשם היו מפליאים אותו בתורתו ובעבודתו. ולפני המלחמה גר בביליטש. כמו כן גר איזה זמן באונגארין וגם בוועין. הרה"ח ר' יהושע הורוויץ ז"ל בנו של הרה"ג ר' מענדל ז"ל הי"ד אבד"ק דזיקוב, היה מספר שר' מאניע היה אתם בגעטא טארנא, ובכל יום היה עולה אצלם עם חיבור כתי' שהיה כותב על המדרש, והיה יושב וכותב ומגיה, כל זה בזמנים אשר המוות רחף על ראשם, בזמנים שהלכו לישון בספק אם יהיה להם יום מחרת.

כאמור חיבר ר' מאניע ספר נפלא בצחות לשון בעומק המחשבה ופיו יקבנו 'תנאי הנפש להשגת החסידות', הספר נדפס לראשונה בווינה שנת תרפ"א לפ"ק, עטור בהסכמת אביו ר' מאטיש, ובשנת תרצ"ו תורגם הספר לשפת יודיש, והפעם פתח ר' מענדל פיתחא וכתב הקדמה לספר והודפס בירחון 'בית יעקב' בלאדז, בשנת תש"כ נדפס הספר שוב בתרגום לעברית בשם 'מבוא לתורת החסידות', וכן נדפס מאז בעוד מהדורות ובשאר שפות. ספרו זה נחשב כהיום בין חוקרי הספרות התורנית כאחד מן הראשונים העוסקים במדיטציה, וכולם מפליאים העובדה שבתקופה אחת חיו שני מחברים אחרים אשר לא נגעו ולא פגעו, ושניהם חיברו ספרים באותה קו להוכיח שתורת החסידות היא מדיטציה, הראשון הוא ר' מאניע והשני בדומה לו הוא האדמו"ר מפיאסעצנא זצ"ל בעמח"ס חובות התלמידים ושאר ספרי קודש.

תשובה"ח לעורכי הקונטרס 'נחלת אהרן' ולמשפחת עקשטיין
kalwaryjska30@gmail.com

עם הגמרא, סגור בה'קונציליי' כך קראו לחדרו המיוחד, שם עמד שלחן עמוס בכתביו הרבים, ולא ההין איש לפתוח את הדלת. אבל בבוא השבת הוא נהפך לאיש אחר, בשבת היה משתעשע באהבים עם כל בני המשפחה, והיה לוקח את הבנים שלו יחד עם בני השכנים ועושה עמהם מחול ורוקד בהתלהבות ושר: 'שבת היום לה', מאוד צהלו ברינוני...

תפילותיו היו בהשתכחות הנפש כבן המתחטא לפני אביו. וכאשר סיפר הרה"ח ר' רפאל פריעדמאן ע"ה, כי פעם בראש השנה נתן אביו הרה"ח ר' יודל פריעדמאן ע"ה את המחזור שלו לר' ראובן, וכשהחזירו אחר פסוקי דזמרה, שוב לא היה יכול להשתמש בו, מחמת שהיה רטוב מדמעות ששפך ר' ראובן בתפילותו לפני קונו.

כבר מסופר בהמאמר על אביו ר' מוטיש, שלעת זקנותו ירד מנכסיו ואבד את כל הונו, דבר שהכריח את ר' ראובן לקבל על עצמו איזה משרה להתפרנס, ואכן נתקבל אז לראש ישיבה בעיר ריישא [וי"א טארנא]. וכמו אביו כן הוא, לא נראה עליו שמץ של יגון ואנחה בעת שנתהפך עליהם הגלגל, וכמו שסיפר האדמו"ר ר' משה חיים רובין מדינוב-מונסי ז"ל, שפעם כאשר עשה האדמו"ר ר' אלטר'ל מדזיקוב זצ"ל את שבתו בעיר ריישא, נסע הוא ואביו לריישא כדי לחזות בנועם עבודתו, ונתאכסנו בביתו של ר' ראובן, היה זה בעת ההוא עת שפשט רגל ואבד מקור פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, ברם לא ראו מזה כלום, היה שם אורחים רבים, והוא נתן לפנייהם סעודת שבת כיד המלך, בשמחה ובטוב לבב.

הגה"ח רבי מנחם מענדל עקשטיין זצ"ל הי"ד

עוד בן היה לו ר' מוטיש ושמו ר' מנחם מענדל (ר' מאניע), שהיה מגדולי תלמידיו של הג"ר יקותיאל אריה קמהלר ז"ל, (גם אחיו ר' ראובן היה מתלמידיו). כמו שנמצא כתוב על הרב קמלהר בספר 'הצופה לדורו' (עמוד 28): המפורסמים שבתלמידיו הם האחים ראובן ומנחם אקשטיין, שני בני היצהר, שהיו מן ה"אריות" של חסידי דז'יקוב המצויינים בלמדנותם, שחסידותם ולמדנותם נודעו לתהילה בגליציה כולה, במיוחד היה כרוך אחרי ר' מנחם, ובספרו

ספר נפלא בצחות לשון בעומק המחשבה. שער הספר שחיבר ר' מאניע זצ"ל

הסליחות בשם 'מאמר מרדכי', היה בעל מידות תרומיות ואישיות מחנכת. כאשר השתלטו הנאצים על פולין נכלא גם ר' ראובן בגטו וחלה שם במחלה הטיפוס ומת לפני חיסול הגטו, כל בניו נספו בשואה, ע"כ. [אגב ייזכר, שר' ראובן היה הבוחן מטעם ישיבת חכמי לובלין (יח"ל) בעירו].

הרה"ג ר' שלמה יהודה אינטעראטער ז"ל כותב בספרו 'דברי שלמה יהודה' (עמוד תמ"ו – תמ"ז) בזה"ל: להרה"ק העטרת ישועה' מדזיקוב ז"ע היו הרבה חסידים בעלי מדרגה וגאונים גדולים ועצומים, כמו ר' ראובן – בנו של החסיד המפורסם רבי מאטיש עקשטיין ז"ל, ראש הקהל בריישא – שהיה עוסק בתורה כל הלילה עד הבוקר, ושכנו הרב החסיד ר' מרדכי מיניץ זצ"ל היה מתעורר וקם לפנות בוקר לעבודת הבורא, וכשנפגשו שניהם היה האחד מאחל לחברו "לילה טוב" והשני עונה לו "בוקר טוב"... ולאחר שינה של כשעתיים או שלוש, בשעה שבע, כבר קם משנתו, והולך למקווה. אמרו עליו שלא הניח תוספות אחד בש"ס שלא ידעו בעל פה,

הגה"ח רבי ראובן עקשטיין זצ"ל הי"ד

והיה גם מהראשי ישיבה בריישא. הרה"ק ה'קרן ישועה' ז"ע היה משתעשע עמו בדברי תורה בכל פעם שנכנס אליו. לרבי ראובן היה בן יחיד, והוא נסתלק בחייו ל"ע, ובשעת הלוייה קרע קריעה בכגודו, וביך 'ברוך דיין האמת' בשמחה רבה, והיה זה לפלא גדול בעיני כל רואיו.

ובספר הנ"ל (עמוד של"ז) בהגותו לשו"ע או"ח, על מש"כ המחבר (ס"ו ר"נ ס"א) ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו, ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת, מצויין למה שדן ב'שערי תשובה' (סק"ב) אי מותר לחכם לעשות מלאכה לשבת, באופן שאינו לפי כבודו, וכותב בזה"ל: ובעיר ריישא היה הגאון רבי ראובן עקשטיין זצ"ל הי"ד, שבמשך כל השבוע עסק בתורה יומם ולילה, ולא הלך לשום עסק ולשום עניין, הרי שלכבוד שבת הלך לחנות הדגים וקנה הדגים בעצמו, משום חביבות המצוה.

יצוין, שר' ראובן נשא את בת דודו אחי אביו הטפסיר המפורסם ר' יעקב עקשטיין ז"ל ראה"ק בקולבסוב ומגדולי עסקני גליציה כולה, ומתחלה גר ר' ראובן אצלו בקולבסוב שם עסק בתורה ובעבודה באין מפריע. וראה בספר 'פנקס קולבשוב' (עמוד 59) אחר תיאורם את כאו"א מבית ר' יעקב עקשטיין, נמצא כתוב בזה"ל: למעלה מכל הבנים והנכדים, הן בלומדות, והן בצדקות ויראת שמים, עמד תחנו של ר' יעקב, ראובן עקשטיין, הן של ר' מוטיש עקשטיין מריישא. הוא כמעט לא התערב בעסקים כספיים ופוליטיים, ההון שלו הושקע בעסקי המשפחה, אבל הוא היה תמיד

וַיִּדְעַתְּ אֶת ה'

שיח מחכים ומעשיר עם הרה"ג רבי לוי יצחק אפשטיין שליט"א
 רב קהילת חב"ד ליובאוויטש חריש ומחשובי המו"צים ומרביצי התורה בעיר

הבדיל בין דעת למחשבה. הרה"ג רבי לוי יצחק אפשטיין שליט"א בשיחתו להמבשר תורני לרגל הופעת ספרו החדש 'כוונה כהלכתה'

רוב ככל מצוות התורה, עוסקות ברובד המעשי של חיי היום-יום. חובת קיום המצוות שייכת בעיקר לעולם המעשה, וספרי ההלכה והפוסקים עוסקים בעיקר בהיבט זה של המצוות. במבט ראשון נראה, כי העיסוק בדעת ומחשבה שייך בעיקר לענייני חובת הלבבות, העוסקים בכוונה ורגש הלב.

אך לאמיתו של דבר, סוגיא זו רחבה מיני ים ונוגעת למגוון תחומים למעשה בפועל; ראשית, בשולחן ערוך נפסק להלכה ש'מצוות צריכות כוונה'. כלומר, שחובת הכוונה נוגעת לכל מצווה בפועל ממש. בנוסף ישנם כמה וכמה מצוות הדורשות כוונה פרטית. העיסוק בסוגיית הכוונה נוגע אם כן למעשה בפועל, והצורך בהגדרות וכללים ברורים נדרש הלכה למעשה במעשים שבכל יום.

למרות זאת, ישנו קושי בסיסי לקבוע כללים וגדרים ברורים בתחום זה: ענייני דעת ומחשבה אינם שייכים לעולם המעשה, אלא לתחום הכוונה ורגש הלב. זהו תחום שקשה עד מאוד לקבוע בו מסמרות, כיוון שבעניינים אלו אין אדם דומה לחברו. אמנם, כאשר מעיינים בדברי הראשונים המתייחסים לנושאים אלו, נראה שהם הבינו את הסוגיות בדרך אחרת. מתברר באופן שלמעלה מכל ספק שהיה להם מבט אחר וברור יותר, שנתן להם את האפשרות לקבוע יסודות וכללים גם בתחומים מורכבים אלו.

בספרו החדש והנפלא 'כוונה כהלכתה' מטיב המחבר הרה"ג רבי לוי יצחק אפשטיין שליט"א רב קהילת חב"ד ליובאוויטש חריש, ומחשובי המו"צים ומרביצי התורה בעיר, להקיף את כל דיני וחיובי הכוונה בראייתם הברורה של הראשונים והפוסקים, כמו גם את כל איסורי היסח הדעת התלויים גם הם כמוכח בכוונה ובדעתו של אדם. "זהו נושא שכמעט ולא מצאתי עליו חומרים כתובים בספרי האחרונים, והפלא הוא שאי אפשר לקיים מצוות ולצאת ידי חובה ללא כוונה ברורה ונכונה", הוא אומר לנו בפתח שיחתו עמנו לרגל היגלות אור יקרות עם הספר החדש.

יחד עם המחבר הנכבד שליט"א אנו צועדים יחד בשורות הבאות כדי להבין ולהשכיל את היסוד העיקרי והכללי הבסיסי המחלק בין דעת למחשבה, נושא מעניין מאוד ומרתק במיוחד, אשר בתוך הספר 'כוונה כהלכתה' הוא מתפשט ומתרחב להמון נושאים ייחודיים ועשירים בדברים הנוגעים לכל אחד מישאל בחיי היום-יום, אך כאן במאמרנו הנוכחי נוכל להתייחס ביריעה המצומצמת העומדת לרשותנו, בגדרי מצוות צריכות כוונה וגדרי היסח הדעת, כפי שזכה להעלות המחבר שליט"א במצורתו מים התלמוד הנרחב.

שיעור כוונה ואופן קיומו

מה בעצם יש לחדש ולהוסיף בנושא המיוחד הזה? אנו פותחים ושואלים את הרה"ג רבי לוי יצחק אפשטיין שליט"א.

"היסוד העיקרי הוא שכל הדברים בהלכה שדורשים כוונה ואי היסח הדעת, לא מתייחסים לכוח המחשבה, כי אין בהלכה שום דרישה לעיכוב להיות מרוכזים במחשבה – מלבד בכוונת התפילה", הוא מסביר במתינות כדי להבין את הסוגיא המורכבת כפי שנראה להלן בהרחבה יתירה. "להלכה, הביאו הטור וה'בית יוסף' (סי' תעה וסי' תקפט) את דעת בעל ה'הלכות גדולות' והרא"ש, שהכריעו כי 'מצוות צריכות כוונה', ולעומתם את דעת 'הרבה מן הגאונים' והרשב"א, שפסקו להלכה כי 'מצוות אין צריכות כוונה'. אבל נשאלת השאלה הפשוטה מה צריכים לעשות כדי לצאת ידי חובת כוונה? הרי בכל המצוות יש לנו שיעורים וכמויות

..היסוד העיקרי הוא שכל הדברים בהלכה שדורשים כוונה ואי היסח הדעת, לא מתייחסים לכוח המחשבה, כי אין בהלכה שום דרישה לעיכוב להיות מרוכזים במחשבה - מלבד בכוונת התפילה"

בעשיית אותה המצווה", אבל גם לשיטתו אין זה לעיכוב. "לגבי שאלתכם מה יש לחדש ולעסוק בנושא", מוסיף רבי לוי יצחק, "עולם הספרים של ימינו וכבר מאות דורות אכן רווי ועשיר במאות אלפי ספרי הלכה וחסידות, אבל מתברר כי מקום הניחו לנו מן השמים בסייעתא דשמיא, לגעת באפס קצהו של תחום מעניין ועולם שלם של הלכה בכל הקשור לכוונה והיסח הדעת, והמעניין הוא כי דווקא בגלל שהוא נושא מופשט ומורכב ועוסק בעניינים נפשיים, אין בו עיסוק כמעט בספרים".

הפרעות קשב וריכוז

אנו ממשיכים הלאה צעד אחר צעד, והמחבר שליט"א מפנה אלינו מספר שאלות שגם אנחנו מופתעים מהן ומהרהרים 'איך לא חשבנו על זה בעצמנו'... "הזכרת כבר שבנושא של מצוות צריכות כוונה חסר לנו שיעורים הלכתיים. מה רוצים מאיתנו כשמחייבים אותנו 'מצוות צריכות כוונה'? מתי אני יודע שקיימתי את חובת הכוונה ומתי לא? האם יש שיעור לחובת הכוונה? ומלבד זאת הרי הרשב"א כותב בתשובותיו (סי' תכג) בזו הלשון:

בשביל לדעת שאכן זכינו וקיימנו את המצווה, כגון 'כזית' או 'רביעית' וכיו"ב, אבל בכל הקשור למצוות צריכות כוונה אין לנו מידע מהו השיעור לצאת ידי חובת כוונה? "הנה לשון ה'חיי אדם' (כלל כ"א ס"ד): 'קודם שיקרא [קריאת שמע] צריך לכוון שרוצה לקרות ק"ש כדי לקיים מצוות עשה, דקי"ל דמצוה דאורייתא צריך כוונה לצאת... ונראה לי דזה דווקא בקורא ק"ש בדרך לימודו... אבל אם קורא ק"ש כדרך שאנו קוראים כסדר התפילה... אע"פ שלא כיוון לצאת יצא, שהרי משום זה הוא עושה". מפורש כאן להדיא שהכוונה צריכה להיות שהוא עושה את המצווה בשביל לקיים אותה, אבל לא צריך לחשוב משהו מיוחד לפני עשייתה. הראיה לכך היא ברורה, שיש להחזיק את האתרוג הפוך בשעת הברכה על נטילת לולב, כי אם יחזיק אותו ישר הרי הוא יוצא ידי חובתו תיכף בלקיחתו לתוך ידיו וכבר קיים את המצווה. ולכאורה, מדוע שלא יחשוב האדם שאינו מחזיק את המינים כעת לשם מצוה ואז לא עשה כלום? רואים מכאן שאין כאן מקום למחשבה, אלא כבר קיים ועשה לשם מצוה". והן אמת שבמשנ"ב נראה שצריך מחשבה, שכן כתב (סימן ס סק"ז): "לכוון קודם שמתחיל המצווה – לצאת

”הכוונות רבות הן, מן הקטן שבאיש עד משה רבינו ע”ה”.
רואים מכאן שהרשב”א כבר הבין וכתב שיש הרבה כוונות
וגם מדרגות בכוונות, מהאיש הפשוט ועד משה רבנו, א”כ איך
נדע מה עלינו לכוון לפני קיום המצוה?

”עוד שאלה הקשורה לאותו נושא ונוגעת באיסור היסח
הדעת: בתפילין ובעוד כמה מצוות יש הוראה ברורה שלא
להסיח מהן את הדעת. נו, מתי זה נקרא שהסיח את דעתו
ומתי לא? איסור היסח הדעת בתפילין הוא הנושא העיקרי
בו ראשונים ואחרונים עסקו בעניין הדעת וניסו להגדירו.
ואכן, מחמת הקושי שבדבר, הרי גם לאחר ביאורי הראשונים,
עדיין המשיכו האחרונים לחקור בנושא ולנסות ליישבו
בדרכים שונות.

”עיקר הקושי הוא מצד המציאות: כיצד ניתן לדרוש מן
האדם לרכז את מחשבתו בתפילין באופן שלא יסיח דעתו
אפילו רגע אחד? ובפרט, שבשעת התפילה צריך לרכז את
המחשבה בכוונת התפילה, ואיך אפשר במקביל להימנע
מהיסח הדעת שבתפילין? ומכוח קושי זה, חידשו המדפיסים
בכמה סידורים חדשים והדפיסו בראש כל עמוד של תפילת
שחרית את התיבה ‘תפילין’, כדי לסייע למתפלל שלא יסיח
דעתו. זהו חידוש יוצא דופן, הנובע מתוך הבנה שאיסור היסח
הדעת דורש ריכוז מחשבת”.

הרה”ג רבי לוי יצחק שליט”א ממשיך ועולה שלב נוסף
להעמיק בעניין:

”אם נעמיק יותר נראה שיש כאן גם היבט רפואי: בפשטות,
הגדרת ‘כוונה’ היא ריכוז המחשבה לדבר זה, א”כ דין ‘מצוות
צריכות כוונה’ מחייב שבשעת קיום מצוה יש לרכז את
המחשבה ולחשוב שעושה מעשה זה כדי לצאת ידי חובתו.
יסוד זה מעורר תמיהה גדולה: הרי לא ניתנה תורה למלאכי
השרת, וריכוז המחשבה ברציפות הוא דבר קשה מאוד. האם
יתכן שכל התורה כולה מבוססת על הצורך בריכוז המחשבה?
”קושי זה מתחזק במיוחד לאלו המתמודדים עם אתגרים
ייחודיים בתחום המחשבה; האתגר הנפוץ הוא הקושי בריכוז
המחשבה, המכונה ‘קשב וריכוז’. בנוסף ישנו אתגר מקביל

בדמות מחשבות טורדניות ובלתי רצוניות. מדובר בשני
אתגרים שונים, ולכל אחד מאפיינים משלו. אך המשותף
לשניהם הוא הקושי לשלוט במחשבות.

”כתוצאה מכך מתעורר קושי מיוחד בתחומים הדורשים
דעת ומחשבה; בעוד את המעשה ניתן למדוד, לחלק ולהגדיר,
הרי בתחום המחשבה הדבר קשה וכמעט בלתי אפשרי. קושי
זה גורם למתח תמידי (‘נערוון’) וחוסר החלטיות סביב סוגיית
הכוונה”.

כוח הדעת וכוח המחשבה

השאלות הן מדהימות ומעוררות עניין, אבל איך באמת
אנו מוצאים ידנו ורגלינו בקיום הדברים לאור הדברים
הנאמרים?

המחבר שליט”א: ”התשובה לזה הכי פשוטה וגם כל הספר
אין בו חידוש מיוחד, כי רק צריכים כאן לתת את ההגדרות
הנכונות ומכאן הדרך סלולה ונהירה באופן פשוט ביותר,
כי ברגע שמגדירים דברים אפשר למדוד אותם. אנו רוצים
להגדיר כלל גדול בכל דיני כוונה והיסח הדעת, יש חילוק
גדול במושגים שמתמשים בהם בש”ס ובראשונים שאנחנו
בטעות מערבבים בין שניהם ויוצא כאן ‘סלט’ מבלבל,
מערבבים בין כוח הדעת לכוח המחשבה.

”כשאנחנו מדברים על איסור היסח הדעת, אנו חושבים
לעצמנו מיד כי ‘דעת’ היינו ‘מחשבה’, כלומר: צריך כל הזמן
לחשוב על המצוה ולא להסיח את הדעת, ואם האדם מפסיק
לחשוב לרגע אחד הוא כבר עובר על היסח הדעת כי דעת
היא מחשבה. אבל כשפותחים את הסוגיות מבפנים אצל
הראשונים, רואים שהיה פשוט אצלם שיש שני כוחות, כוח
הדעת וכוח המחשבה.

”חז”ל הפליגו מאוד במעלתה של הדעת והתייחסו אליה
כחלק מהותי בשלמותו הנפשית של האדם, עד שבלעדיה
אינו בגדר אדם. זו הסיבה לכך שחרש שוטה וקטן פטורים
מכל המצוות – כיוון שאין בהם דעת. יתירה מזו כתב
הרמב”ם (יסוה”ת פ”ד ה”ח) שעניין הדעת אינו רק חלק
משלמות הנפש, אלא שהוא ממהות
הנפש עצמה”.

כעת הוא מצייר לפנינו את ההבנה
הברורה בין הדברים:

הבה נתאר לעצמנו אדם העומד
ומקיים מצוה והוא גם חושב על
המצוה, אבל יש לו בדעתו עוד המון
המון דברים שהוא לא חושב עליהם
עכשיו, אך הוא יודע שהם קיימים,
כלומר יש את המחשבה הפעילה
ויש את המודעות. במסכת תענית
(יב, א) דנים האמוראים לגבי אדם
האוכל בלילה שלפני התענית: ”תנו
רבנו, עד מתי אוכל ושותה? עד
שיעלה עמוד השחר... אמר רבא: לא
שנו אלא כשלא ישן, אבל ישן אינו
אוכל. איתביה אביי: ישן ועמד הרי
זה אוכל. התם במתנמנם. היכי דמי
מתנמנם? אמר רב אשי: נים ולא נים,
תיר ולא תיר, דקרו ליה ועני ולא
ידע אהדורי סברא וכי מדכרי ליה
מדכר”.

בדברי הגמרא מבואר, שאם
התנמנם בסעודה אין הדבר נחשב
הפסק, כיוון שלא הסיח דעתו
מלאכול. אלא כאילו עדיין יושב
בסעודה ודעתו להמשיך לאכול.
ולכאורה הדבר תמוה: הרי בשעת
הנמנום, ודאי אין מחשבותיו עסוקות
באכילה, שהרי הוא ישן. וכמפורש
בדברי רש”י (ד”ה אהדורי): ”אם
צריך ממנו דבר שצריך הרהור – אינו
יודע לומר בעוד שמתנמנם”. כיצד

אם כן נחשב שלא הסיח דעתו?

מכאן מוכח שהדעת והמחשבה הם שני דברים שונים,
וכדי שיהיה הפסק בסעודה צריך ”היסח הדעת” ולא ”היסח
המחשבה”. העובדה שמחשבותיו אינם עסוקות בסעודה
– אינה נחשבת היסח הדעת. ולכן, למרות שברור ומוכח
שמחשבותיו כעת אינם עוסקות בסעודה, אין זה הפסק.
רק אם החליט בדעתו להפסיק את האכילה, אז נחשב הדבר
הפסק. וכן מדויק מכך ש”אי מדכרי ליה מידכר”, כלומר, שאם
יזכירו לו הדבר, ייזכר. דבר זה מוכיח שבתודעתו עדיין הוא
מונח בנושא, ואין זה אלא שצריך להזכירו, ולכן אין כאן היסח
הדעת, אלא היסח המחשבה בלבד.

החילוק בין דעת למחשבה מוכח כאן בדין היסח הדעת
בסעודה, אשר נראה שהסחת המחשבה אינה נחשבת היסח
הדעת. ומכאן נלמד שלוש נקודות מרכזיות: א) כאשר ישנה
סתירה בין דעתו של אדם למחשבותיו – ההכרעה היא לפי
הדעת. ב) הגדרת ‘מתעסק’ קיימת רק בחסרון ידיעה ולא
בחסרון מחשבה. ג) כל עוד ”אי מדכרי ליה מידכר”, נחשב
שדעתו של האדם על העניין.

העיקר המכריע הוא הדעת

עתה איך נוכל ליישב את הבידורים בהם פתחנו את
מאמרנו? אנו מבקשים לדעת לסיכומו של נושא.

”בספר הזה אנו מבקשים להוכיח מתוך ספרי הראשונים
והפוסקים שיש להכיר בכוח הדעת ולא בכוח המחשבה. יש
כאן זווית מחודשת של חיבור בין עולם הפנימיות להלכה,
כי עיקר העיסוק בסוגיות הגדרות מחשבה ודעת אינו
מופע בהלכה, כי זהו בעיקר מובא בספרי פנימיות, החל
ממהר”ל מפראג שעוסק מאוד בדברים האלו וכלה בספרי
חסידות. למרות זאת, החילוק בין דעת למחשבה הוא הגדרה
מציאותית, רק בגלל שעוסקים בספרי פנימיות וחסידות
בעניינים נפשיים, הם יותר נוגעים בזה.

”מכאן נגיע ליישב את הבעיה של אלו המופרעים על ידי
קשב וריכוז או עם מחשבות טורדניות שאינן נותנות להם
לחשוב ולהתרכז בדעת קיום המצוה. ישנם פוסקים שבאו
לקראתם ולהקל מעליהם כי בדבר זה הם נחשבים כשוטה
וממילא פטורים הם מקיום המצוה ואין צורך להחמיר
עליהם. אבל לפי המתבאר לא צריכים להגיע לזה, כי אם כל
הקושי שלהם הוא להתרכז במחשבה, הרי ההלכה לא מייחסת
חשיבות למחשבה לכשעצמה.

”הספר שלנו מוכיח שעיקר היסח הדעת, ולכן אדם
שיש לו בעיות קשב וריכוז אבל דעת יש לו, בזה די כדי לצאת
ידי חובת כוונה. אם הוא יודע שמניח תפילין לקיים מצוה,
הוא כבר יצא ידי חובת כוונה, כי אם נשאל אותו למה הוא
מניח תפילין, הוא בוודאי ידע להגיד שזה לשם מצוה, ובה
סגי. המחשבה שאין לו בגלל הפרעה של קשב וריכוז, לא
מפריעה לנו.

”כך הוא גם לגבי איסור היסח הדעת – נראה להוכיח
ש”היסח הדעת” היא פעולה חיובית, מהלשון הנפוצה בתלמוד
ירושלמי (ברכות פ”ה ה”ג, ועוד) שבמקום ”היסח דעת”
משתמשים בלשון ”הסיע דעת”. וביאר בזה הרמב”ם (דברים
ב, כג) שהלשון המקורית היא אכן ”הסיע הדעת”, וז”ל: ”נהגו
רבותינו לומר על ”היסח הדעת” שהוא במקום ”הסיע הדעת”,
ובירושלמי לעולם ”הסיעו”.”

”מן הלשון ”הסיע הדעת” מוכח שמדובר על פעולה חיובית
– שנעקרה דעתו מהעניין שעוסק בו עתה, לעניין אחר או
הפכי. וכן משמע מן הראשונים שעסקו בדין זה, ש”היסח
הדעת” הוא פעולה חיובית: האיסור הוא לעקור מחשבתו
בצורה פעילה מן הדעת הקודמת, ולהסיח אותה לדעת
אחרת. רואים מכאן שהיסח הדעת זו פעולה חיובית, לא
פעולה שלילית, שאם רגע אחד לא חשב זה היסח הדעת, אלא
מסיע דעתו בזדון ובכוונה.

”כך הוא גם לגבי מחשבות טורדניות וכפייתיות – כל עוד
המחשבה לא מבטאת את הדעת הפנימית של האדם, הרי
אלו מחשבות לא רצוניות והמחשבות הטורדניות הן בלי
שהאדם רוצה, כי הרצון הוא הדעת, ממילא אין שום משמעות
למחשבות האלו”.

הספר 'כוונה כהלכתה' בברכתם הנלהבת של גדולי הפוסקים שליט”א

יוסף-שפיל

ה'שפילערס' ב'יוסף שפיל' שנערך
במונקאטש, באדיבות 'גנזך קידוש השם'

ההצגה הפופולרית בהשקפתם של גדולי ישראל

במקרה ספציפי זה, של הצגת מכירת יוסף, יש לחוש לגנותם של שבטי י-ה הקדושים.

להימנעות מפרסום 'חטאיהם' של השבטים יש לנו כבר תקדים, וכפי ששינו במשנה (מגילה כה). "מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם", ופירש רש"י שאנו חוששים לגנותו של ראובן. ואם אנו חוששים לגנות אחד מהאחים, לא כל שכן שנחשוש לגנותם של רוב השבטים שהיו שותפים במכירה?! וודאי לפי פירושו של הר"ן שם, שפירש שהחשש הוא לגנותו של יעקב אבינו, וטעם זה שייך גם כאן, וביתר שאת.

אמנם למעשה במשנה שם לא נזכר מעשה מכירת יוסף, ומשמע שהוא נקרא ומתרגם. אלא שייטכן שכשם שעל מעשה יהודה ותמר, שנקרא ומתרגם, אמרו שם בגמרא שלא חששו לגנותו של יהודה, כיוון שאדרבה, שבח הוא לו שהודה באומרו "צדקה ממני", גם לגבי מכירת יוסף, שנקרא ומתרגם, כיוון שגם האחים הודו באומרם "אבל אשמים אנחנו", וממילא לא גנות הוא להם אלא שבח. אולם עדיין יש לחלק שהודאת האחים הייתה רק בינם לבין עצמם ולא בפני רבים, כמו במקרה של יהודה. ועכ"פ, בקריאת התורה שהיה מן הצורך להסביר את פירושו המקראות להמון עם לא אסרו מלתרגם דרשה שלמה, אבל לעניין 'פורים שפיל' ייתכן שיש להימנע מחשש גנות השבטים.

עוד סיבה מעניינת לשלול את עריכת ה'יוסף שפיל' מעלה הרב קליין, על פי מה שאמרו בגמרא (מגילה ז). "שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות". וגם כאן יש לחוש שההצגה תעורר שנאת ישראל, שכן התכנון הוא לעשות זאת באולם מרכזי בעיר, וסביר להניח שגם שאינם בני ברית ילכו לראות את ההצגה, "וזה יעורר 'אנטיסמיטיזם' אצלם באומרם זהו השורש של היהודים מאנשים שמכרו את אחיהם, ואף שדבר זה גם כן נכתב בתורתנו הקדושה, מכל מקום אינו דומה שמיעה לראייה, ובפרט לעת כזאת שגברה שנאת הדת וישראל, ה' ירחם".

ולסיום מוסיף: "וגם כי מקצת בני אדם אומרים ששמעו בעת ילדותם שגדולים ז"ל אמרו שיש בזה חשש סכנה ר"ל".

לאידך "הבחורים הנ"ל אומרים שגם בקהילות אחרות עשו זה בפורים, והרבנים שליט"א לא מיחו בהם", ומניעת הריוח הצפוי לצורך מצוה הינו בגדר הפסד מרובה, וממילא מפצירים שלא יאסרו עליהם את עריכת ההצגה.

פסקו של מרן מהרי"ץ דושינסקי:

"ראוי לבטל הדבר"

מהרי"ץ דושינסקי השיב על דברי האגרת (שו"ת מהרי"ץ א,

ומאלפות, אודות קיום ה'יוסף שפיל'.

נידון ה'יוסף שפיל' בסעליש

בעיר סעליש ההונגרית התכוננו חברי חבורת 'תפארת בחורים', בחורים בעלי בתים העוסקים במסחר וקובעים עתים לתורה, לערוך 'יוסף שפיל' ביום הפורים הממשמש ובא, ההכנסות הצפויות יועדו לשם בניית בית מדרש מיוחד לחבורה זו. אולם בלב רב העיר, הג"ר שלמה ישראל קליין, התעוררו ספיקות באשר לגיטימיות של 'שפיל' כזה.

הוא העלה את ספיקותיו על אגרת אותה שיגר אל הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי, שלימים התפרסם כרבה של ירושלים החרדית, אולם באותה שעה עדיין כיהן ברבנות העיר חוסט, למען יחוה את דעתו בעניין זה.

ואלו הם הסברות לשלילת ה'יוסף שפיל' שהעלה רבה של סעליש: עצם הדבר של עריכת 'פורים שפיל' מאבותינו הקדושים ושבטי י-ה, יש בו, אולי, משום זילות כבודם. אולם

"ראוי לבטל הדבר". מרן מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל

לאחר שתי הפרשיות הקודמות המוקדשות בשלימותן למעשה מכירת יוסף, מגיע בפרשתנו הסיפור לסופו המפתיע והטוב. בעיני בר-בי-רב - תינוק של בית רבו, בשכלם של אנשים המוניים ופשוטים, ובדעתן של הנשים התמימות מהדורות שעברו - לפני המהפכה של 'בית יעקב' שפתח גם לבנות ישראל אופקים רחבים יותר, יש כאן דרמה אנושית מטלטלת: מההתחלה קורעת הלב במכירתו של יוסף הנער, והבן האהוב, לעבד; אבל הנוקב של יעקב וחרטתם של האחים; הבריאה-עמיקתא, תרתי משמע, אליו מושלך יוסף במצרים, ומשם לאיגרא-רמא בהתמנותו למושנה-למלך הכול-יכול; הגלגל המתהפך על האחים שכעת נצרכים לחסדיו של יוסף, ועומדים מושפלים לפניו; תפיסתו של בנימין בגניבה שביצע כביכול; ואז, כשנראה שהכול הולך להתפוצץ ולהתרסק לשברי-שברים, מגיע המהפך המפתיע בהתגלותו של יוסף לפני אחיו, בבשורה המפעימה המובאת ליעקב, ובפגישה המרגשת בינו ליוסף.

כמה דמעות, של עצב ושל גיל, נשפכים בחיידר בשבועות בהם נלמדות פרשיות אלו. הילדים חווים בכל שנה מחדש את הסיפור על כל פרטיו, הם מלווים בליבם את יוסף מעת היותו אח נרדף ונלעג, עבור לקריעתו מבית אביו למקום זר ומנוכר, ועד להצלחתו המסחררת. בכל צרותיו להם צר, ונפשם תשיש בישועתו. והבדיחה ידועה, על האשה התמימה, שקראה ב'צאינה וראינה' את הפרשייה, לא אצרה כוח בנפשה והפטירה לעצמה: יוסף יוסף! למה לא למדת מהשנה שעברה שיש לך להיזהר מהאחים. הרי הינך כבר יודע מה הם מסוגלים לעולל לנפשך!...

במבט בוגר, חודר אמונה בקדושתם של האבות ושבטי י-ה, רואים כאן תמונה אחרת לגמרי, של התרחשות עילאית, אפופת זיין דרוין, שאין אתנו יודע עד מה. אין כאן, חלילה, קנאה ושנאה, ולא ריב אחים, מן הסוג הנחות אותו אנו מכירים. גם יוסף לא מתעמר באחיו מתוך רגשות נקם. כל פרט בסיפור הינו גבוה מעל גבוה, עמוק עמוק מי ימצאנו. אבל בקליפה החיצונית של פרשיות אלו, יש כאן סיפור מותח ומרתק מאין כמוהו, שמושך את לב העם.

ומכאן ועד להפיכת הסיפור למחזה, 'שפיל' בלע"ז, הדרך קצרה. ה'יוסף שפיל' היה מן ההצגות הכי פופולריות ומבוצעות בקהילות היהודיות, ביום הפורים, ולעתים אף בחנוכה ובמועדי 'יומי דפגרא' אחרים. לא רק במועדונים הקלוקלים של תנועות הנוער למיניהם, אלא אף בקרב מחנה היראים לדבר ה'.

אולם לא הכול ראו זאת בעין יפה, ושמועות מחרידות נמסרות על אלו שהשתתפו בעריכת ההצגה, שגורלם היה מר ונמהר. להלן נביא כמה התייחסויות תורניות, מעניינות

נו, ואלו דבריו: "קבלתי שורותיו אשר נפשו אותה לדעת דעת אודות לעשות שחוק לפורים ממכירת יוסף, וכבר היה לעולמים ומאז אבותינו ספרו לנו שגדולים אשר לפנינו לא היה דעתם נוחה מזה, וקבלה בידם שכל מי שיהיה לו חלק חלילה לא ינקה רע, ובאמת לא ראינו ולא שמענו זה כמה ימים שנים שעסקו בזה, עד אשר קם דור טהור בעיניו וילכו אחרי שרירות לבם, וראוי לבטל הדבר אם אפשר במאמצי כח".

הסיבות המרכזיות בעיני המהרי"ץ לאסור 'שפיל' כזה אינם ממש אותם צדדים שהעלה הרב קליין מסעליש: א', דבר זה הוא בכלל האמור בגמרא (סנהדרין קא) "הקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו (-) במיסב על יינו עושה שחיקותיו בדברי תורה וקורא פסוקים בקול רם לשחק בהם בני המשתה", רש"י מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבונו של עולם עשאוני בניך ככינור שמנגנין בו לצים", ומכל שכן בזה שכל העניין מאבותינו הקדושים נעשה שחוק להם ודאי ראוי לבטל".

ב', בכלל, ש"עושים זה באופן דיש לדמותו לטהאטער (-) תיאטרון) והוי בכלל 'אשרי האיש אשר לא הלך' וכו', והוא בכלל 'בחוקותיהם לא תלכו', ובה ממש רוצים להדמות להם שגם בחוקותיהם עושים שחוק לטובת עניים ועיקר כונתה לעשות פרצות ותערובת נשים ועל זה נאמר 'וחסד לאומים חטאת', שעל ידי חטאת עושים חסדים, ואף שאומרים שרוצים לעשות דבר מצוה, באמת מצוה הבאה בעבירה הוי ואין להתיר אפילו זיו כל שהוא, כי כל המתחדשים היה זה תחילת טענותיהם שעושים לשם מצוה".

באשר להסתמכותו של הרב קליין על דברי המשנה במגילה באיסור תרגום מעשה ראובן, מחלק המהרי"ץ על פי דברי הטורי-אבן שם שהקשה מדוע מעשה ראובן אינו מתרגם, והלא אמרו שם בגמרא שמעשה העגל נקרא ומתרגם ואין חוששים לכבודם של ישראל כיוון שאדרבה, ניחא להו שעל ידי פרסום החטא יהיה להם כפרה, והכא נמי גבי ראובן, שנוח לו להתכפר על ידי הקריאה והתרגום של מעשהו. ותירץ על פי דברי התוספות (שם: ד"ה מעשה) שדווקא עוונם של ציבור נקרא בציבור כדי שיתכפרו, ולא עוונם של יחיד בציבור. מעתה, כותב המהרי"ץ, מכירת יוסף הוא הרי חטא של כל השבטים ועל זה אמרינן שנוח להם שייקרא ויתורגם המעשה כדי שיתכפר להם.

עוד תירץ על קושיית הטורי-אבן, שדווקא גבי חטא העגל שעשה רושם לדורות ובני ישראל בכל הדורות צריכים כפרה על חטא זה, וכמו שנאמר "וביום פקדי ופקדתי", "ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם, ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העוונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל" (רש"י), לכן יש לקרוא ולתרגם ברבים את חטא העגל כדי שיתכפרו ע"י בני ישראל. וכמו כן גבי מכירת יוסף שעוונשו שמור לדורות, וכידוע שעשרה הרוגי מלכות נמסרו למיתה על עוון זה, לכן נקרא ומתרגם כדי שכל אחד ואחד ייתן אל לבו להסיר קנאה ושנאה מליבו ובזה תבוא כפרה לכלל.

אלא שמתעם זה בעצמו "ראוי לגעור בנוזיפה מי שעושה שחוק בדבר זה, מה שאבותינו תנאים הקדושים נוחי נפש זי"ע סבלו עבור זה ולא יתקן עד גאולתנו במהרה ואין לעשות מזה שחוק".

לחשש משנאת ישראל העלולה לצמוח ממחזה זה, מסכים המהרי"ץ, ומציין שכבר מצינו בדברי הימים מצב כזה, במעשה הרוגי המלכות, שהקיסר הסביר את מעשיו בהוצאתם להורג, בכך שעליהם לכפר על מעשה המכירה. "על כן", מסיים המהרי"ץ, "ראוי לעשות זהירות יתירה, ויש עוד כמה טעמים לאסור..."

גישה דומה, לשלילת קיום ה'יוסף שפיל', נמסרת בשם הרה"ק ה'עצי-חיים' מסיגוט, במכתב בנו כ"ק אדמו"ר ה'ברך משה' מסאטמאר ("משה היה רועה" ה, רצ): "כפי הנשמע רוצים איזה אנשים בשחוק ה'נל' על כן נכון מאוד לפרסם שלא היה רוח חכמים נוחה משחוק יוסף-שפיל, ובזכרוני שבעיר סיגעט לא נתן אדמו"ר הגה"ק זצ"ל רשות לזה ונתבטל בפקודתו השחוק ה'נל' בימי הפורים... על כן אבקש להודיע בבתי מדרש שלנו וכן בישיבות ות"ת ובית רחל שלא יקחו חבל בשחוק ה'נל'".

הגה"צ רבי שלמה שרייבר, ראש ישיבת חיי עולם וראב"ד אגודת ישראל, סיפר שהוא זוכר מילדותו שבעיירת מולדתו התקיימה הצגה על טהרת הקודש ממכירת יוסף, וכל האנשים שהציגו בה, כולם רח"ל לא הוציאו שנתם! ("שיעורי משמר הלוי" כריתות, רנא).

יוסף שפיל

על שולחנם של צדיקי צאנו

לעומת זאת, אנו מוצאים עדויות על עריכת 'יוסף שפיל' על שולחנם של צדיקים. על שולחנו הטהור של הרה"ק מצאנו בליל פורים ערכו 'פורים שפיל', וכמה פעמים הציגו 'יוסף-שפיל' (רבינו הקדוש מצאנו א, רמא).

גם אצל בנו, הרה"ק משינאווא נערך 'יוסף שפיל' בעת השולחן הטהור של יום הפורים: "עובדא ידענא מה שסיפר לי מורי זקני ה'פתחא זוטא' (רבי פנחס חיים הורוויץ ראב"ד קוסוב) זצ"ל שהיה פעם אחת בפורים כ"ק מרן הק' משינאווא ז"ע ועשו שם הצגה של יוסף שפיל, ובעת הסכסוך של המוצגים יהודה ואביו, ביטא הלז נגד האב על מיאונו לשלוח את בנימין במלה לא יאות כל כך, ונתרגש מרן ז"ע ומחה נמרצות נגד ביטוי זה שלא ידברו כך" ("קנין תורה בהלכה" ב, רפ).

עובדה זו נמסרת ממקור אחר, מפי הגה"צ רבי דוד צבי שנעבאלג אב"ד מנטשסט, כפי ששמעה מפי חותנו זקנו ה'פתחא זוטא': "שמעתי פעם אחת מכ"ק חותני זקני ז"ל שהיה פעם אחת בפורים אצל הרה"ק משינאווע בעל הדברי יחזקאל, והיו באים פארשטעלטערס בפורים וכמו שהיה המנהג בגאליציע שעשו יוסף שפיל, וזה היה זמן רב, והה"ק ז"ל ישב באותו זמן בדבקות על הכיסא, ובאמצע השפיל אמר אחד למי שהיה יושב אצלו בלשון זה: 'דו אלטער נאר', והקיץ הה"ק ז"ל מדבקותו הגדולה, ואמר בזה הלשון: 'זייט נישט אזוי גראב', ושוב חזר לדבקותו" ("לדוד ולזרעו", ריב).

עובדה זו אכן מתארת מחאה של הרה"ק משינאווא על פרט מסוים בהצגה, אולם מכלל לאו אתה שומע הן, שלהצגה בכלליותה לא התנגד.

פולמוס ה'יוסף שפיל' באמריקה

פולמוס סביב עריכת ה'יוסף שפיל' פרץ באמריקה בשנת תשט"ז, כאשר בוגרי ישיבת 'נייטרא' יזמו עריכת הצגה כזו כשהכנסות ילכו לטובת הישיבה, שנמצאה בקשיים כלכליים גדולים. אולם שניים מגדולי אמריקה, הלא המה הגה"צ רבי שמעון ישראל פוזן אב"ד שאפראן, והגה"צ רבי רפאל בלום אב"ד קאשוי, חיוו את דעתם השלילית על ההצגה (הבחור הצעיר שלקחו כדי להציג את יוסף במכירתו, למד בישיבת קאשוי וראש הישיבה רצה לשלחו מיישיבתו בשל כך). הערעור היה מחמת שני צדדים, האחד שאין זה כבוד התורה להציג ברבים לטובת ישיבה, ושנית כי אין מן הראוי לשום סיפורי תורה בכלל, ומכירת יוסף בפרט, בהלבשה גשמית של בני אדם בצורת השבטים הקדושים. בדיוק אז יצא לאור שו"ת מהרי"ץ דושינסקי, שם כאמור דעתו לאסור הצגה כזו.

מן הראוי להביא את דבריו המאלפים של הגה"צ אב"ד שאפראן (תורת אל"ף מכתבים ב, עט) שכתב אז:

"הנה שמעתי שרוצים לעשות פורים שפיל אודות מכירת יוסף הצדיק, ואודה ולא אבוש שאולי גם אני חטאתי פעם בעניין זה, כי בהיותי בשאפראן עשו בחורי הישיבה שני פעמים פורים שפיל

לקח על עצמו הון עתק כדי למנוע את ה'יוסף שפיל'

הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל

היחידה שממנה הוא מפרנס את אשתו וילדיו הקטנים, אבל לא ניסה להניאו, כי ידע שעם רבי חיים אין מתווכחים בעניין הנוגע לכבוד שמים ושום מכשול לא יעמוד בדרכו למנוע חילול השם, אפילו אם יצטרכו הוא ומשפחתו לרעוב ללחם.

רבי שמואל שפיקח היה שלח מרגלים חרש לחקור אם אכן בוטלה לגמרי ההצגה, ומשנתברר לו שהמארגנים קיימו את ההצגה בחשאי בפני קהל מצומצם, קרא לגרי"ח והחזיר לו את כסף ההשלשה.

ומספרים, ששניים מהמארגנים לא הוציאו את שנתם, ויהי הדבר לנס.

על מרן הגרי"ח זוננפלד רבה של ירושלים מסופר ("האיש על החומה" א, 391):

כשם שהיה שונא בצע ומואס בכספם של אחרים, כך היה וותרן על ממונו שלו בשעה שהדבר היה נוגע לכבוד שמים או פגיעה בכבודם של אבות האומה. באותה שעה היה כולו ניצת באש של קנאת כבוד שמים כדי למנוע חילול ה' וכדו', היה מוכן אפילו לשעבד ולמשכן את פת לחמם של ילדיו, ובלבד שלא יתחלל שם שמים.

דבר זה אנו למדים ממאורע שהתרחש בשנת תרמ"ז בעיר העתיקה, בעת שהתלקטו אנשים ריקים וארגנו הצגה על מכירת יוסף. מקום עריכת ההצגה נקבע באחת החצרות בקרבת הכותל המערבי. עריכת ההצגה היתולית על יוסף הצדיק בעיר הקודש והמקדש ובקרבת הכותל המערבי הסעירה את רוחו והוא החליט למנוע את קיום ההצגה בכל מחיר.

בכדי להכשיר את ההצגה הודיעו המארגנים כי ההכנסה קודש לאיזו מטרה של צדקה, וכבר הוחל במכירת הכרטיסים. הלך הגרי"ח אל המארגנים וביקשם לבטל את ההצגה, ודיבר עמהם רכות וקשות. טענו המארגנים, שאפילו אם כבר היו מסכימים לבטל את ההצגה, אין הם יכולים לעשות זאת, משום שכבר השקיעו סכום של שש מאות גרושים טורקיים, לשכירת האולם והדפסת הכרטיסים.

הבטיח להם הגרי"ח לפצותם בכל הסכום אם יבטלו את ההצגה, והסכימו ביניהם שמורנו ישליש את הכסף אצל רבי שמואל סלנט, אשר ימסור אותו להם אחרי שיתברר שאמנם ההצגה לא נתקיימה. מכיוון שעני מדוכא ומטופל בילדים קטנים היה, ולא יכול היה להוציא סכום רציני כזה מכיסו, השתדל הגרי"ח לגייס את הסכום מיודעיו ומכריו. והואיל ומעולם לא הסכינ לבקש מאחרים קשה היה עליו הדבר מאוד, ובקושי אסף מחצית הסכום שהיה דרוש לו.

הלך הגרי"ח והודיע למארגנים שרק מחצית הסכום יש בידו במוזמן, בעוד שעל המחצית השנייה מוכן הוא לשעבד להם בשטרות את כספי החלוקה שלו מכולל שומרי החומות. הסכימו המארגנים ויחד עלו לרבי שמואל סלנט סידרו 'כתב השלשה' כדן. כאב מאד לרבי שמואל לראות איך משעבד יהודי עני ומטופל, את הכנסתו

ה'שפילערס' ב'יוסף שפיל' בשנת תנש"א

לעשות כמה שינויים ממעשה המכירה". הגה"צ רבי מיכאל דב וייסמנדל זצ"ל

בעניין זה, ושהיה כדאי ההפסד הזה כדי ללמד לקח זה לדורות! בסופו של דבר שאל את דעתו של כ"ק אדמו"ר ה'דברי יואל' מסאטמאר אם לערוך את ההצגה, ושאלו האדמו"ר מסאטמאר אם בפעם הקודמת כשעשו את ההצגה, בשנת תשי"ד, הרוויחו כסף, וכאשר ענה בחיוב, אמר לו שאם כן יכולים לעשותו בפעם הזו שכבר השקיעו בכך הון ואון רב.

וישב הגרמ"ד כשעה ארוכה עם הגה"צ אב"ד קאשוי, והחליטו לעשות כמה שינויים ממעשה המכירה שבתורה: לא להציג בהרכב מלא של י"ב השבטים (למעשה הוצגו רק תשע דמויות מן האחים), ועוד שהציגו שהאחים נתנו את יוסף למדיינים במתנה, ולא שמכרוהו, והטעם לכך הוא כנראה שעיקר הקטרוג במכירת יוסף הוא על שעברו על 'גונב איש ומכרו' (ההצגה נערכה אז ארבע פעמים בסביבות חג הפורים. כל הפרטים דלעיל מתוך הספר 'איש חמודות', סא).

ממוצא הדברים אנו למדים על דעות שונות, לחיוב ולשלילה, באשר לקיום ה'יוסף שפיל', אולם המסר המרכזי, העולה לכולי-עלמא, הוא בחובת הזהירות מראיית מקריהם ומעשיהם של האבות הקדושים ושבטי י-ה במבט גשמי ושטחי. קודש-קדשים היו, וכל מעשיהם ותנועותיהם, קודש-קדשים, עמוקים ונסתרים, רחוקים מבינת אנוש.

מעשה זה, אך לא כמו ששכל תינוק סובר בשנאה גשמי של שבטים הקדושים.

"ועתה מי שרואה שחוק זה של הפורים שפיל אפילו אם רק אחד מהרואים ואפילו רק רגע כמימרא, יעלה על לבו איזה מחשבה כמו "כמה אכזרים היו השבטים" וכדומה, אז ח"ו זה יכול לעורר דברים לא טובים למעלה ה' יצילנו וזה מננים טומאה בלב אותו איש או אשה או תינוק, טומאה נוראה אשר השורש יכול להתגבר מאוד מאוד רחמנא ליצלן.

"ואני ידעתי שרק מחמת אהבה להשיבה רוצים לעשות זה, כדי להביא ממון לטובת לימוד התורה הקדושה, אפילו הכי נא ונא ימנעו מזה, כי ח"ו ח"ו מכניסים טומאה ומיעוט אמונה בלב מאמין, כי בטוח אני שאשה יראת ה', אף שאינה יורדת לסוף עמקת של דברים הקדושים אשר אנו מאמינים, אבל אם קוראת את הצאינה וראינה (ורואה שם מעשה זה) אז לא יזיק לה כלל, אלא היא מלאה אמונה, אבל כאשר תראה את שחוק זה, אז נתעורר בה הרגש של טומאה זו, של הגשמת דברים קדושים ר"ל".

החלטתו הנאצלת של הרב וייסמנדל והכרעתו של הרבי מסאטמאר

לנוכח הערעור שיצא כנגד ההצגה, כתב אז ראש ישיבת נייטרא, הגה"צ רבי מיכאל דב וייסמנדל (הידוע מפעולותיו ההרואיות להצלת יהודים בעת השואה) מודעה על מנת לפרסם בשער בת רבים שהוא מבטל את ההצגה, למרות ההפסד הממוני הרב, ממה שהשקיעו בשכירת המלבושים והמקומות וכיוצ"ב, וזה לשונו במודעה ההיא:

"...אף שהתיאור הזה של מכירת יוסף ישן נושן הוא, ומלפנים נתפשט ברוב הקהילות ישראל לעשות לחנוכה שפיעל מכירת יוסף... ותיאור מכירת יוסף היה נוהג במקומותינו לתכלית הישיבות ולטובתן עד היום הזה, ואין הדבר צריך להיאמר כי היה תארו כולו ביראת שמים בנוי על מאמרי חז"ל, ובעיקר על מעשיות המוזכרים בספר הישר... בכל זאת כעת יצאו לאור תשובות מרא דארעא דישראל רשכבה"ג הגאון האמתי מרן יוסף צבי דושינסקי זי"ע, ובתוכם תשובה לאסור את העניין. ואף שמכותלי התשובה ניכר כי איסורו נאמר על תיאור הנעשה ע"י צעירים מתחדשים, ולא על תיאור הישן והמקובל על פי מדרשי חז"ל וספר הישר כנ"ל, מכל מקום יצאה הוראה מפי צדיק וגם פה יש מערערים יראי ה'.

"לפיכך אף שמנהג אבותינו בידנו הוא זה מאות שנה, ואף שבת מדרשנו זה בעניו ודחקו ולחצו, בהתבודדות שלו ביערות 'מאונט קיסקא', אך ורק לכבוד המקום והתורה, נצרך לכל פרוטה ופרוטה בפקוח נפשו, מצאנו את לבבנו מחויב לא לכד לוותר על הרווח, אלא גם להוסיף חוב על חובותינו שעלו למעלה ראש ולשאת את ההוצאות הגדולות שכבר נשאנו בהכנות שנעשו עד היום.

"ואי לזאת מודיעים אנו ברבים, כי הקריאות שנתפרסמו למען תיאור מכירת יוסף, בטלים הם, והתיאור הזה יהיה בשב ואל תעשה, וכל מי שכבר לקח רשות כניסה בכסף יחזירו לו את הדמים".

והתבטא אז הגרמ"ד וייסמנדל, שמודעה זו באה ללמד שאין לחלוק נגד יראי ה' המערערים, הגם שיש לפקפק בצדקת דבריהם

זה, ובאמת לא נודע לי מזה אלא אחר שכבר היה הכול מזומן קרוב לפורים, והיה לי שבור לב, וכבר לא היה בידי למחות (או אולי טוב יותר לומר שלא התלבשתי כוח כדבעי), ובאמת אולי גם לא ירדתי כל כך לסוף דעת העניין הזה.

"אבל עתה אני מבין יותר, נא ונא אם אפשר למנוע מזה, והאמת אגיד אשר לפעמים אין אדם שם לב האיך באיזה דבר יכול להיות טמון טומאה נוראה עד שיתעוררו מחמת איזה סיבה... ועתה נתעוררתי על זה מהרב מו"ה... שליט"א, ואומר לך מה שנראה לי אחר ששמתי הדברים על לבי.

"הנה אנו - מאמינים בני מאמינים - יודעים האיך קדושת השבטים הייתה נוראה מאוד מאוד, וגם אתה שמעת ממני בשבת קודש פרשת מקץ איזה דבר קטן, ורק מי שטח עיניו מראות, זה רואה דברים מגושמים דווקא, כמו ששכל של תינוק רואה בעינו שכל טפשותו דברים העומדים ברומו של עולם לדברים של שחוק (וזה נקרא בפי חכמי האמת מוחין דקטנות, וכאשר תבוא לכאן נדבר מזה א"ה).

"וכן היא גם העניין של השבטים הקדושים הנוראים עם יוסף הצדיק, אשר חלילה להעלות על הדעת שהיו כאן דברים אשר שכל טפשיי סובר, ואין זה בכלל מה שאמרו רז"ל במס' שבת (סג.) אין מקרא יוצא מידי פשוטו, כי כוונת אמרם ז"ל הוא שזה אמת שהיה מעשה זה של מכירת יוסף בעולם הגשמי הזה, כלומר שלא רק הסוד הוא אמת, אשר מרמוז עוד לדברים הנעשים בעולמות עליונים, אלא גם בעולם הגשמי הייתה

נא ונא אם אפשר למנוע מזה". הגה"צ רבי שמעון ישראל פחן זצ"ל

שפוט השופטים

תיאור קורות תקופת השופטים

אפוד הזהב

אפוד של זיכרון ושל אזהרה

תקציר: גדעון היה שליח האלוקים להושיע את ישראל מיד המדיינים ומיד הצוררים אשר חברו על המדיינים ורצו להכחיד את בני ישראל. המלחמה הסתיימה בניצחון ניסי מובהק

כולם הסכימו לגדעון, כאשר פנה אל כלל הלוחמים והיהודים שהתקבצו סביבו.

ברצוני לשאול מכם שאלה ולבקש ממכם בקשה¹, אמר גדעון². והמשיך: "הלא כעת, במהלך המלחמה, בזאתם את אויבנו המדיינים ושלל רב הגיע לידכם³. רצוני שכל אחד מכם יעניק נזם אחד⁴ - תכשיט לאף או לאוזן⁵ - מכל הנזמים אשר אסף בתוך שללו הרב. רצוני לייצר מכל נזמי הזהב אות זיכרון למען זכור נזכור את ישועתו הגדולה של הקב"ה עימנו⁶."

בקשתו של גדעון קיבלה היענות כוללת ומרשימה מצד הציבור. "נתון ניתן!" אמרו הכול פה אחד, ואף היו מוכנים להוסיף ולהביא משללים יותר ממה שהתבקשו⁷. הם פרשו בגד לפנייהם וכל אחד מהם השליך נזם זהב משללו אשר קיבץ⁸.

כשסיימו, היה הבגד עמוס בקילוגרמים רבים של זהב טהור ומשובח. משקל כולל של אלף ושבע מאות דינר⁹ זהב, שקלו הנזמים¹¹.

נטל גדעון את כל הנזמים הרבים ויצר מהם אפוד¹² באפודו של הכהן הגדול¹³. אפודו של הכהן הגדול אמנם לא היה יצוק מזהב טהור. אפודו של גדעון כן נוצק מזהב טהור, זהב הנזמים הרבים. האפוד במשקלו הרב, הדהד היטב את הנזם שעשה הקב"ה עם בני ישראל, שכן כל מי שנחשף לאפוד, מיהר לחשב חשבונו של זהב - אם כה הרבה זהב מכיל רק שלל חלקי של נזמי נכבדי חיל האויב - אפשר לשער עד כמה עצום ורב היה החיל אשר צר על בני ישראל ואשר הוכרע בידיו של גדעון, שליח האלוקים, בנס גדול ועצום¹⁴.

גדעון אף הטעים היטב את הדברים ואת הרעיון שמתחת לאפוד: "שמעו נא בני ישראל. האפוד הזה יעמוד לנו לזיכרון תמיד, למען נזכור את הנס הגדול ואת התשועה הגדולה אשר עשה עמנו הקב"ה¹⁵. אולם הרעיון עמוק עוד יותר. דווקא אפוד יצרתי מן זהב השלל, כדי להזכיר לכם את אפודו של הכהן הגדול - כי האפוד, מכפר על עוון עבודת-אלילים, כאשר נביט אל האפוד, נזכור את נפלאותיו של אבינו שבשמים, אשר לא הביט באוון חטא עבודה-זרה שהיה בידינו, ולמרות שנידחים היינו ומשוקצים בתועבת האלילים, הושיענו בתשועה גדולה מיד צרנו הרבים. על כן נראה את האפוד ונזכור את הפורקן הגדול אשר עשה עימנו, וגם נזכור שלא לנצח מתרחש נס שכזה לעובדי אלילים. וכך נזכור להיזהר ולהישמר שלא ליפול שוב, חלילה וחלילה, לחטא עבודת האלילים החמור והנורא!¹⁶"

- 1.....מקרא מפורש
- 2.....פרק ח, פסוק כד
- 3.....מצודת דוד
- 4.....פסוק כד
- 5.....אבן עזרא, בראשית
- 6.....עפ"י רש"י, בפסוק כז
- 7.....פסוק כה
- 8.....כלי יקר
- 9.....פסוק כה
- 10.....מצודת דוד
- 11.....פסוק כו
- 12.....פסוק כז
- 13.....אלשיך הקדוש
- 14.....רש"י
- 15.....עפ"י רש"י
- 16.....אלשיך הקדוש

תולדותיהם

תולדות ועובדות מצדיקי הדורות

משה אהרן אויש

הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע

י"ג טבת תרי"א

לב נשבר

רבי ישראל מרוזין הפליג מאוד בתכונות הנדירות של הרה"ק רבי משה מלעלוב, ואמר עליו לבנו הגדול רבי שלום יוסף שלא היה בעת ביקורו בהיכלו, "חבל שלא זכית להכיר את הרבי ר' משה'ל', מימי לא ראיתי יהודי עם לב נשבר כמוהו".

"פרי קודש הילולים"

ערבי נחל

בעת שהפליג הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע לרה"ק, הייתה ההפלגה ביום קשה ביותר, והספינה הייתה אמורה לשהות בים חודשים אחדים ובתוכם חודש תשרי. הרה"ק רבי משה דאג והכין שופר, וארבעה מינים וקרשים לעשיית סוכה על הספינה, על הארבעה מינים דאג במיוחד וטרח יום יום לטפל בהם לשמור על רעונותם, כמה ימים לפני סוכות ראה, שבעוד האתרוג הלולב וההדסים שמרו על טריותם, קמלו הערבות לחלוטין ואינם ראויים למצוה. פנה אז לרב החובל והציע לו שיפנה הספינה לאחד הנמלים ששם ניתן יהיה להשיג ערבות. וכשראה שרב החובל לעג על שבשביל כמה ענפים ישבש את כל התכנית, הציע לו הרה"ק רבי משה סכום כסף הגון, וכשעדיין עמד רב החובל על דעתו הציע לו את כל הכסף שנטל עמו בצאתו לדרך על מנת להתפרנס ממנו בסוף ימיו בירושלים. בראותו את הסכום העצום שינה רב החובל את דעתו והפליג אל אחד האיים הסמוכים שם מצא ערבות, ובשמחה אין קץ קיים בספינה את מצוות ארבעת המינים.

"זכרונם לברכה", בשם הגר"מ אדלר זצ"ל אב"ד שיכון הרבנים

מטבעות של תשובה

יהודי חשוך בנים שבא לפני הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע, ובקשה בפיו כי יברכהו בפרי בטן. ברכו הרבי ברכה נלהבת, והושיט לו נרתיק עור זעיר שבתוכו היו שלוש מטבעות, ואמר כשייוולד לך הילד, תתלה את הנרתיק בצווארו, ויענוד אותו כל ימי חייו. כעבור שנה נולד לו ליהודי זה בן, ועוד ביומו הראשון ענד כבר לצווארו את נרתיק המטבעות של הרבי, לא הסירו ממנו אף רגע. עברו ימים, האב מת והבן שבגר בינתיים סטה מן הדרך ויצא לתרבות רעה, מצא את מקומו במאורת משחקי קלפים, והפך למשחק בקובייה. קרה מקרה בליל משחק אחד, לא הלכו ענייניו כשורה. הוא חשד בשותפיו למשחק, שהם פשוט מכשפים. ניסה לבדוק אם אינם משחקים בקלפים שקופים או מסומנים, ובינתיים הפסיד את כל כספו עד לפרוטתו האחרונה. תאוות המשחק התלקחה בו ביתר שאת והוא נזכר כי בנרתיק התלוי על צווארו, חביינים שלוש מטבעות, ואמר להוציאם על הקלפים, אך נדהם כולו משמשמש את הנרתיק הזעיר ומצאו ריק מכסף, אין זכר למטבעות, ואין משחק. מחוסר ברירה קם והסתלק. לא חלפו ימים ספורים ומחלה קשה פוקדת אותו ומפילתו למשכב. מצבו אנוש והרופאים מייאשים אותו. הרבי ר' משה'ל' שבזכות ברכתו נולד החולה אשר התגורר בירושלים עיר הקודש, וביקשוהו במכתב רווי תחנונים, שילך להשתטח על ציון הרבי ר' משה'ל', הסמוך לקבר זכריה הנביא בשיפולי הר הזיתים, ויפיל תחינה לרפואתו המהירה של שאר בשרו. את בקשתם מילא הדוד והתפלל מקירות לבו ליד קבר הרבי. בתוך תפלתו נפלה עליו תרדמה, ובחלומו הרבי ר' משה'ל' ניצב למולו, ואומר לו, אם יטיב הנער החולה מעשיו, וישוב מדרך הרעה וילך בנתיבות התורה והיראה, ולא ישוב לסורו עוד, הבטחתי נתונה כי יבריא חיש מהר וישוב לאיתנו. וייקץ הדוד והנה חלום אמת ראה, כי על כן ניכרים דברי אמת. לא עשה שהיות הרבה, והריץ מיד איגרת למשפחת החולה ככל דברי החזיון אשר ראה על קבר הצדיק. כשהגיע המכתב לבני המשפחה, ישבו וכיוונו ומצאו כי באותה שעה שהדוד השתטח על קבר הרבי ר' משה'ל', חלה הטבה רבתי במצבו של החולה שהבריא בימים ספורים. מספרים גם כי תיכף מישש את נרתיקו אשר בצווארו, ולהפתעתו מצא את שלושת המטבעות שחזרו אליו באורח פלא, וכל ימיו הלך האיש בדרך טובים.

"פרי קודש הילולים"

הגאולה בשמחה

בעת שהרה"ק ר' משה'ל' עלעלוב עיר בארץ ישראל נעשה בהלה שמישיח בא, ובתוך הבהלה בכו ילדים, אמר ר' משה'ל': משיח לא בא, כשמישיח יבוא, לא יבכו בני ישראל. "שיח זקנים"

תולדותיו

הרה"ק רבי משה בידרמן זי"ע מלעלוב, נולד בלעלוב בשנת תקל"ז לאביו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ולאמו הרבנית חנה ע"ה בת הרה"צ רבי יעקב מענגיווען זצ"ל. נשא את הרבנית רבקה רחל בת הרה"ק רבי יעקב יצחק היהודי הק' מפארישיסחא זי"ע. אחר הסתלקות אביו, בשנת תקע"ד, מילא מקומו בלעלוב. בסוף ימיו עלה לארה"ק ולאחר ע"ד ימים עלתה נשמתו השמימה. נסתלק בי"ג טבת תרי"א ומנו"כ בהר הזיתים.

צאצאיו:

בנו הרה"ק רבי שלמה יחיאל מלעלוב זי"ע, חתן הרה"ק רבי יוסף מטארשטיץ זי"ע בן החווה הק' מלובלין זי"ע. בנו הרה"ק רבי יצחק דוד מלעלוב זי"ע. בנו הרה"ק רבי אלעזר מנחם מלעלוב זי"ע, חתן הרה"ק רבי צבי הירש הורוביץ זי"ע בן החווה הק' מלובלין זי"ע. בתו הרבנית מלכה ליבא ע"ה, אשת הרה"צ רבי פישל משטעקשין זצוק"ל. בתו הרבנית גאלדא אסתר ע"ה, אשת הרה"צ רבי יצחק מנחם ראטנבערג זצוק"ל מוואלברום.

היכל המעשה

סיפור לשבת
מאת: שמעון טיקוצקי

ישועתך באמת

ר' פנחס שומע את הרעיון ונאחז בו במהירות, סבב קצר של טלפונים והנה יש בידו את מספר הטלפון של כ"ק מרן אדמו"ר בעל האור אברהם' מזוועהיל זי"ע המתגורר בעיה"ק ירושלים, והוא ממחר לחייג ישירות אל הרבי עצמו.

מנהג סיגל לעצמו הרבי האור אברהם' להשיב בעצמו לשיחות הטלפון, לא על ידי שמשים ולא על ידי גבאים, אלא הוא בכבודו ובעצמו היה מרים לכל שיחה בכל שעות היממה. גם הפעם הוא הרים לשיחה בקול נלבב.

"מדבר פנחס בינדר" מציג הנגיד שמעבר לים את עצמו, "האם אני משוחח עם הרבי מזוועהיל?"

"כן" משיב הרבי בפשטות, "במה אוכל לסייע לך?"

קולו החמים של הרבי ממיס את מבוכתו של הנגיד והוא מתאר לרבי בפרוטרוט את המצוקה המשפטית אליה נקלע, המשפט הרובץ לפתחו וההפסדים הכספיים הגדולים הצפויים לו.

הרבי מאזין בקשב לדבריו אך אומר לו: "לצערי מעולם לא נתקלתי במשפט דומה, כנראה שנפלה טעות במידע שנמסר לך... אבל אם כבר הגעת אליי ואתה דורש את עצתי - עצה אחת אני יכול ליעץ לך, אמור אך ורק את האמת!"

את התדמיה מעבר לקו ניתן היה לחוש היטב.

בחציו השני של כדור הארץ כמעט נשמטה האפרכסת מידי של בינדר מרוב הפתעה. "רבי" ניסה להסביר כעבור כמה רגעי שתיקה, "עם האמת לא הולכים לבית המשפט... התביעה נגדי זוממת להוציא ממני סכום ענק בטענות שקריות, הסיכוי היחיד שלי הוא לקיים 'עם עקש תפתל', לשקר מולם, להילחם בהם בכלים שלהם".

"אם אני אלך כאן עם האמת, אני חורץ את גורלי כמו ידיי, להפסד מובטח..."

אך הרבי מזוועהיל חוזר ואומר באוזני ר' פנחס כי גם אם יתכן שבמקרה הזה לפי הלכה מותר לו 'לעגל פינות' כדי להיחלץ מהעלילה השקרית שטפלו עליו, הרי שעצתו היעוצה היא לדבוק באמת ואין בלתה.

"דע לך" אומר לו הרבי, "שעצה זו שנתתי לך, לא משלי היא, אלא קיבלתי אותה מאבי זקני, הרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זי"ע. לו לעצתי אתה שומע, אל תשנה מהמציאות ובעזרת ה' תצא זכאי במשפט!"

השיחה מסתיימת ודבריו של הרבי מזוועהיל, אליו הגיע בהשגחה פרטית, נכנסים לליבו של ר' פנחס בינדר. ההוראה השמיימית 'ללכת עם האמת' קונה שביתה במוחו ומשנה לאלתר את כל תוכניותיו. "אני משנה את קו ההגנה, אני הולך עם האמת!" הוא מודיע בהפתעה לעורכי דינו.

העץ המשובח שחיפה את הקירות, כורסאות העור המהודרות שרגלי הניקל הבהקות שלהם כמו צמחו מתוך 'המילה האחרונה' בעולם השטיחים, התאורה והחלונות הענקיים דרכם נשקף נוף ניו יורקי אורבני מרהיב, כל אלו לא הצליחו לרומם את רוחו של האיש העצוב בכיסא המנהלים.

את הנגיד ר' פנחס בינדר (שם בדוי), אחד מגדולי הנדבנים של עולם התורה, מכירים רובנו בעיקר מתמונות של הופעותיו באירועי צדקה ודינרים נוצצים, כשהוא מקבל תעודת כבוד או שי מוסף מאחד מגדולי הדור, כהכרת הטוב על תרומותיו.

אבל מי שהיה רואה אותו עכשיו, ברגעים האלו במשרדו, לא היה מזהה אותו.

הוא ישב במשרדו, חפן ממושכות את פניו בידי, וכשהסיר אותם אחרי רגעים ארוכים, התגלו תחתיהם עיניים אדומות, שלא לומר דומעות. פנים מקומטות מדאגה ופחד. חרדה של ממש נשקפת מהם.

כבר כמה חודשים שעננה כבדה מאפירה את חייו של ר' פנחס. הכול החל בעסקה אחת שהצליחה יותר מדי, השקעה שהכניסה לכיסו מיליוני דולרים רבים, אלא שאז פתאום קפצה עליו קנאתו של אחד המעורבים בעסקה שהגיש נגדו תביעת ענק המאיימת לרוקן את כיסו ולהפכו לפושט רגל.

התובע, איש עסקים ממולח לא פחות ממנו, גייס סוללת עורכי דינים אמריקאיים מהשורה הראשונה. עורכי הדין שהריחו כאן הרבה כסף הפשילו שרוולים והצליחו לבנות, בעזרת שורה של שקרים וחצי אמת, תיק תביעה 'מפואר' נגד ר' פנחס שלראשונה בחייו החל לחוש את הקרקע מתערערת תחת רגליו.

אם הוא מפסיד בתביעה הזו, המשמעות היא שהנגיד פנחס בינדר הופך להיסטוריה. אין יותר נגיד בשם הזה.

כמובן שגם הוא, ר' פנחס מיהר לשכור משרד עורכי דין שייצג אותו, אלא שלמרבה הצער, נכון לעכשיו נראה שהכף נוטה לכיוון התובע, הסיכויים שלו להיחלץ מהמשפט ללא נזק כלכלי אדיר, נראים קלושים ביותר.

לא נותר לו אלא להיכנס ל'כוננות ספיגה', להתכונן להפסד של מיליוני דולרים רבים. שקוע בהרהורים נוגים הוא נוטל לידי את הטלפון, מחייג לאחד מידידיו הטובים ושופך לפניו את שברון ליבו. "אתה יודע מה" קורא פתאום הידיד, "אני נזכר עכשיו שבעבר התקיים משפט דומה בארץ ישראל, עם טענות דומות למקרה שלך.

"אחד האישים שהיו קרובים לעניין, הוא האדמו"ר מזוועהיל המתגורר בירושלים, אני מציג לך להתקשר אליו, אולי הוא יוכל לסייע לך בתור בעל ניסיון, כיצד להיחלץ ממצב הביעש שאליו נקלעת..."

כ"ק מרן אדמו"ר האור אברהם מזוועהיל זצ"ל

הדין של ר' פנחס אמורים 'לשתול' בפיו, כדי לטעון לטובתו. כמשפטים ממולחים הם נכנסו לראשם של עורכי הדין של הצד שכנגד, חשבו על כל שקר ו'המצאה' שהם ניסו לטעון כדי לזכות את עצמם, להיטיב ולשפר את גרסתם, אבל הם לא התכוונו בשום אופן, לא העניקו אפילו אחוז אחד! לאפשרות הפשוטה שהנתבע יבחר פשוט להגיד את האמת לאמיתה....

דבר כזה לא עלה על דעתם. מול גרסתו האמיתית של ר' פנחס לא היה להם אפילו טיעון אחד להשמיע באוזני השופט.

"בא כוח התובע, בבקשה" קורא השופט לעורכי הדין של התובע ובן רגע מתרחשת דרמה של ממש, אף עורך דין לא מוכן לעלות אל הדוכן. כל הקלסרים שבידיהם הפכו ברגע אחד 'לא כשירים', לא רלוונטיים לגרסתו של הנתבע.

השופט קצר הרוח שמגלה שעורכי הדין בלעו את לשונם מזדעף ושופך כעסו על התובע שלא הכין לעצמו ייצוג מינימלי, לסיים הוא מנחית את הפצצה: "כיון שהתובע לא נערך מראש, אני לא מוכן לדון יותר בתיק הזה".

"צאו אל החדר הסמוך" הוא פונה לשני הצדדים, "ותגיעו שם בעצמכם לפשרה". בשלב זה לא נותרה ברירה לתובעים כי אם לצאת לאחד האולמות הסמוכים, לשבת עם ר' פנחס ולהגיע עמו תוך חצי שעה לפשרה כספית שקיבלה במקום אישור משפטי רשמי ששם קץ לסאגה המשפטית הארוכה.

ר' פנחס נושך שפתיים, מתאמץ בכל הכוח להסתיר את חיוכו. הסכום אותו נדרש לשלם במסגרת ה'פשרה' רחוק שנות אור מסכום התביעה המקורי. אפילו בחלומותיו הטובים ביותר הוא לא דמיין שיצליח להיחלץ מהמשפט עם סכום פעוט כזה....

מיד בהגיעו הביתה הוא נוטל לידי את הטלפון ומחייג לבית בשכונת בית ישראל הירושלמית, ביתו של הרבי מזוועהיל זי"ע.

"רבי" הוא זועק בהתרגשות מעבר לפומית, כשקולו חוצה ביעף אלפי קילומטרים של ימים ונהרות, "קרה לי נס בזכותכם, שמעתי בקולכם, אמרתי במשפט אך ורק את האמת לאמיתה, וברוך ה' יצאתי כשידי על העליונה"....

"נו" נענה הרבי האור אברהם' כשאינו מתפלא כלל, משל אין לו שום חלק במופת שהתחולל כאן, "הרי אמרתי לך שזוהי עצה טובה ללכת רק על פי האמת, כפי שאמרתי לך קיבלתי את העצה מזקני הקדוש זי"ע, וכל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל"....

מקור: על פי הספר הנפלא 'אורו של אברהם' תולדות כ"ק מרן אדמו"ר האור אברהם' מזוועהיל זי"ע, תודות למחבר הספר ידידי הרה"ח ר' יהודה רוט שליט"א.

"מה? נדהמים עורכי הדין, מביטים עליו כעל אדם שנטרפה עליו דעתו מרוב צער, "אם אתה הולך עם האמת, עורכי הדין של התובעים יאכלו אותך במשפט 'בלי מלח', הסיפור שלך גמור, ההפסד שלך ודאי".

אך ר' פנחס בגבורת נפש נשאר איתן בדעתו. נוטל את התיק העבה, עליו עמלו עורכי הדין שלו ימים ולילות, תיק מלא בנימוקים וטיעונים משפטיים מנוסחים לעילא, מבוססים כמובן על הרבה עיגולי פינות וטיוחים, ומשליך אותו לפח האשפה.

"אתה עושה טעות חמורה שתעלה לך ביוקר רב" הספיקו לומר לו עורכי הדין שלו בטרם הגישו לו את התפטרותם הרשמית מייצוגו במשפט. בימים הקרובים עמל ר' פנחס על ניסוח הגרסה שלו אותה ישמיע בבית המשפט, המבוססת על האמת, כל האמת, ורק האמת, באמת.

לבית המשפט הגיע בסוף ר' פנחס לבד. אף עורך דין שמכבד את עצמו לא הסכים לייצג אותו.

מהצד השני נעמדה חבורת עורכי דין ממולחת, חבורת משפטים צעירים בגלימות שחורות, נושאים בידיהם קלסרים יוקרתיים מלאים במסמכים וטיעונים מפלילים, מחכים רק לרגע בו יתייצבו מול השופט וישטחו אותם ברהיטות.

כשגילו שהנתבע הגיע בגפו הפכו החיוכים הזוחחים לצחקקים קולניים, הם החליפו ביניהם קריצות עין על הנתבע הטיפש שלא דאג לייצוג משפטי מינימלי.

"בית המשפט" רעם קולו של השופט צחור הרעמה ומיד קרא לר' פנחס, הנתבע, אל הדוכן להשמיע ראשון את עמדתו.

כל המבטים באולם רותקו אל היהודי החרדי שנעמד והחל לתאר בפשטות, את השתלשלות העניינים, דברים כהווייתן, ללא כחל וללא שרק. הסיפור האמיתי. הוא לא כיחד מהשופט גם את הטעויות שלו, דברים שהיו צריכים להיעשות אחרת. לא הסתיר מאומה.

כשסיים ר' פנחס את עדותו, נמחקה ארשת הזחיחות על פני עורכי הדין כלא הייתה. הם ישבו פעורי פה, צחיחי לשון, החליפו ביניהם מבטים נבוכים, חסרי אונים. כל הזחיחות נעלמה. סוללת עורכי הדין המדופלמת איבדה את לשונה.

למפרע יתברר שעורכי דין הממולחים התכוונו מראש לכל השקרים והטיעונים שעורכי

פסיפס

דמויות • שיחות • עבר

שמעון טיקוצקי

המקום: סיגוט.

הזמן: ערש"ק ויגש תרפ"ב.

הא דאמרי אינשי
פתגמים ואמרות מאוצר הדורות

אב זקן

"גם יהודי זקן כמו מתושלח יש לו ניסיונות..."

הגה"צ רבי חיים מיכאל דב ויסמנדל זצ"ל מנייטרא

תחת אחד
השיחים

פנינים משיחתם של אבות

ב"י אדוני

סיפר הרב החסיד רבי יוסף לייב כהנא ע"ה שנכח בשעת מעשה, בשעה שהספיד הרה"ק רבי חיים צבי מסיגוט זי"ע בעל ה'עצי חיים' את בתו הרבנית הצדקנית מרת דבורה לאה הלבשרטאם מסלאטפינא ע"ה, אשת הרה"ק רבי חיים יצחק אייזיק הי"ד.

הרבנית מסלאטפינא שנפטרה בצעירותה בעת לדתה את בנה יחידה ה' חנייה יו"ט ליפא ע"ה, הייתה רחמנא ליצלן כבר הצאצא השנים עשר מבין ילדי מרן ה'עצי חיים' שנסתלקו על פניו... היה זה ביום שישי ערב שבת קודש ויגש תרפ"ב.

כשנודע להרה"ק ה'עצי חיים' שבתו נעדרה ל"ע ביקש שיביאו לו את ה'גארטל' ויצא מיד להספיד את בתו. והתחיל את ההספד כבן המתחטא לפני אביו ופתח בפסוק בפרשת השבוע 'ויגש אליו יהודה', ופירש הפסוק דרך רמז, ויגש אליו יהודה - איש יהודי ניגש אל ה' ומבקש ממנו, "ב"י אדוני", אני מתחנן לפניך כי כבר הקרבתי לפניך כמנין ב"י (שנים עשר) ועל כן אפיל תחנוני לפניך, "ואל ייחר אפך בעבדך" - עס זאל דיך שוין נישט אזוי פיהל פארדריסען אויף מיר - שכבר לא תקפיד עליי כל כך, וישוב חרון אפך מעל עמך. וכל העם געו בבכייה נוראה בשומעם את דברי ההספד הנוראים האלו (בהיכלא דמלאכא, סאטמאר).

עדה המצבה הזאת

מצבות מספרות

ראש סנהדרי' קטנה בפולניא

שטח ביה"ח בעיר סקאהל

בשנת תער"ב, כשביקר החסיד רבי זלמן גרוסמן זצ"ל באירופה, עלה להשתטח על ציון קברו של זקנו הגדול הגה"צ המפורסם רבי יחיאל איכל זצוק"ל, אבי הגה"צ רבי יצחק דוד גרוסמן הגדול זצוק"ל מלודמיר. המשימה למצוא את הקבר הייתה כרוכה במאמצים מרובים, אך בסופו של דבר בהשגחה פרטית עלה הדבר בידו, וכך היה רבי זלמן מספר: "כשהגעתי לעיר בה שימש זקני הגה"צ רבי יחיאל איכל כמרא דאתרא, פניתי אל אנשי החברה קדישא לברר אצלם אודות מיקום קברו.

"הללו בדקו ומצאו ששמו של רבי יחיאל איכל, אמנם מופיע ברשימותיהם ומצוין גם ששימש כרב הכולל ונטמן בביה"ח הישן, אלא שברבות השנים קרסו עצי ארז גדולים על גבי הקברים בביה"ח וכל המצבות התכסו תחתיהם, לפיכך אין כל אפשרות לדעת היכן הקבר". רבי זלמן שהיה חדרו כולו באמונה פשוטה לא אמר נואש, שכן פועל חסון שכוחו במוותו והורה לו לסלק את העצים הכבדים מעל גבי המצבות "עבור כל גזע עץ שתפנה תקבל סכום נכבד" סיכם עמו. טרם יתחיל הפועל בעבודתו נשא רבי זלמן תפילה למרומים וביקש לזכות בהתגלות קברו של זקנו הצדיק רבי יחיאל איכל.

הפועל החל בעבודה הקשה והנה למרבה הפלא, כאשר אך הרים את גזע העץ הראשון התגלה תחתיו קברו של רבי יחיאל איכל... רבי זלמן השתטח על הציון בהתרגשות גדולה ונשא תפילה נלהבת מעומק לב, לאחר שראה את חסדי ההשגחה העליונה בכל צעד. בהזדמנות זו אף רשם בפנקסו למוכרת את נוסח המצבה: "פה נטמן הגאון הצדיק המפורסם רבי יחיאל איכל זצ"ל ראש סנהדרי' קטנה בפולניא" (הרב שמואל הניג שליט"א, גדול בישראל).

זוכר הנשכחות

פניני הסטוריה יהודית

שמחת בית צדיקים

ההזמנה לחתונה

ביום שלישי לסדר ויגש שנת תרס"ג התקיימה בעיר ראדומסק שמחת בית צדיקים בחצרות הקודש לבית אמשינוב וראדומסק, נישואי הרה"ק רבי אברהם קאליש זי"ע, בנו של הרבי ר' מנחם מאמשינוב זי"ע, עם הרבנית מרת ציפא מרים ע"ה, בת הרה"ק רבי אברהם ישכר הכהן מראדומסק זי"ע בעל ה'חסד לאברהם' (שכבר נתבקש לשיבה של מעלה) וכך נכתב בהזמנה ששיגר הרה"ק מאמשינוב: "החתונה תהי' למז"ט ובשעטמ"צ ביום ג' פ' ויגש ר"ח טבת שיש לימי חנוכה בעיר ראדומסק, בבית אם הכלה הרבנית שתח' והאופריפען יהי' אי"ה בשבת חנוכה בפה אמשינאו".

הרה"ק רבי אברהם יוסף ב"ר חיים ישראל מפילוב - קוצק. תרצ"ט.

הגה"צ רבי שמואל אהרן ב"ר שבת יודלביץ. בעל 'מעיל שמואל'. תשל"ט.

הרה"ק רבי אלתר אלעזר מנחם ב"ר משה מרדכי מלעלוב בני ברק. תשס"א.

הגה"צ רבי יוסף ב"ר טוביה ליברמן. בעל 'משנת יוסף' ור"י 'שומרי החומות'. תשפ"ג.

יום רביעי, ט"ו בטבת:

הרה"ק רבי רפאל ב"ר יעקב יוקל מבערשיד. תקפ"ז.

הרה"ק רבי חיים מרדכי ב"ר איתמר מנדבורנה. בעל 'דבר חיים'. תשל"ח.

יום חמישי, ט"ז בטבת:

הגאון רבי דוד טבלי ב"ר נתן נטע מליסא. תקנ"ב.

הרה"ק רבי צבי הירש ב"ר יוסף עסטרייכר מדרוהוביטש. תר"ב.

הרה"ק רבי שמריה נח ב"ר יהודה לייב שניאורסון מבבורויסק. תרפ"ג.

הרה"ק רבי אלעזר ב"ר יעקב יוסף רובין (מגלאגוב) מסאטוב - ניו יורק. בעל 'זכרון אלעזר'. תרצ"ג.

הרה"ק רבי מרדכי שרגא ב"ר מנחם נחום מבאיאן טשערנוביץ הק"ב. תש"ב.

הגאון רבי חיים ב"ר אברהם יוסף קרייזווירטה. גאב"ד אנטוורפן. תשס"ב.

יום שישי, י"ז בטבת:

הגאון רבי יעקב ב"ר זאב קראנץ, המגיד מדובנא. תקס"ה.

הרה"ק רבי אפרים פישל ב"ר יוסף יהודה לייב מסטריקוב. תקפ"ב.

הרה"ק רבי אריה לייב ב"ר חיים מווישניצא. בעל 'אריה דבי עילאי'. תר"ו.

הגאון רבי פינחס ב"ר ישעיה עפשטיין. ראב"ד ירושלים. תשל"ל.

הגאון רבי שלמן ב"ר מאיר ציון מוצפי. תשל"ה.

הגאון רבי מרדכי ב"ר שלום לופס. תשמ"ה.

הרה"ק רבי אהרן משה ב"ר שמואל שמעלקא מחוסט. תשנ"א.

שבת קודש, י"א בטבת:

הגאון רבי שלמה ב"ר עקיבא איגר. בעל 'גליון מהרש"א'. תרי"ב.

הגאון רבי שלמה זלמן ב"ר שלום אולמן. בעל 'ריעות שלמה'. תרכ"ג.

הרה"ק רבי אלכסנדר סנדר ב"ר יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקומרנא. תרל"א.

הגה"צ רבי שלמה יהודה ב"ר פסח צבי טאנאק מסיגעט. בעל 'ערך ש"י'. תרס"ח.

הרה"ק רבי יהושע ב"ר מאיר מדז'יקוב. בעל 'עטרת ישועה'. תרע"ג.

הרה"ק רבי דוד ב"ר יוחנן (מראחמיסטריווקא) מזולאטיפולי. תרע"ה.

הרה"ק רבי יעקב יוסף שלמה ב"ר חיים דב מוואסלוי. תשמ"ה.

יום ראשון, י"ב בטבת:

הרה"ק רבי משה ב"ר יצחק מפשעווארסק. בעל 'אור פני משה'. תקס"ו.

הרה"ק רבי מרדכי חיים ב"ר יהודה לייב סלאנים. בעל 'מאמר מרדכי'. תשי"ד.

הרה"ק רבי אברהם ב"ר מרדכי מזוועהיל. בעל 'אור אברהם'. תש"ע.

יום שני, י"ג בטבת:

הרה"ק רבי משה ב"ר דוד מלעלוב. תרי"א.

הרה"ק רבי שרגא פייבוש ב"ר ברוך (מוז'ניץ) מזלישטשיק. תרצ"ז.

הרה"ק רבי מנחם מנדל ב"ר ישראל מווישווא. בעל 'שארית מנחם'. תש"א.

הגאון רבי יחיאל מרדכי ב"ר משה אהרן גורדון. ר"י לומזא פ"ת. תשכ"ה.

הגאון רבי שלמה ב"ר שמואל סובל. בעל 'שלמת חיים'. תשל"ל.

הגה"צ רבי יצחק ב"ר אשר אנשיל הכהן הוברמן, הצדיק מרעננה. בעל 'ברכה משולשת'. תשל"ז.

יום שלישי, י"ד בטבת:

הגאון רבי רפאל מאיר ב"ר יהודה פניז'ל. בעל 'לב מרפא'. תרנ"ג.